



M. 2, 8.

L. M. II, 14.







DE IVRE  
MAGISTRATA-  
TVVM IN SVBDITOS;  
ET OFFICIO SVBDI-  
torum erga Magistratus :

TRACTATUS BREVIS ET  
PERSPICVVS, HIS TVRBVLENTIS  
præcipue temporibus, quibus per Satanam, suaq; organa,  
omnia sursum deorsum voluuntur & vertuntur, &c.  
cum Magistratum, tum Subditorum  
ordini, apprime neces-  
sarius.

*E Gallica in Latinam translatus linguam.*

*Cum INDICE triplice, Quæstionum scilicet; & Obiectionum  
quibus hic respondetur; Rerum item memorabilium  
& notatu dignarum.*



Frankofurti, typis Wolfgangi Richterii,  
Impensis Egenolphi Emmelii.

M. DC. IIX,



Decorative flourish

A  
I  
R  
D  
&

Decorative flourish

D  
G  
F  
ne  
el  
à  
su  
fa  
m



ADMODVM

ILLVSTRI ET GENE-

ROSO COMITI AC DOMINO,

Dn. Philippo Ludovico, Comiti in Hanaw

& Rhienec, Domino in Müntzenberg,

&c. Sac. Cæsareæ Maieft. à Consiliis :

Dn. suo clementissimo.



*ibellus hic, DE MAGI-*  
*STRATVVM IN SVB-*  
*DITOS IVRE, ITI-*  
*DEMQVE SVBDITORVM ER-*  
*GAMAGISTRATVS SVOS OF-*  
*FICIO, (admodum Illustris ac Ge-*  
*nerose Comes ac Domine, Domine*  
*clementissime) antehac, anno scilicet*  
*à nato Christo, 1576. in Gallia excu-*  
*sus, &c. à viro quodam, literarum*  
*fautore summo, antè menses aliquot*  
*mihì transmissus est.*

A 2

Hunne

EPISTOLA

Hunc dignum iudicavi, qui meis  
 sumptibus in publicū prodiret. Com-  
 peri enim, vtrique ordini & lectu  
 utilem fore & scitu apprime neces-  
 sarium esse; hoc præsertim tempore  
 turbulentissimo, quo Satanas, acerrimus  
 ille Christi & vere Christiano-  
 rum hostis, insidiis ac molitionibus  
 suis & organorum suorum, Anti-  
 Christo Romano, Babylonica mere-  
 trici, adherentium (Esauitas volo)  
 omnia sursum deorsum voluere, ma-  
 gistratum animum paternum à sub-  
 ditis alienum facere, vicissimque obe-  
 dientiam subditorum, magistratui  
 debitam, labefactare; & hac demum  
 arrepta occasione, ferro flammaque  
 omnes, se suosque non adorantes, per-  
 dere, omniaque illorum bona euerte-  
 re (quod DEVS tamen clementer  
 pro-



## DEDICATORIA.

prohibet) maximopere nititur. Viro itaque cuidam docto præsentem hunc libellum, ut relegeret & emacularet, indiceque rerum & verborum memorabilium locuplete donaret, tradidi.

Labor adhibitus, quin omnibus Christiani iuris veraque Iustitiæ studiosis, arrisurus sit, minime dubito. Attamen cum etiam certo sciam, fore, ut aliqui leonino dente meum hunc sint arrosuri sudorem & laborem:

Idcirco Illustris Generositatis vestre augustum patrocinium aduersus tales humiliter implorare volui; cum, quod eidem vocationis meæ rationem redderē, tum, quod erga illam

Ill. G<sup>tem</sup> V<sup>ram</sup>, ut patriæ meæ dulcissimæ Patrem, signum aliquod gra-

A 3 titu-

**EPIST. DEDIC.**

*ritudinis & debitæ obseruantia ex-  
saret. Hisce pater patriæ, cum genero-  
sa coniuge proleque illustri, valeto.  
Dabatur Francofurti Calendis Au-  
gusti, Anno 1608.*

**Illust. Generosit. Væ  
subiectissimus cliens  
ac seruator,**

**Egenolphus Emmelius,  
Hanoviensis, Biblio-  
pola.**

**PARÆ.**

---

**PARÆNESES** O ILLV-  
*stres, ad Reges & Prin-*  
*cipes.*

*Salomon: Sapient. 6.*

Audite Reges, & intelligite! Qui iudicatis fines terræ, discite: Præbete aures, qui regitis populos, & qui gloriâmini in multitudine Nationum. Quia potestas à Domino vobis data est, Inquiret ille in actiones vestras, & consilia vestra perscrutabitur. Iudicium in Proceres rigidissimum exercebitur, & in potentes inquiretur acriter.

*Et Psalm. 2.*

Erudimini, qui iudicatis terram. Servite I E H O V A in timore, & exultate in tremore: Osculamini Filium, ne forte irascatur, & pereatis in via, cum exarserit furor eius.

A 4

AD.

---

ADMONITIONES,  
ad Subditos.

Rom. 13.

*Omnis anima potestatibus superemi-  
nentibus subiecta esto. Non est enim pote-  
stas, nisi à Deo. Itaque, quisquis se opponit  
potestati, ordinationi Dei resistit: Qui au-  
tem resistunt, ipsi sibi condemnationem fe-  
rent.*

1. Pet. 2. vers. 13.

*Proinde subiecti estote cuilibet humanae  
ordinationi, propter DOMINVM.*



DE IV.

DE IVRE MA-  
GISTRATVVM IN SVB-  
DITOS, ET OFFICIO  
subditorum erga Magi-  
stratus.

QVÆSTIO I.

*An, vt Deo sine exceptione obediendum,  
ita & magistratibus.*



SOLA vnius Dei Opt. Max. voluntas cum perpetua sit, & immutabilis omnis Iustitiæ Regula, illi soli sine exceptione parendum esse dicimus. Quod vero ad obedientiam Principibus debitam attinet, vtique si ex Dei ore perpetuo imperarent, tanquam Deo illis quoq; semper, & sine exceptione, obediendum esset: At cum plerumque contrarium illis eueniat, addenda est ad illam hæc conditio, *dum nihil vel impium, vel iniquum præcipiant.* Impia mandata voco, siue irreligiosa, quæ aut ea iubent, quæ Deus in prima Legis suæ tabula vetat, aut ea vetant, quæ in illa Deus præcipit. *Diserimen inter impia & iniqua mandata.*

A 5

qui-

2 DE IVRE MAGISTRATVVM

quibus id fieri inhibetur, vel non fieri iube-  
tur, quod quisque pro sua vocatione, aut  
publica, aut priuata, proximo ex charitate  
debet.

Humana  
mandata  
Diuinis a-  
quiparari,  
sine Dei in-  
iuria non  
posse.

Hoc porro tum rationibus, tum manife-  
stis exemplis probare non erit difficile. Ait  
Dominus per Esaiam Prophetam, *cap. 48.*  
*vers. 11. Gloriam meam alteri non dabo.* Quamuis  
autem non ita perspicue Dominus locutus  
esset, re ipsa tamen constat, non posse sine  
scelere edicta, ex solo hominum arbitrio  
manantia, iis exæquari, quæ Deus ipse man-  
dauit. At par esset, æqualisque Dei & homi-  
num authoritas, si hominibus perinde ac  
Deo, sine exceptione, parere semper esset  
necesse. Addo etiam, quoties Dei iussa ho-  
minum mandatis postponuntur, toties ho-  
mines supra Dei thronum euehi. Iam ad ex-  
empla veniamus.

Manda-  
tum ini-  
quum.

Manda-  
tum ini-  
quum.

Pharaonis edictum, *Exod. 1. vers. 21.* de oc-  
cidendis omnibus pueris masculis Hebræo-  
rum, iniquum erat, eique merito obstetri-  
ces parere recusarunt, quarum domibus  
seu familiis idcirco Deus benedixit. Nabu-  
chadnezaris autem, de statua aurea adoran-  
da, edictum, *Daniel. 3.* plane impium & irre-  
ligiosum fuit: Et ideo Danielis socii, illi ob-  
temperare nolentes, pietatis & constantiæ  
sue Deum approbatorẽ, idq; manifesto mi-  
raculo

raculo, habuerunt. Mandatum autem Iesabelis, *1. Reg. 18. vers. 13.* de occidendis Dei Prophetis, & impium & simul iniquum fuit: pie ergo fecit Abdias qui illos non modo non occidit, sed viuos & occultauit & aluit. Cum porro Antiochus *1. Machab.* iuberet, Idolis sacrificia offerri, sacrosanctas ceremonias violari, & diuina scripta Prophetarum legisque igne comburi: sancte certe illius furori, qui reliqui erant fideles Duce Mathathia, sese opposuerunt. Principes etiam sacerdotum, & summam scribarum concilium, cum Euangelii prædicationem suis minis prohibere conarentur; tantum abest, vt illis Christus, aut post eum Apostoli, morem gesserint, vt ille quidem sæpe publice in templo, illis inuitis, concionaretur; *Iohan. 9. 22.* Hi vero aperte responderint, se malle Deo obsequi quam hominibus. *Actor. 5. 22.* Quorum exemplum constantissime postea sancti Martyres sunt sequuti. Itaque rursus infero: Magistratum omnium auctoritatem (quantumuis magna potentia & imperio sint præditi) duabus hisce metis, à Deo ipso positis, veluti septis, concludi, PIETATE scilicet & CHARITATE: Quas si transilire ipsis contigerit, meminisse iuuabit Apostolici illius dicti; *Præstat Deo quam hominibus obedire:* ne vel ex eorum simus caterua, quibus Dominus

*Mandatum impium & iniquum simul.*

*Pietas & Charitas, humana obedientia metæ.*

be-  
aut  
ate  
  
ife-  
Ait  
48.  
uis  
tus  
ine  
rio  
an-  
mi-  
ac  
flet  
no-  
o-  
ex-  
  
oc-  
eo-  
ri-  
ous  
ou-  
n-  
re-  
b-  
tiæ  
ni-  
u-

4 DE IVRE MAGISTRATVVM  
minus per Michæam, *Mich. 6. 16.* maledicit,  
quod impiis Regis sui mandatis obedissent;  
vel peruersa eorum exempla imitemur,  
qui immanissimos etiam tyrannos, tâquam  
Deos, adorarunt, Dei & titulos & effecta illis  
tribuentes. Quod de Domitiano præcipue  
testatur impurus ille Poeta Martialis, cum  
scribere ausus est, *Edictum Domini Dei que no-*  
*stri.* Utinam vero hoc nostro seculo non in-  
ueniatur, qui ab adulatione eiusmodi haud  
longe absint.

*Martialis  
reproben-  
ditur.*

Q V Æ S T I O II.

*Quousque iustum esse, quod mandatur,  
presumi possit?*

**H**Oc vero iacto fundamento, lubet et-  
iam in quædã alia inquirere, quæ ad hoc  
argumentum pertinere videntur, vt multo-  
rum cõscientiis satisfiat. Primo autem quæ-  
ritur, *Num Magistratus teneatur, omnium le-*  
*gum suarum cuius rationem reddere, vt & æ-*  
*quas & pias esse comprobet?* Respondeo,  
Non teneri: Quinimo æquum esse, vt probi  
omnes subditi probe de dominis suis senti-  
ant, nihilque iniusti de illis aut præsumant  
aut suspicentur: imo nec decere, vt de rebus  
etiam dubiis nimis curiose priuati homines  
inquirant, præter suum vel captum, vel dõ-  
ditionem. Si quorum tamen hæsitat consci-  
entia, possunt illi ac debent etiam (modeste  
tamen

*Probi sub-  
diti, de do-  
minis suis  
probe sen-  
tiant.*



tamen & pacifice) scrutari, quid rationis & iustitiæ mandato insit, quo aliquid facere vel iubentur vel inhibentur: stat enim firmum Apostoli dictum, Rom. 14.23. *Quicquid fit sine fide* (id est dubitante conscientia, iustene id fiat, an secus) *peccatum est*. Cæterum, si aperte irreligiosum aut iniquum est, quod præcipitur, tum, quæ supra dicta sunt, locum habeant.

Q V Æ S T I O I I I.

*Quousq; obedientia iniquis impiisve mandatis, aut præstanda aut neganda sit?*

**P**Ræterea queritur, *Quousque hæc sententia, de nõ obseruandis irreligiosis iniquisve Magistratuũ edictis, extendenda sit?* Hic respondeo: Vnicuique considerandum, quid sua ferat conditio ac vocatio, siue generalis ea sit ac publica, siue priuata. Edicitne Magistratus, vt id agas quod Deus prohibet? (quemadmodum Pharao Ægyptiacis obstetricibus, Exod. 1.16. & Herodes Iuis fattellitibus Matth. 2.17. mandans, vt bimulos omnes trucidarent) tum recte officio fungeris, si mandatum eiusmodi non fueris executus. Sicut de *Latus Papi-* clarissimo Iuriconsulto Papiniano legimus, qui, etsi Christianus non erat, maluit *niani IC.* tamen à tyranno Caracalla occidi, quam fratri-

DE IVRE MAGISTRATVVM

fratricidium quod patrarat, vel probare vel suo patrocinio defendere.

Sin vero id tyrannus vetat, quod Deus mandat, nequaquam te officio defunctum putes, si simpliciter obedire tyranno recu-  
saueris, nisi & Dei simul mandato obtempe-  
res, sicut Abdiam fecisse diximus, *1. Reg. 18. 13.*  
qui non solum Prophetas Dei non intere-  
mit, sed etiam seruauit & educauit, contra  
Achabi & Iesabelis mandatum: Quoniam  
scilicet iubet Dominus, fratribus pericli-  
tantibus, quantum pro sua cuique vocatio-  
ne licet, opem ferre. Sic & Apostoli *Act. 5.* (vt  
supra diximus) non solum non cessarunt ab  
Euangelii predicatione, vt sacerdotibus ob-  
sequerentur; sed contra, constantet prædi-  
carunt vbiq; quoniam hoc mandatum ex-  
presse à Domino acceperant, *Ite, predicatè  
Euangelium omni creatura, &c. Matth. 28.*

NOTA.

Cum ergo hodie videmus plerosq; Ma-  
gistratus ita fascinosos ab Antichristo Ro-  
mano, vt feuerissimis mandatis subditos,  
execrando Missæ sacrificio adesse, cogant,  
piorum omnium officium requirit, non so-  
lum vt id non præstent, verum etiam, vt E-  
liæ ac Elisæi, totius denique veteris puræ &  
veræ Ecclesiæ exemplo, sese piis cœtibus  
adiungant, ibi verbum Dei audiant, Sacra-  
menti que communicent, prout Christus  
id sic-

ET OFFICIO SUBDITORVM. 7

id fieri in Ecclesia præcepit. Idem quoq; ob-  
 seruare conuenit in officiis, quæ homines  
 hominibus tam iure diuino quam naturæ  
 debent, utpote liberi parentibus, vxor mari-  
 to, pastor gregi, & in summa proximus pro-  
 ximo. Ab iis enim non decet nos ullis vel e-  
 dictis, vel minis, vel etiam iniustissimis pœ-  
 nis, absterri aut abduci: modo, ne quicquã  
 obedientiæ (quam imprimis Deo debemus,  
 qui his omnibus maior est) ex huiusmodi  
 præstitis officiis, decedat.

Q V Æ S T I O I V.

*Quomodo à Magistratu iniuriam passus,  
 sese aduersus illum tueri possit?*

**H**Inc etiã quæri solet, *Quid bona conscien-  
 tia vir pius tum agere debeat, aut possit, cum  
 Magistratus ipsum quidem ministrum suo iniqui-  
 tatis nõ facit, sed in illum ipsum iniurius est?* Hæc  
 quæstio, quia pluribus constat membris, di-  
 stinctione opus habet. Si ergo Magistratus  
 qui subdito iniuriam intulit, alteri superio-  
 ri Magistratui subest, licebit, per leges, iniu-  
 riam passo ad supremum Magistratum re-  
 currere: sicut Paulum fecisse legimus, cum à  
 Festo Iudeæ præfecto ad Cæsarem prouoca-  
 uit, Act. 25. 10. ut illius iniustitiam declinaret.

*Subditum,  
 ab inferio-  
 re Magi-  
 stratu la-  
 sum, ad su-  
 periores  
 prouocare  
 posse.*

Verum, qui priuatæ sunt conditionis sub-  
 diti, duo hic potissimum obseruent: Primũ,  
 ne quid

ne quid nisi iuridice experiantur: Deinde videant, non solum quid liceat, sed maxime quid expediat. Is ipse enim Paulus, cum Philippis, contra ius ciuium Romanorum, virgis ignominiose, indicta causa, per Magistratus imprudentiam cæsus fuisset, *Actor. 16.* iudicans se sua patientia Dei gloriam magis promoturum; ius suum vltius prosecutus non est, sed satis illi tum fuit, Magistratum iniustitiæ, contra leges commissæ, admonere.

*Inferior  
Magistra-  
tus, ab al-  
tero infe-  
riore, cõtra  
superioris  
voluntatẽ  
probe cogni-  
tam, impe-  
ditus, vi  
armata se-  
se illi potest  
opponere.* At vero si contingat (quod nimis frequẽter nostro tempore vluuenit) inferiorem Magistratum in alterum Magistratum inferiorem violenter aliquid moliri contra superioris expressam voluntatem: Tum certe dixerim, licere læso magistratui, tentatis prius omnibus legitimis & pacificis mediis, sese legibus armare, & iustam defensionem iniustæ violentiæ opponere, quemadmodum à Nehemia, *Nehem. 4.* aduersus Sanabalatum & ipsius socios, factitatum est.

Quid si autem supremus Magistratus is est, à quo iniuria proficiscitur? Dominus Iesus, & post eum omnes Martyres, suo exemplo satis docuerunt, *Iniurias patienter ferendas*: Et, hæc summa est Christianorum gloria, iniuriam ab omnibus pati, nemini autem inferre. *Quid igitur* (dixerit quispiam)

*nihilne*

E  
nihil  
Mag  
tem,  
Sup  
tum  
vel f  
actu  
ego  
relic  
etia  
mih  
exist  
viis  
obfr  
tus  
don  
Qui  
auth  
quil  
cipu  
rum  
neir  
tera

A

Q

mi M

ET OFFICIO SVBDITORVM. 9

*nihilne remedii ergo superest aduersus summum* **Obiectio.**  
*Magistratum, sua auctoritate & potentia abuten-*  
*tem, contra omnia iura tum diuina tum humana?*  
 Superest sane, etiam à rebus humanis peti-  
 tum. Hoc vero cum dico, nemo putet, me  
 vel fanaticis Anabaptistis, vel aliis seditiosis  
 ac turbulēis hominibus, fauere velle; quos  
 ego potius dignissimos censeam omnium  
 reliquorum hominum odio, & feuerissimis  
 etiam suppliciis. Verum enim uero dicendū  
 mihi, quod res est in hoc argumento: Nec  
 existimandum est, eos, qui docent, quibus  
 viis (salua conscientia) manifestæ tyrannidi  
 obsisti possit, bonos & legitimos magistra-  
 tus vel ea spoliare auctoritate, qua à Deo  
 donati sunt, vel seditionibus viam sternere.  
 Quinimo certum est, neque Magistratum  
 auctoritatem stabiliri, neque publicam trā-  
 quillitatē posse conseruari (qui tamen præ-  
 cipuus finis est omnium bene constituta-  
 rum politiarum) nisi & studiose caueatur,  
 ne irrepat tyrannis, & si iam irrepsit, diligen-  
 ter aut aboleatur, aut propulsetur.

*Non omnis  
 subditorū,  
 contra su-  
 premū ma-  
 gistratum,  
 iniuria pro-  
 pulsatio il-  
 licita.*

Q V Æ S T I O V.

*An manifesta tyrannis armis reprimi  
 iure possit?*

**Q** Veritur ergo, An subditi iusto aliquo modo,  
 sine Dei offensa, manifestā tyrannidem sum-  
 mi Magistratus reprimere, vel etiam armis, si opus  
 est,

B

est,

De Magi-  
stratuū ori-  
gine.

est, propulsare possint? Hanc quæstionē vt dilucidius soluam, quædam mihi prius ponenda sunt, tanquam totius quæstionis bases: Nempe, *Populos non à Magistratibus primum dimanasse, sed quicumque vel ab vno Principe, vel ab electis à se Primatibus, regi voluerunt, eos antiquiores suis Magistratibus fuisse.* Vnde consequitur, non populos propter Magistratum, sed contra Magistratus propter populum fuisse creatos: sicut tutor pupillo, non pupillus tutori constituitur: & pastor ob gregem, non grex propter pastorem. Id cum per se satis manifestum est, tum ex omniū fere nationum historiis confirmari potest; adeo, vt Deus ipse, etsi Saullem precibus populi elegisset, quem Samueli substitueret, *1. Sam. 10. 11.* voluerit tamen eum populi suffragiis in Regem & creari & suscipi. Sic David, etsi Rex à Deo ipso primum electus esset, noluit tamen Regni administrationem suscipere, nisi prius & suffragiis & libero tribuum Israelitarum cōsensu confirmatus, *2. Sam. 2. & 5.* Simili ratione factum est vt postea etiam, quamuis regnum ex Dei constitutione familiæ Davidis esset addictum, is demum tamen ex Davidis posteris regnaret, quem populus approbasset, & non alius (nisi forte aliquid extra ordinem accideret, quod impedimentum afferret; vt cum modo Ægyptii, modo Syrii

ET OFFICIO SVBDITORVM.

Syrii Reges in populum Dei tyrannidem  
 exercebant) adeo, vt hoc quidem regnum  
*hereditarium* esset, si familiam spectes, sed si  
 personā, *electiuum*, id est, ab electione popu-  
 li pendens. Quod videre est ex historiis vitæ  
 Salomonis, *1. Para. 29. 22.* Roboami, *1. Reg. 12.*  
*1. Ioæ, 2. Reg. 11. 12.* Oziæ, *2. Par. 26. 1.* & Ioachaz,  
*2. Par. 36. 1.* Vnde & Absolon occasionem pa-  
 terni regni vsurpandi captauit. *2. Sam. 15. 4.*  
 Sic enim ei, *2. Sam. 16. 18.* respondit Chusai a-  
 micus Dauidis, *Nequaquam, sed quem elegerit*  
*Deus & populus iste, nempe vniuersus Israel, illius*  
*ero, & cum illo manebo.* In summa, si libet ve-  
 teres historias, à profanis etiam scriptori-  
 bus literis mandatas, scrutari, constabit (id  
 quod natura etiam ipsa alta voce acclamare  
 videtur) Magistratus, quorum autoritate  
 inferiores regerentur, ideo creatos, quod  
 necesse esset, vel totum humanum genus  
 perire, vel medium aliquem ordinem con-  
 stituī, quo vnus pluresve reliquis impera-  
 rent, qui bonos tuerentur, improbos autem  
 pœnis coercerent. Atque hoc est quod non  
 solum Plato, Aristoteles & reliqui naturales  
 philosophi (sola rationis humanæ luce in-  
 structi) & docuerunt & probarunt: Verum  
 etiam Deus ipse, ore Pauli ad Romanos, to-  
 tius fere mundi dominos, scribentis, *Rom. 13.*  
*vers. 5.* claris verbis confirmauit.

B 2

En,

Syrii



En, quæ sit omnium, tum rerum publicarum, tum potestatum, origo, à Deo omnis boni auctore optima ratione repetita. Quod & Homerus agnouit & libere testatus est, *Reges Iouis alumnos & populi pastores*, appellans. Quid igitur obstabit, quin de Magistratum maxime supremorum, potestate sermonem instituentes, ad primam illam originem ex qua fluxerunt, transcendamus, & ad quem finem constituti fuerint, consideremus? cum certissimum sit, omnem de rebus iustis vel iniustis disputationem, à fine & ordiendam & finiendam: Tum enim recte & ordine aliquid factum censendum est, cum ad eum finem pertigit, ad quem destinatum fuerat.

Cum igitur de Magistratuū officio quaeritur, fatebuntur omnes, fas quidem esse, illos & officii admonere, & libere quoq; quoties ab eo deflectunt, reprehendere. At vero, vbi agitur de manifestissimis tyrannis, vel cohibendis, vel pro ipsorum merito plerumque ad Deum, commendant, vt pro seditionis & pseudochristianis habeant, & damnent, quotquot ceruices suas ad carnificinam non submittant.

Locus hic sane lubricus est, ideo rursus, lectores obsecro, meminerint eorum quæ proximi-

*Legitimum  
armorum  
aduersus ty-  
rannos u-  
sum, nō pu-  
gnare cum  
Christiana  
patientia,  
& piorum  
precibus.*



proxime à me dicta sunt, ne ex iis quæ deinceps dicenda erunt, malas neceant consecutiones. Probatur quidē mihi maxime Christiana patientia, vt præ cæteris omnibus virtutibus laudabilis & nunquam satis cōmendata; ad quam fateor studiose homines esse adhortandos, quia plurimum ad consequendam æternam beatitudinem habeat momenti: Seditiones, & omnem confusionem, ceu immania monstra, detestor: In afflictionibus præsertim, ab vno Deo pendendum esse censeo: Preces cum serua resipiscentia coniunctas, agnosco necessaria & vera esse remedia ad profligandam tyrannidem; quādoquidem malum hoc inter flagella, à Deo immissa ad populum castigandum, merito connumeratur. Sed nego hæc omnia obstare, quo minus liceat populis, manifesta tyrannide oppressis, simul cum precibus & pœnitentia, aliis iustis aduersus illam remediis sese tueri: Idque firmissimis hisce rationibus nixus, confirmo.

His positis, quæ supra de origine Regum & aliorum Magistratum probata sunt; cōsequitur; *non esse Reges legitimos eos, qui vi vel fraude eam potestatem vsurpant, quæ nullo iure ad ipsos pertineat.* Duo sunt vero eiusmodi Tyrannorum genera: Alii enim in conciuos suos dominationem vsurpant, contra leges

*Omni-  
licere ad-  
uersus eū,  
qui vel in  
conciues suos,  
vel in alios  
illi non  
subiectos,*

VM  
publi-  
omnis  
Quod  
tus est,  
appel-  
gistra-  
ate ser-  
am ori-  
mus, &  
onside-  
n de re-  
à fine  
n recte  
um est,  
n desti-  
o quæ-  
esse, il-  
s, quo-  
At ve-  
annis,  
to ple-  
am, &  
o sedi-  
& da-  
nifici-  
ursus,  
n quæ  
proxi-



dominatio-  
nem usur-  
pat, sese op-  
ponere.

Duo tyran-  
norum ge-  
nera.

positas & receptas, sicut Iulius Cæsar, sub  
ficto *Dictatoris perpetui* titulo, Romanam  
Rempub. inuasit: & multi alii tyranni, in  
Græcia præsertim, patriæ suæ libertatem op-  
presserunt. Alii autem, non contenti ea qua  
iure in suos potiuntur dominatione suas di-  
tiones, cum dispendio libertatis vicinorum  
suorum, dilatant & limitibus ampliant; qua  
ratione Monarchiæ, iam à mundi initio, in  
tantam peruenerunt amplitudinem: cuius  
rei nobis sacræ literæ exemplum in Nim-  
broto exhibent, *Genes. 10. vers. 18.* Sicut etiam  
hac via videmus Israelitas plerunque à vi-  
cinis populis oppressos fuisse. Itaque, cum  
tyranni illi nihil iuris haberent in Dei po-  
pulum, Israelitis dico licuisse, non solum e-  
dictis irreligiosis harum nationum non pa-  
rere, sed etiam iustam defensionem illorum  
iniquæ violentiæ opponere: Ideoque præ-  
fectos tribuum grauitè peccasse, quoties  
coniunctis animis & viribus peregrino ho-  
sti, pro patria libertate, non occurrerunt,  
siquidem obsistendi facultas illis daretur:  
constat enim, etiam priuatos homines, iure  
tam diuino quam humano, teneri, laboran-  
ti & oppressæ patriæ suæ totis viribus suc-  
currere; præsertim vero, cum & de Religio-  
ne, & simul de libertate, periclitatur. Verum  
est enim, quod pirata ille, captiuus ad Ale-  
xandrum

xandrū ductus, dicere ausus est, Nihil differre se ab illo, nisi quod ille magna nauium copia mundum depredaretur, ipse autē vnica nauicula. His non aduersatur, quod quidam solent obijcere: A Deo, scilicet, transferri & permutari re-  
 gna, ac imperia: ideoq; saepe tyrannos potiri victoria Deo annuente. Ablit enim, vt propterea vel Lucani sententiæ subscribam, qui hoc modo, ius sceleri datum fuisse, canere ausus est: vel Demosthenis causam vt iniquam damnem, quod, patriæ suæ libertatem aduersus Philippi Macedonis violentiam defendens, victus succubuerit, Philippus autem victor euaserit. Quibus exemplis ideo vtor, non vt iis, tanquam regulis, piorum conscientie niantur; sed quia & celebria sunt & plerisque notissima: atque etiam, quod etsi hæc inter profanas gentes acciderint, non tamen vsq; adeo ab æquitatis norma distent, vt merito dici non possit, ab altera parte ius stetisse, ab altera iniustitiam. Nec enim à solo euentu prospero aut infelici (vt etiam Demosthenes Æschini aduersario suo, infelicem ipsi successum Chæronensis prælii exprobranti, respondit) iudicandum censuerim, num iuste quid an iniuste susceptum sit. Nā (vt magis Christiane loquamur) solet plerunque Deus vel hominum peccata ita vlcisci, vel suos eousque experiri, vt ipsorum

Obiectio.

Solutio.

Vt fœlix euentus tyrannorum violentias non iustificat, vel excusat: Ita infelix non damnat iustam causam oppressorum iuste Dei iudicio.

consiliis (quamuis per se bonis, & iustis) longe alium exitum tribuat, quam ipsi cogitarint: vt videre est potissimum in eo bello, quod reliquæ tribus Israeliticæ in Beniaminitas gesserunt, *Iudic. 20.* At Deus interim non minus iustus manet quocunque instrumento sua iudicia exequatur: nec populi minus legitimam causam aduersus hostes tyrannos habuisse sunt existimandi, quia iusto aliquo Dei iudicio prostrati corruerint. Quæ obrem probari mihi nunquam potuit eorū opinio, qui, sine discrimine aut exceptione vlla, omnes simul Tyrannidas vno calculo damnant; quibus olim Græci tam egregia præmia decernebant. Nec magis placet eorum sententia, quibus pleræque liberationes, in libro Iudicum notatæ, ita exoticæ videntur atq; extraordinariæ, vt eas nullo modo in exemplum trahi posse putent: Nam vt ut verum sit, illos populi Israelitici Iudices, diuino quodam ac extraordinario instinctu, ad ea præclara facinora patranda commotos & excitatos fuisse; nō tamen statim consequitur, ipsos Israelitas (vel magistratum gerentes, vel etiam priuatos) non potuisse iure ordinario propulsare tyrannidem exterorū, qui à populo neq; electi, neque probati essent. Quod vero liberationes illæ per eos duntaxat acciderint, quos Deus

extra

Nō omnes  
Tyrannici  
da promi-  
sue da-  
mnandi.

Quales fue-  
rint libera-  
tiones Isra-  
elitarum  
sub iudici-  
bus, & quo-  
usq; ad ex-  
emplū tra-  
hi possint  
ac debeāt.

extra ordinem excitavit, nec sententiæ non refragatur, sed potius stuporem, & fractum iusto Dei iudicio Israelitarum animum, ob sua scelera, coarguit.

Vt igitur ea exempla recte ac iure imitari liceat, vera hæc media tenenda existimo, nempe: Si quis in alios iniustam dominationem vel captet, vel iam vsurparit (siue alienigena is sit, siue tanquam Vipera ex patriæ visceribus prorumpat, vt eam nascendo interimat) tum privati homines ante omnia Magistratus suos legitimos adeant, vt, si fieri potest, publicus hostis publica authoritate, & communi omnium consensu, depellatur. Sin autem magistratus vel conuiueat, vel alioqui officium præstare recuset, tunc privatus quisque legitimum patriæ suæ (cui, post Deum, totum se debet) statum tueri pro viribus fatagat, aduersus eum qui legitimus magistratus censeretur non potest, cum eam dignitatem, contra leges publicas, vel iam vsurparit, vel vsurpare tentet.

Hic porro animaduertendum est, vitium quod ab initio vsurpationi inerat, posse postea emendari: adeo, vt qui ab initio Tyrannus fuit, possit legitimus & inuiolabilis Magistratus effici; si videlicet postea liber & legitimus accesserit eorum consensus, qui verum & legitimum Magistratum creare &

*Iniusta dominationis reprimenda media vera.*

*Iniustus dominatio- nis alicuius vsurpator legitimus effici magistratus potest.*

B 5 consti-

*Exempla.*

1.

constituere possunt. *Exempli gratia:* Iustum erat bellum, duce Pompeio aduersus Cæsarem susceptum, quamuis in eo Cæsar victor extiterit: Sed si verum fuit, Populi Romani postea libero & voluntario assensu Cæsarem dominium illud summum, prætextu *perpetuæ Dictaturæ*, consecutum fuisse, iam quærendum amplius non esset, *an coniuratio in eum facta iusta ac legitima fuerit*, nisi statim probetur, eum Dictatura ipsa manifeste ab usum. Audeo id quoque certissime affirmare, optimates illos ciues Romanos potuisse, ac etiam debuisse, Rempublicam aduersus Triumviratum defendere: sed non ausim dicere, Cinnam, & socios iure potuisse in necem Augusti coniurare, post Regiam legem (quam vocant) promulgatam & receptam. Verum hic quoque distinctione opus est. Nam dabitur hoc mihi, opinor; *Consensum*, siue à toto siue à maiore populi parte, *vel vltro præstitum*, vel vi aut metu extortum, potius rescindendum esse, quam obseruandum, si certo constet, illum cum equitate & honestate manifeste pugnare. Quis enim sibi persuadeat, populum aliquem sponte ac scienter, nulla vi adactum, sese Principi alicui subiicere voluisse hoc cōsilio, vt postea ab ipso iuguletur & penitus excindatur? Atenim duo hic rursus sunt obseruanda, *quoties ea*

*Consensus*  
*vi extortus*  
*aut metu,*  
*rescindi potest,*  
*si cum*  
*equitate*  
*vel honestate*  
*pugnet.*

vel

vel rescindenda vel corrigenda sunt, quibus inconsiderate consensus est praestitus. Primum, ne quid temere, deinde, ne quid per seditionem tentetur, aut fiat; sed iusto ordine, ac modeste, quantum eius fieri poterit. Praesens Reipublicae Christianae status duo nobis huius rei exempla suppeditat, utrumque sane maximi momenti. Primum est, iniusta illius ac irreligiosa subiectionis, qua sese Reges & populi Antichristo Romano iureiurando obstrinxerunt: Quo iureiurando ipsos non magis teneri, assero, quam si nominatim & aperte Satanæ iurassent, sese omnia iura, tum diuina, tum humana, euersuros. Alterum est, temporariae illius, ut vocant, Iurisdictionis, quam Praelati Ecclesiastici sibi vendicarunt: Quia enim ex diametro pugnat tum cum Christi mandato, tum cum ipsius & Apostolorum omnium apertissimis exemplis (ut praeter ceteris D. Bernhardus manifeste ostendit) consequitur profecto, quod in se ipsa nulla sit: quando quidem nec Principes ea se exuere aut spoliare, nec Ecclesiastici eam vel à Regibus vel à populis suscipere potuerunt, vel pretio acquirere; nedum, ut vi ac dolosis artibus eam usurpare debuerint, quemadmodum eos fecisse constat in potissima mundi parte. Haec vero dicta sunt in Tyrannos, qui dominium, vel in

Exempla.

1.  
Regum erga Antichristum obligatio, nulla est.

2.  
Temporalis iurisdictionis Ecclesiasticorum, manifestus est abusus.

conci-

conciues suos, vel in exteros populos, sibi iniuste vendicarunt.

QVÆSTIO VI.

*Quod sit officium subditorum erga superiores, qui in tyrannidem sunt prolapsi.*

**S**Vperest, vt iam alteram quæstionem tractemus, quæ non immerito his nostris temporibus à plerisque est agitata, *Quid, scilicet, liceat bona consciëntia subditis, quoties summi ipsorum Magistratus, alioqui legitimi, in Tyrannos degenerant manifestos: An tum supremorum Magistratum, in Tyrannos apertos conuersorum, autoritas tam sacra & intemerata esse debeat, vt eam ferre subditi omnino teneantur, adeo, vt nullo modo illi resistere possint: vel, si resistere quidem aliquo modo licet, an fas sit illis, ad arma vsque progredi?* Respondeo, *Tria omnino esse subditorum genera, seu, subditos in triplici esse differentia.* Alii enim priuati sunt homines, nulla publica administratione fungentes: Alii magistratum quidẽ gerunt, sed hi summis Magistratibus subiiciuntur, (vt quos subalternos & inferiores Magistratus appellamus: ) Tertii, etsi summũ quidem Imperium non habeant, nec suprema ac ordinaria potestate fungantur, constituti tamen sunt in eo ordine, vt sint quasi frena & habenæ,

*Tria subditorum genera.*



benæ, ad supremum Magistratum in officio continendum. Vt vero diuersa sunt hæc genera, ita de singulis diuerse est respondendum.

Siue igitur, qui priuatæ sunt conditionis, sponte & aperte dominationi iniusti vsurpatoris consenserint (vt populus Rom. volens sese Augusto & ipsius successoribus submitit) siue is, qui legitimus erat ipsorum magistratus, in tyrannum euaserit manifestum (qualis fuit inter Israelitas Abimelech, & triginta Athenis, ac Decemuiri Romæ, aliique alibi:) Non licere tû, dico, cuiquam priuato (citra extraordinariam à Deo ipso vocationem, quam hic nō attingo) sua priuata auctoritate vim vi aduersus Tyrannum opponere; sed oportere omnino, vt aut ab illius ditione discedat, & sedes mutet, aut ad Deû per preces confugiens, iugû Tyrâni paciēter ferat: modo ne (sicut ab initio diximus) vel tyrannidis ipsius aduersus quempiam minister esse cogatur, vel quicumque eorum ommittere, quæ aut Deo, aut proximo debentur. Verum regeri posset aduersus hoc meum responsum, id, quod supra statuimus, de duplici illo tyrannorum genere, quibus diximus *etiam priuatos homines posse, ac debere, totis viribus obsistere*: Nam eodem, primo intuitu, recidere videtur, siue quis

*Priuatīs nō licere, Tyranno, cui legitime subsunt, resistere.*

*Obiectio.*

*Solutio.*

*Cur priuati, legitimo magistrati, tyrannidem exercenti, non perinde ac iniusto v. surpatori resistere debeant.*

quis priuatus dominium vsurpet, siue quis, sua dominatione legitima non contentus, tyrannidem exercent: Vnde consequens videri possit, eandem etiam vtroque casu decisionem locum habere. Sed si penitus in res ipsas intueamur, conspicuum est, quam maxime hæc duo genera differre, licet prorsus similia videantur. Is enim qui alienos inuadit, nullo modo sibi subditos, etsi cupiat iuste, & ex bono & æquo, dominari (sicut de Pisistrato & Demetrio Phaleræo apud Athenienses legimus) potest tamen iure impediri, etiam armata manu; & à quibusuis, vel infimæ fortis, quibus vim inferre voluerit, *cum nullo iure illi obstringatur.* Qui autem à populo suo semel probatus & susceptus fuit, etsi suo iure abutitur, retinet tamen auctoritatis suæ fundamentum in proprios & priuatos subditos, quoniam mutuo consensu, ac publice, contracta obligatio, nullius priuati voluntate solui dirimive potest. Quod si secus fieret, infinitæ rerum perturbaciones, ipsa etiam tyrannide peiores, sequerentur: & in locum vnius tyranni, quem profligare mens esset, mille succederent. Præterea vnicæ ratio, ex auctoritate verbi Dei petita, maioris hic esse debet momenti, quam quicquid in contrarium adduci posset. Paulus, *Rom. 13. versic. 5.* priuatis officium præscribens,

bens, non modo magistratibus (tam summis quam subalternis) resistere prohibet, sed illis etiam propter conscientiam obedire præcipit. D. Petrus quoque 1. Petr. 2. vers. 17. iubet, Regem honore afficere, memor (vt verisimile est) eius reprehensionis, quam à magistro audierat, cum gladium priuatus aduersus publicam potestatem (sua tam è autoritate in Dominum abutentem) strinxisset: At nemo nescit, quales tum Cæsares essent Tyberius & Nero, reliquique prouinciarum præfecti. Hoc postea exemplum sancti Martyres sunt secuti, dum eos immanissimi tyranni crudelissime insectarentur, non solum sub Imperatoribus, qui in Christianos, ex Romanorum legibus, sæuiebant; verum etiam sub illis, qui perfide edicta, in gratiam Christianorum promulgata, violabāt, vt accidit sub Iuliano Cæsare Apostata. In summa (vt hanc quæstionis partem tandem absoluam) Non licere, dico, cuiquam priuato, vi aperta sese tyranno opponere, cuius dominationi prius populus volens consensum præbuerit. Si enim in priuatis contractibus, pactis conuentis & promissis eousq; standum est, vt potius damnum patiamur, quam fidem fallamus; quanto magis priuati cauere debent, ne ab obligatione tollenni, ac publico consensu contracta, vllomodo resiliant?

SS. Martyrum exemplum.

Venio

*De Magi-  
stratibus  
subalternis.*

*Alii sunt  
Regni, alii  
Regis mini-  
stri.*

Venio nunc ad inferiores Magistratus, qui sunt velut intermedii, & (vt vulgus loquitur) subalterni, inter summum magistratum, & populum. Quorum appellatione intelligo, *non domesticos Regis ipsius officarios* (qui scilicet munus aliquod in Basilica Regia exercent, & ipsius personæ, potius quam Regno, inseruiunt) *sed eos potius, qui publicis muneribus* (id est, ad Regni statum, vel iudiciorum causa vel rerum bellicarum, pertinentibus) *sunguntur*, qui ideo in ipsis Monarchiis, non Regis, sed *Coronæ siue Regni* (inter quæ summum est discrimen) *administræ* nuncupantur; cuiusmodi Romæ quidem erant Consules, Prætores, Præfectus vrbi, Præsides prouinciarum (quæ tum ipsi populo, tum Senatui, etiam tempore Imperatorum, tribuebantur;) & similes Reipublicæ vel Imperii officiales, qui propterea *populi Romani Magistratus*, sub nouissimis etiã Imperatoribus, dicti sunt. Tales quoque erant apud Israelitas Duces singularum tribuum, Millenarii, Centuriones, Quinquagenarii, Decuriones, & seniores populi: Quæ politica munera, à Mose primum ordinata, nequaquam postea sunt abrogata, cum status ille Aristocraticus, in Monarchicum mutaretur; quinimo sub Salomone exacte constituta & obseruata. Eius generis varii magistratum

E  
strat  
risq  
re ce  
mite  
cant  
exer  
alle  
dita  
prist  
In hu  
sunt  
gunt  
Vigue  
linos,  
pant  
H  
tui su  
eo de  
non t  
psa (v  
ma ill  
tate:  
gistra  
gradu  
prem  
is, qu  
inferi  
uilegi  
Rom

stratum ordines sunt etiam hodie in ple-  
risq; Christianorum Regnis, inter quos iu-  
re censendi sunt, qui *Duces, Marchiones, Co-*  
*mites, Vicecomites, Barones, Castellani* vo-  
cantur, vt qui olim officia & munia publica  
exercerent, ad ea certo ordine legitimeque  
allecti: Quæ etsi postea in dignitates hære-  
ditarias transferunt, nequaquam tamen  
pristinum ius & authoritatem amiserunt.  
In hunc ordinem præterea connumerandi  
sunt, qui in ciuitatibus ad varia munera eli-  
guntur, quales sunt quos vulgo *Maiores,*  
*Viguerios, (seu Vicarios) Consules, Capito-*  
*linos, Scindicos, Scabinos* & eiusmodi, nuncu-  
pant.

*Pleraque  
munia pub-  
lica in di-  
gnitates hæ-  
reditarias  
permuta-  
ta.*

Hi porro omnes, etsi supremo Magistra-  
tui subsunt, ab eoque mandata accipiunt, ab  
eo denique inaugurantur, & approbantur,  
non tamen ab eo proprie pendent, sed ab i-  
psa (vt ita loquar) supremitate; id est à sum-  
ma illa Imperii seu regni *σωβειν* & authori-  
tate: ideoq; defuncto eo qui summum Ma-  
gistratum gessit, manent hi in suo quisque  
gradu, vt prius: quemadmodum & ipsa su-  
prema potestas eadem manet. Quod enim  
is, qui in demortui locū succedit, eiusmodi  
inferiores Magistratus, vt & ciuitatum pri-  
uilegia, cōfirmat (quam consuetudinem in  
Romano Imperio primum inuexisse Tybe-

*Inferiores  
Magistra-  
tus non à  
persona su-  
premi, sed  
ab ipsa su-  
premitate  
pendent.*

C

rium

rium Cæsarem, tradit Suetonius *in Vespasiano*: quæque nec prioribus seculis in vsu erat in Gallia, nisi forte, cum regnum à parentibus non ad filios transfibat, sed ad externos.) Id vero, inquam, non efficit, vt summus Magistratus, eorum ἀρχικός, id est, *primarius auctor*, sit habendus, à quo principium habeant: cum & supremus ipse, antequam in possessionem summæ suæ administrationis veremittatur, iusiurandum vicissim ipsi supremæ potestati præstet, iuxta conditiones in iurandi formula expressas: sicut postmodum ipse à singulis quoque officariis iuramentum suscipit: Adeo, vt eiusmodi cõfirmatio nullum ius nouum conferat (quemadmodum nec inuestitura noui Vasalli, aut à nouo domino facta) sed noua est duntaxat veteris iuris agnitio, propter mutationem personæ. Hinc apparet, mutuam esse obligationem inter Regem & Regni officarios: neque totam Regni administrationem Regi soli esse commissam, sed supremum duntaxat eius gradum: & singulos officarios inferiores eius partem obtinere, pro suo quemque gradu, idque certis vtrinque conditionibus. Quæ conditiones si ab inferioribus Magistratibus non seruentur, supremi est Magistratus, illos vel officio abdicare, vel coercere, causa tamen cognita, & non nisi eo ordine,

*Mutuam esse  
supremorum  
ad inferiores,  
& inferiorum  
ad supremos  
Magistratus  
obligationem,  
vt sese mutuo  
in officio  
contineant.*

ne, quem Regni leges præscribunt, nisi & ipse à iureiurando, quo se ex legibus regnaturū promisit, discedere velit. E diuerso vero, si is, qui regiam dignitatem vel electione vel iure hæreditario adeptus est, manifeste ab iis conditionibus deflectat, sub quib. nominatim rex est & agnitus & approbatus: quis dubitet, inferiores Regni Magistratus, ipsasque adeo prouincias ac ciuitates, quarum administratio illis commissa est, à suo iureiurādo hæctenus saltem esse ipso iure liberatos, vt ipsis liceat sese manifeste eius Regni oppressioni opponere, cuius tutelam & protectionē, pro suo quisq; munere, cū iureiurando susceperunt? Quid igitur? dicet quispiā, *an qui modo pro summo Magistratu habebatur* (cuius autoritas esse debet inuiolabilis) *mox, pro cuiusq; inferioris nutu, tanquā priuatus homo reputabitur, vt liceat in eū, tanquam in publicum hostem, irruere?* Minime vero, inquam: Hoc enim esset fenestram, vt aiunt, ad quasuis impias seditiones & coniurationes aperire: At enim nos de publica & manifesta tyrannide, deque eiusmodi tyrannis sermonem habemus, qui nullas omnino commonestiones admitttere aut ferre possunt. Deinde non agimus hic de tyranno prorsus è suo solio deturbando, & abiiciendo: sed quarimus, *an ne quisquā ipsius mani-*

*Aliud est tyranno se-  
se opponere,  
aliud illum  
è sua sede  
deponere.  
Inferiores  
magistra-  
tus, ubi ty-  
rannis ma-  
nifesta in-  
uasit Re-  
gnum, cui  
prasunt, ad  
ordines illi-  
us Regni  
recurrere  
debent, ac  
interim sua  
fidei com-  
missos tueri  
& protege-  
re.*

*festæ violentiæ, pro suo gradu, sese opponere possit,  
ac debeat? cum iam prius ostensum sit, e-  
quum non esse, quempiam pro suo arbitrio publice  
contractam obligationem soluere, quisquis tan-  
dem is fuerit, & quantumuis etiam iustam de  
tyranno conquerendi causam habeat. Verum,  
cum vicissim isti inferiores regni admini-  
stri, à potestate ipsa suprema hoc munus ac-  
ceperint, vt de obseruatione & custodia le-  
gum inter eos caueant, qui ipsorum curæ  
sunt commissi: seseque ipsi ad id omni fide  
præstandum iureiurando obstrinxerint (à  
quo nulla illius culpa absolui possunt, qui  
ex Rege Tyrannus factus, apertissime eas  
conditiones transgreditur, sub quibus Rex  
designatus fuerat, quarumque obseruatio-  
nem ipse iurauerat) Annon æquum omni  
iure tam diuino quam humano fuerit, ali-  
quid istis inferioribus Magistratibus am-  
plius concedi, ratione præstiti ab ipsis iu-  
ramenti de procuranda legum obseruatio-  
ne, quam illis qui priuatè sunt omnino con-  
ditionis, & absque vllò publico manere?  
Dico igitur, si eo necessitatis fuerint adacti,  
teneri ipsos omnino aduersus manifestam  
tyrannidem salutem eorum procurare (et-  
iam armata manu si possunt) qui ipsorum  
fidei & curæ sunt traditi: tantisper, dum ex  
communi statuum vel Νομοφυλάκων (id est,  
eorum*

eorum  
aut  
me  
dec  
sum  
per  
me  
gub  
sus  
cui  
rito  
sus T  
erce  
cau  
vrbi  
Ro  
te ty  
pub  
dero  
qua  
bui  
enir  
fidi  
Mag  
ne v  
gub  
at,  
vinc  
que



eorum, penes quos est omnis legum Regni illius, aut Imperii, de quo agitur, *authoritas*) consilio, melius rebus publicis consultum sit, & vt decet prouisum. Hoc porro non est, seditiosum, aut in supremum suum Magistratum perfidum esse, sed potius fidelissimum iuramenti sui obseruatorem, erga eos quorum gubernationem quisque susceperit, aduersus periurum, & Regni illius oppressorem, cuius protector esse debuerat. Isto iure merito vsi sunt Romæ *Brutus & Lucretius*, aduersus *Tarquinius superbum*, tyrannidem aperte exercentem, (etsi priuatim quoque ad illos hæc causa pertineret) cum hic quidem *Præfectus vrbi*, ille vero *Tribunus Celerum*, populum Romanum conuocassent, cuius autoritate tyrannus Regno pelleretur, bonaque eius publicarentur. Nec dubium est, si prehendere eum potuissent, quin & iuxta leges, quas violarat (cum earum defensor esse debuisset) eum fuissent damnaturi: Falsissima enim, & execrandi potius adulatoris, quam fidi subditi in principem, vox est, *supremum Magistratum nullis legibus subiici*: cum contra ne vnica quidem lex sit, secundum quam gubernationem suam instituere non debeat, qui, omnium legum se defensorem ac vindicem fore, est iuramento pollicitus. Itaque tenenda est potius præclara illa Marci

*Supremos Magistratus legibus patriis teneri, certum est.*

*Exempla.*

I.

C 3

Aure-

Marcus  
Aurelius,  
Imp.

2.  
Traianus.

Dion Cas-  
sius in Vita  
Traiani.

3.  
David,  
Propheta  
regius.

Aurelii Imperatoris sententia: *Digna vox est, Principem, se legibus subditū esse, profiteri.* Quod etiā factō cōprobauit potentissimus ille, nec vnquam satis laudatus Imperator Traianus, qui cum Suræ (quem Tribunum militum creabat) pro more parazonium nudū porri-geret, *Talem, inquit, ensē accipe, quē pro me ita demum strinxeris, si iuste impera uero: quod si perperam quicquam per me fieri cognoueris, eo in perniciem meam utaris velim.* Sed nunc ad sacram historiam conuertamur, quæ vera & irrefragabilia multa exempla nobis suppeditabit, quibus obfirmantur piorum conscientia. Cum David ad necem quæreretur à Saule, crudelissimo & perfidissimo tyranno, neminē habuit ex ducibus Tribuum, Mille-nariis, Centurionibus, aut senioribus populi, qui causam suam tutaretur, aduersus tam impotentem tyrannidem, non solum in ipsius Davidis, sed etiā in totius Regni (maxime post summorum sacerdotum horrendam cēdem) perniciem vergentem. Itaq; ut tyranni furorem deuitet, nō solum huc atque illuc profugus vagatur, sed, cum priuatus amplius nō esset (quinimo vnus è regni ministris, *dux Isrl. exercituum Israelis*) & præterea ius successionis regiae à Deo illi promissum fuisset (quod nec Saulem latebat) armis sese & militib. communit, tētatis prius  
omni-

omnibus aliis mediis, *1. Sam. 24. v. 21. 1. Sam. 22. v. 2.* Interim tamen suis limitib. se continens, tantum abest, *vt vel in regis personam quicquam moliatur*, cum etiam deprehensum, viuū saluumq; è manibus suis dimiserit, *1. Sam. 24. v. 7.* vel, *regnum ipsum inuadat*, vt etiam Saule rege mortuo, cui se successurum certo sciebat, ne pedem quidem extulerit ad regiam sedē occupandam, nisi quantū Deus ipse eum promouet, & totius populi cōsensu aduocatur, *2. Sam. 2. v. 1.* Attamen satis constat, propositū illi fuisse, armis sese tueri ob prædictas causas, *1. Sam. 23. v. 9* Quorsum enim alioqui illæ militum copiæ, quibus comitabatur? Quod vero tam anxie Deū consulit, *num ciues Keila eum, & milites suos, in manus Saulis sint tradituri?* aperte ostēdit, statuisse illū omnino, mœnia oppidi illius Sauli obsidenti opponere, si in tuto se illic fore cognouisset. Quod factū damnari non potest, nisi & David seditionis ac perduellionis infimuletur (q̄ tamen ne suspicari quidē licet) & prudens Abigail mēdicii arguatur, *1. Sam. 25. v. 28.* quæ Davidem iusta defensione aduersus iniustū persecutorē vtentē, *bella Domini gerere*, aperte professa est. Habemus & aliud exemplū euidentissimū, *2. Chro. 21. v. 10.* de oppido *Lobna*, quod domicilium erat Sacerdotum. Illud enim defecit ab *Ioram*, sexto Davidis successore, ne amplius

4.  
Lobnenses.

illi subeffet; eiusque defectionis causa in ipso historiae contextu exprimitur, nempe, *quod Rex Ioram Dominum Deum patrum suorum dereliquisset.* At cum ad sacerdotes oppidum ipsum pertineret, clare liquet, longe diuersum esse hoc Lobnensium factum ab Edumeorum defectione, quæ sub eodem Rege & eodem tempore accidit. Neque enim vero simile est, Edumeos ab Israelitarum subiectione sese subtraxisse, vt vero Deo adhererent, cui nunquam ex animo seruierant, sed odio duntaxat Israelitarum & recuperandæ libertatis cupiditate. At sacerdotes, vel illi saltem (si hos prius secessisse arbitrabimur) qui post Deum *Lobnæ* dominium obtinebant, pietatis suæ egregium specimen ediderunt, cum simul & Deo & tyranno parere non valentes, huius iugam excusserunt, vt in Dei cultu & obsequio permanerent. Hæc duo ex SS. scriptura petita exēpla, præter supra citatas rationes, ita sunt certa & authentica, vt sola (meo iudicio) sufficere possint, ad obfirmandas inferiorum Magistratuum conscientias; quoties eos necessitas cogit, post tentata omnia alia remedia, ad arma confugere, vt suos aduersus tyrannidem manifestam tueantur ac conseruent; non concitandæ, sed potius vitandæ seditio- nis gratia: sicut maiorum nostrorum ætate  
 tyran-

tyrannis eorum, qui in Heluetios domina-  
bantur, occasionem Magistratibus Muni-  
cipalibus dedit, vendicandi sese in eam li-  
bertatem, qua hodie fruuntur.

Repetitio VI. Quæstionis.

*Ordines siue status, ad frenandos supremos  
magistratus constituti, possunt ac de-  
bent omnibus modis illis resi-  
stere, cum in tyrannos de-  
generant.*

SVperest, vt de tertio subditorum gene-  
re loquamur; qui, etsi reuera ac certo  
quodam respectu supremorum Magistra-  
tuum obedientiæ subsint, alio tamen respec-  
tu, maxime rebus angustiis extremisque,  
cõstituti sunt defensores ac protectores iu-  
rium ipsius supremæ potestatis, vt summos  
Magistratus in officio retineant, eosq; si o-  
pus erit, & coerceant & mulctent. Hic vero  
meminisse oportet eorum, quæ supra dicta  
sunt, nempe, *populum extitisse priusquam magi-  
stratus vllus esset, & propter populum Magistra-  
tus creatos, non econtra populum propter Magi-  
stratum.* Quantumuis enim quidam popu-  
li à suis regibus originem traxisse videantur  
(vt à Romulo populus Romanus creatus fuis-  
se dicitur, quia prius originalis populus non  
fuerit,

fuerit, sed multitudo quædam ex variis gentibus & populis collecta) id tamen ad alios trahi haud quaquam potest, vt inde Regula generalis constituatur. Præterea, ne Romulus quidem in has gentes collectitias, nisi ex ipsarum consensu, dominatus est. Inde sequitur, Magistratum omnium, quantumuis supremorum ac potentium, a publica eorum authoritate pendere, qui ipsos ad hunc dignitatis gradum euexerunt, non contra.

*Obiectio,* Ac, ne quis obiciat, hanc quidem primam su-  
*eiusdemque* esse Magistratum originem, sed postea populos  
*solutio.* sese prorsus eorum potentie, & arbitrio subiecisse, quos pro summis Magistratibus recepissent, & omnem suam libertatem, sine exceptione, illis omnino resignasse: Nego primum, certo de hac  
 » omnimoda abdicatione constare: Quin contra  
 » affirmo, nullam gentem (quandiu ius & æquitas viguerunt) Reges suos aut creasse, aut approbasse, nisi certis appositis conditionibus: Quasi illi manifeste violant, efficitur, vt qui hanc in illos authoritatem conferre potuerunt, non minus potestatis in ea illis rursus adimenda retinuerint. Quod vt clarius appareat, dispiciamus, an non per omnes ætates, inter famosissimas qualque Nationes, & magis notas perpetuo vsu, hoc comprobari possit.

Ducamus autem exordium à Romanorum Re-

rum Regno, ac deinde Imperio, licet hi ve-  
 rustiores non fuerint. Titus Liuius, initia  
 Romani Regni describens, refert; cum cen-  
 tum illi, *Interreges* nominati, qui post Romu-  
 li (primi huius populi progenitoris) mor-  
 tem populo per vices præerant, plebi non  
 placerent, communi consensu statutum, vt  
 deinceps *Reges* suffragiis populi crearentur,  
 & Senatus auctoritate firmarentur. Idem, de  
 Tarquinio Superbo, vltimo Rom. Rege lo-  
 quens; *Neq; enim (inquit) ad ius Regni quicquã  
 præter vim habebat, vt qui nec populi iussu, neque  
 auctoribus patribus regnaret.* Ac mox multa  
 recenset, quæ ab illo contra Maiorum insti-  
 tuta fierent: *Hic enim, inquit, Regum primus,  
 vt traditur à prioribus, morem de omnibus Se-  
 natum consulendi soluit. Rempublicam dome-  
 sticis consiliis administravit, bellum, pacem, fœ-  
 dera, societatesque per se ipse, cum quibus voluit,  
 iniussu populi ac Senatus, fecit diremitque.* Ex  
 quibus verbis satis constat, Romanorum  
 Reges non, nisi certis conditionibus, fuis-  
 se admissos; quas si non præstarent, popu-  
 lus, iuxta ciuium distinctos ordines conuo-  
 catus, non minus ad illos exauctorandos,  
 quam ad eos constituendos, potestatis ha-  
 beret: quod erga illum ipsum Tyrannum  
 factò ipso satis demonstrarunt. Cæterum præ-  
 ter id, quod Seneca ex libris Ciceronis de Repu-

r.  
*Exempla  
 Romanorũ  
 tempore  
 Regum.  
 Liuius lib.  
 1. ab V. C.*

*blica*

lica annotavit, nempe, *prouocationem fuisse à Rege ad populum* (quod in causa capitali Horatii fororicidæ factitatum est, qui à delegatis per Tullium Hostilium Regem Iudicibus damnatus, à populo postea est absolutus) præter id, *inquam*, testatur etiã Dionysius; Romulum dum cum suis de statu Romano constituendo consilium cepisset, pronuntiasse, Regem quidem custodem esse legum; at interim penes populum relictam potestatem fuisse creandorum Magistratum, Legum constituendarum, & indiciendi belli. Quod primis Gallicæ Monarchiæ architectis pro archetypo fuisse, verisimile est, vt infra docebimus. Adhæc ex Collatini, qui primus cum Bruto Consul fuit, historia patet, populum (cuius appellatione non tantum *status ille plebeius*, quem hodie *tertium* appellamus, intelligendus est, sed tres illi simul ordines, qui Romæ erant, nempe, *Patricius, Equestris & Plebeius*) eandem authoritatem in Consules quoque habuisse: quamuis illi suprema in Republica potestate potirentur, vbi Dictatore carerent. Id enim testatur etiam Liuius, his verbis: *Timents Consul, ne postmodum priuato sibi, eadem illa, cum bonorum amissione, additaque insuper alia ignominia, acciderent, consulatu se abdicauit. At Collatinus nullius criminis incusabatur, sed suspectum erat duntaxat populo Tarqui-*

*Exempla, dum vigeret Aristocratia Roma sub consulis.*

*Tierce Estat.*

*Consulum potestas.*

*Liuius, lib. 2. ab V. cõd.*



*Tarquiniorum* nomen, è quorum familia erat Consul Collatinus. Inde ergo facile est colligere, multo magis hoc iure populum vlturum fuisse, si quis Consul alicuius criminis reus esset peractus: quamuis ex Legum præscripto expectandum esset, vt (quia temporarium Magistratum gerebant) tempus statutum implerent, priusquam causam dicere cogerentur. Fateor quidem, *Decemuiros postea creatos, à quibus ad alium Magistratum non erat prouocatio*, verum, cū alternatim imperarent, licebat ab vnius sententia ad alterum appellare: tātum abest, vt cuiusquam immensa, & nullis limitibus conclusa potestas, populo Romano vnquam placuerit; quin tandem etiam Decemuiros ipsos, officio sese abdicare, coegit. Quod vero ad *Dictatoris potestatem* attinet, verum est quidem, *ab illo non licuisse ad alium prouocare*: sed hæc dignitas nō, nisi extrema aliqua necessitate laborante, & pene oppressa Republica, in vsu erat, & id quidem ad breuissimum tempus, *semestre scil.* Sed (quod etiam maius est) si quando ab huius suprema potestate ad populum prouocatum est, consensit ille vltro: vt ex iis, quæ Romæ, Anno ab V.C.CCCCXXIX. inter L. Papirium Dictatorem & Qu. Fabium contigerunt, videre est.

Quid si vltcrius progredi libet, & ad *Cæsares*

*Decem-  
uiri.*

*Dictatores.*

*Prouocatio  
à Dictato-  
re ad popu-  
lum.*

Exempla  
tempore  
Cæsaris.  
Iulius Cæ-  
sar.

sares vsq; pertingere? Etsi *Iulius Cæsar* Rem-  
pub. vi potius, quã voluntario populi assen-  
su, occupasset; videri tamen voluit, à popu-  
lo, iuxta antiquas consuetudines, dignitates  
omnes, & munera quæ obtinebat, consecu-  
tus; & ob id duntaxat reprehensus existima-  
tur à multis (ac etiam tandem iure occisus)  
quod nimis multas dignitates cumulasset.  
*Augustus*, eius successor, adoptatus quidem  
ab illo fuit, sed non hæres Imperii relictus: i-  
deo persuadere conatus est, se iure, & à po-  
pulo obtinuisse, quod vi occuparat. Nec *Ty-  
berius* alia ratione ei successit. Et post eum *Cali-  
gula*, summo tum Senatus tum populi con-  
sensu, *Cæsar* est appellatus. *Claudius* vero pri-  
mus quidem imperium militari & coempto  
favore obtinuit, at non, nisi consentiente  
populo, illud rexit, qui tum volēs sese in mi-  
feram seruitutem præceps dedit. *Nero* aut  
illi succedens, cum veneno illum sustulisset,  
Imperium aperta violentia occupavit. Sed  
eius exitus exemplum nobis singulare sup-  
peditat eius auctoritatis, quam Senatus ad-  
huc tū retinebat. Nā is iure suo vtens (quod  
diu quasi sopitum delituerat) dicitur nomi-  
natim, *Neronem, populi Romani hostem prius iu-  
dicatum, capite damnasse*. Vnde apparet, ipsos  
etiam Cæsares, Tyrannos factos, iuridice &  
coerceri & damnari potuisse: ipsorumque  
Impe-

*Tyberius*.  
*Caligula*.  
*Claudius*.

*Nero*.

Imperiũ, etsi latissime *ex lege Regia* (propter *Lex Regia.*  
 Augustum lata, & propter Vespasianum  
 confirmata) pateret, certis tamen limitibus  
 definitum, nec sine exceptione probatum  
 fuisse: quamdiu iuri & æquitati locus fuit.  
 Ecquid enim aliud est Tyrannis, quam pote-  
 stas aduersus leges sese exerens? de cuius ampli-  
 tudine & expansione nobis dicere non est  
 propositum (*quæ enim effrenæ cupiditatis &*  
*malitiæ Tyrannorum meta esse potest?*) sed de le-  
 gitima tantum Regum aliorumque Princi-  
 pum potestate legibus finita. Atq; hæc qui-  
 dem de Romanis.

Athenienses porro, cum abrogatam De- II.  
 mocratiam in Aristocratiam commutaf- *Exempla*  
 sent, Triginta primum viros, postea Decem *ex Atheni-*  
 tantum, publicæ gubernationi præfecerunt, *ensium Re-*  
 vt ipsorum historiæ perhibent: Quos, cum *publica.*  
 authoritate sua abuterentur, deinceps & ab  
 officio remouerunt, & dignis suppliciis et-  
 iam affecerunt, eodem scilicet iure in eo v-  
 tentes, quo illos primum creauerant.

Notum est etiam Lacedæmonios, Reges III.  
 suos pro arbitrio *ex Heraclidarum familia* eli- *Exempla à*  
 gere solitos. Quod mutare Lylandrum volu- *Lacedæmo-*  
 isse, tradit Plutarchus, sed frustra. Rege autē *niis petita.*  
 certis conditionib. electo, Ephoros constitue-  
 runt, qui Reges in officio retinerent, ac vel-  
 uti habenis frænarent. Hi porro alios modo  
 expu-

expulerunt, modo capitis supplicio affecerunt, donec tandem prodicione *Cleomenis tyranni*, omnes occiderentur: quo facto *Lacedæmon*, simul cum dominatione, libertatem amisit. Venit autem hic mihi in mentem pulcherrimus ille *Xenophontis* locus, quo, de *Lacedæmoniorum* Republica verba faciens, tradit, *Regem & Ephoros singulis mensibus sese mutuo iureiurando obligare consueuisse; hos quidem omnium civium, illum proprio suo nomine: ac Regem quidem hoc iuramento polliceri; se ex prescripto constitutarum legum regnaturum: Ephoros autem; se civitatem illi conservaturos, si iusiurandum servasset.*

IV.  
 Exempla  
 ex Israeli-  
 tarū mo-  
 narchia.  
 Israelitica  
 Monar-  
 chia omniū  
 felicissima  
 cur extite-  
 rit.

Veniamus nunc ad *Israeliticam πολιτείαν*, omnium, quæ unquam fuerunt, perfectissimam, si ea *Israelitæ* contenti fuissent. Hoc vero primū eam veluti supra sidera euehit, quod, ab initio, *DEVS* ipse æternus eius vnicus Monarcha fuerit, non eo tantum nomine, quod ipse rerum omnium supremum dominium obtineat, sed singulari quodam modo; nempe, quod leges per *Moysen* visibiliter *Israelitis* constituerit, quod populum suum per *Iehosuan* in terram promissam, exerto veluti brachio, introduxerit, *Ios. 2. vers. 16.* quod denique illis præfuerit eosque rexit, in eorum scilicet persona, quos ipse immediate ad illius gubernacula præfecisset, qui

qui *Iudices* vocabantur. Eo igitur tempore *πολιτεία* Israelis vere Monarchica fuit, (quã-  
uis Deus quorundam ministerio, pro bene-  
placito suo, vteretur.) Quod si regna omnia  
hunc Monarcham haberent, vel saltem o-  
mnes Monarchæ ab hoc summo mundi to-  
tius Domino se regi semper paterentur, non  
minus superflua esset hæc, de qua agitur,  
quæstio, quam ea nunc per necessaria esse a-  
gnoscutur. At enim felix ille huius Reipubl.  
status, (qui nulli vnquam, præter huic po-  
pulo, obtrigit) stupendo & insolenti modo  
mutatus est. Nam reliquarum gentium Mo-  
narchiæ in ty anidem, ipsorum Monarcha-  
rum culpa, deflexerunt: At Israelitæ, cum tã-  
tum bonum non agnoscerent, optimum  
illum suum Monarcham, qui tyrannus fieri  
nunquam poterat, veluti inuitum a dege-  
runt, vt ipsis Regem ex hominibus consti-  
tueret, sicut & reliquis populis. Dominus er-  
go tandem illorum votis annuit, *sed in ira &*  
*indignatione sua*: non quasi statum Monar-  
chiã ù per se eo facto damnare voluerit, sed  
quia hæc mutatio à populo cerebricoso &  
refractorio esset profecta. Interea hoc dissi-  
mulari nec potest, nec debet: Regem nullum à  
*condito mundo* (etiam si optimum quemque  
sel'gas) extitisse, qui sua auctoritate non fuerit  
*aliquatenus abusus*, adeo vt omnino faten-

*Quomodo  
abolita fue-  
rit Israeli-  
tarũ Mo-  
narchia.*

*I. Sam. 8. 4.*

*II.*

D

dum sit,

*Monarchia  
quomodo  
& quando  
perniciosa.*

tione naturali instructi agnouerunt) Monarchicam dominationem, perniciem ac interitum potius populo asserre, quam presidium & salutem, nisi habenis quibusdam coarctetur, quibus fiat, ut maximum illud bonum, quod ex ea potest emanare, colligi; & ingens malum, quod alioqui omnino ex illa consequi necesse est, vitari & impediri possit. Vtor hac præfatione, de Israelitici Regni primordiis sermonem ingressus, quoniam horum omnium clara illic exempla extant: ad quæ, ut tam Reges quàm populi sollicitè animaduernerent, esset operæ pretium, ne alios ab aliis opprimi tam saepe contingeret; sed potius utrisque DEI (à quo solo omnis manat tranquillitas) gloria ita curæ esset, ut, & qui imperant, & qui parent, simul pacifice sese tueri satagerent. Verum ut eo redeam, vnde sum digressus; Dominus merito in populum suum ira percussus, ut quid illis ex temerario illo, quo agitabantur, affectu expectandum esset, clare ostenderet. Prædicat illis per Samuelem, miris omnino verbis, quod sit ius illud futurum; quod historia *ius Regis* vocat: Nempe in summa; Regem pro libidine, & personas, & bona subditorum, vsurpaturum, & ad suos vsus conuersurum: quod certe Tyrannicum est potius, quam Regium. Quis enim merito dubitare

*Ius Regium  
à Samuele  
prædictum  
quale.*

bitare aufit, Dei solius esse, meram suam voluntatem loco rationis obtrudere? cum nihil iustum dici possit, nisi quod prius Deus voluerit: Dei enim solius voluntas vera est, ac certa omnis iustitiæ Regula, ut ab initio dictum est. Contra vero hominibus accidit, quorum etiam ratio iustis ac sanctis legibus subiici, & moderari debet, in iis præcipue, qui aliis præfunt: adeo, ut toto cælo errent, qui Samuelis verba ita accipiunt, quasi is author Regibus esse voluerit, quilibet audendi aut, quæcunque illi cæca voluntate egerint, approbarit: inxtra execrandum impuræ illius incestuosæ dictum: *Si libet, licet*: quod, proh dolor! plusquam satis nostro hoc sæculo iactatur, & præstatur. Quinimo ita accipienda sunt Samuelis verba, quasi Israëlém increpans diceret, *Non sufficit vobis Deum ipsum pro Monarcha vestro habere, ut fuit hæctenus, peculiari quodam favore: sed alium ac talem expetitis, qualem habent reliqui populi: Contingeret ergo vobis talis: At audite rursus, quid iuris ille in vos sit usurpaturus, & quæ æquitate ac iustitia vobis dominaturus. Hunc esse sensum verborum Samuelis, experientia ipsa postea ostendit. Dico igitur, Quamvis Deus nominatim Davidem elegisset, oportuisse tamen eum etiam à populo eligi: qui in eo eligendo recte, prout debuit, Dei vo-*

*Explicatio  
loci, i. Sam.  
8. de iure  
Regis.*

*Reges Is-  
rah à populo  
electi.  
David.*

*Salomon.**Ioas.**Quaestio.**Populi Isra-  
elitici pote-  
stas in pro-  
fligandis  
damnãdis  
ve Regibus.**1. David.**2. Lobnem-  
ses.**3. Athalia.*

luntatem sit secutus, 2. Sam. 5. vers. 1. Idem acci-  
dit quoque in Salomone, qui à Deo primum  
electus, à populo secundario Rex creatus fu-  
it, 1. Par. 29. vers. 22. Et in genere, quamuis dia-  
dema regium, ex Dei mandato, hæreditario  
iure ad familiam Davidis pertineret, popu-  
lus tamen, vt supra à nobis ostensum est, ex de-  
mortui Regis liberis eum eligebat, quem re-  
gnare mallet. Idque duplici obligatione in-  
terueniente, vt patet ex historia Ioas, 2. Reg.  
11. vers. 4. & 17. Nam tam Rex, quam popu-  
lus, solenni iureiurando Deo primum polli-  
cebantur, se leges ipsius tam Ecclesiasticas,  
quam Politicas obseruaturos. Adhibebatur  
postea & aliud iuramentum mutuuum inter  
Regem ipsum, & populum. At vero, dixerit  
quispiam, eratne propterea ius populo (id est,  
ordinibus populi) in eum, quem elegerat, cum  
officium non prestaret, animaduertere? Erat pro-  
fecto, quod quatuor exemplis potissimum  
probari potest. Si enim licuit Davidi aduer-  
sus Saulis tyrannidem sese tueri, vt paulo ante  
visum est, & Lobnensibus ab obedientia Io-  
rami deficere (qui tamen inferiores tantum  
Magistratus erant) nonne inde merito col-  
ligam, Regiis ordinibus multo etiam plura  
ipso iure licuisse? Huc quoque pertinet id,  
quod prudenti Ioiadæ sacerdotis consilio,  
ab ipsis ordinibus aduersus Athaliam (quæ  
Regi-



Regina constituta, sex integris annis Regnū *4. Amasias*  
 administrarat) patratum fuit. Denique A-  
 masiæ exemplum, *2. Reg. 14. 19.* multo est ad-  
 huc apertius, quem Hierosolymitani ad ne-  
 cem vsque sunt infectati. Quod si id per  
 seditionem factum quispiam arbitretur, &  
 non legitime, *is quaeso diligenter ad sequentes*  
*rationes attendat.* Nusquam dicitur Amasias  
*à seruis domesticis occisus* (sicut id patri suo Ioas  
 contigisse, & Ammoni Manassis filio, legi-  
 mus) *sed potius communi quodam Hierosoly-*  
*mitanorū consensu: neq; id occulte, & quasi per*  
*insidias* (qui fuit quam plurimum tyrannorum  
 exitus) *sed vi aperta, & velut publica aucto-*  
*ritate: nec subito aliquo tumultu, sed postquam*  
*ille fuga sese in urbem Lachis recepisset, vnde &*  
*ipius cadauer reportatum, & in patrum suo-*  
*rum sepulchrum conditum, scribitur.* Nihil  
 denique hic neque ante, neque post Amasiæ  
 mortem conspicitur, *quod seditionis suspicio-*  
*nem habeat:* sed omnes circumstantiæ cuius-  
 cuncta potius *consilio, & meditata deli-*  
*beratione* Hierosolymitanorum (simul taci-  
 to foedere, tãquam præcipua ordinum pars,  
 coniuكتورum) tentata & patrata fuisse, etsi  
 id extra ordinem, & quasi perfunctorie, ac-  
 ciderit: nullo certe priuato odio, sed propter *1. Par. 25.*  
 ipsius impietatem, qua præcipuam iuramen- *27.*  
 ti sui partem violarat. Ideoque nuspiam le-  
 gimus,

gimus, post eius mortem vel querimoniam vllam, vel inquisitionem, vel denique pœnam aliquam aduersus cædis authores procuratam, aut irrogatam, vel à populo, vel ab ipsius liberis fuisse: quemadmodum post mortem Ammonis & Ioas contigit, 2.Reg.12.10. & 14.5. & 21.24. in quorum coniuratos occifores, etsi domesticos iustis pœnis fuit animaduersum, quamuis vterque illorum improbus fuisset. At contra, mortuum huius cadauer equis in Ierusalem reuectum fuisse legimus, ob reuerentiam tum Regiæ dignitatis, tum familiæ: & Azariam ipsius filium à populo Iuda vniuerso, Regem illi suffectum. Quod rursus plane ostēdit id, quod à potiore Ordinum parte (nempe à Hierosolymitanis) factum fuerat, communi postea consensu confirmatū fuisse: vt iusta de causa, & per eos, executioni mandatum, quibus id liceret. Hinc igitur concludo, ordines seu status populi Israelitici ius habuisse, & ex familia Davidis sibi Regem quem vellent eligere, & electum postea vel eiicere vel supplicio etiam, prout res ferebat, afficere.

V.  
*Exemplum  
 ex Danorū  
 Regno.*

Sic nostra memoria Dani Christiernum, crudelissimum tyrannum, non solum Regia dignitate priuarunt, sed carcere conclusum ad mortem vsque detinuerunt, translato Regno ad sapientissimum iustissimumque Re-

que Regem, illius auunculum, eiusque qui nunc regnat auum.

Quod ad Suecos quoque attinet, satis norunt omnes, quomodo nostra ætate Gustauus se suosque à Danorum subiectione liberarit: & etiamnum hodie Sueci Regem suum captiuum asseruant, ob non satis prudenter administratum Regnum, quod ad fratrem ipsius translatum est: Cui Dominus benedicat.

NOTA. Huc referri potest modo dicti Regni status hodiernus; Sueci enim abdicato Sigismundo III. Erici Regis filio, designato Rege Poloniæ, (utpote Pontificiorum religioni addicto) Carolo, Duci Sudermanlandiæ, &c. Sigismundi prædicti patruo, Principi Christianissimo, & iam designato Regi parere malunt.

Scoti etiam superioribus annis Reginam suam abdicarunt, & perpetuo carcere damnauerunt, quod quam plurimorum turpium adulteriorum, atque etiam crudelissimæ cædis mariti sui accusaretur: quæ accusatio si legitime probata est, audeo dicere, *rectius eos facturos fuisse, si in eam promeritas pœnas exercuissent.*

Cæterum quod ad Angliæ Regnum (omnium quotquot hodie in vniuerso orbe visuntur *felicissimum*, atq; vtinam in ea felicitate diu perduret) spectat, etiam si ad eum,

D 4 qui

VI.

Suecorum  
exempla.

VII.

Scotorum  
exempla.

VIII.

Exempla  
ex Angliæ  
Regno.

N. B. qui Regio sanguine proximior est, iure successionis illud deuoluatur: apparet nihilominus, tum ex multis historiis memoratu dignissimis, tum ex Polydori testimonio, in vita Henrici, huius nominis primi, Anglorum Regis, omnem fere regnandi auctoritatem à consensu Parlamenti (vt vocant) pendere. Et sane si conferre libet beatam illam tranquillitatem (qua iam multis annis fruuntur, sub benignissimo & pacatissimo Serenissimæ Reginae Elizabethæ dominio) cum miserando & infelici statu, tot aliarum regionum: ipsa experientia docebimur, quam sit ea moderatio Regiæ potestatis utilis, & beata, si modo ea recta exerceatur, & Reges ipsi Deum timentes, populique sui amantes, sustineant se ab illa, non regi tanquam pupillos (vt aulici adulatores, qui pane lachrymis miseræ plebis pisto saginantur, loqui solent) sed dirigi & moneri, ea tamen reuerentia & obedientia quæ Maiestati ipsorum conuenit, ac debetur.

IX. De Polonis porro si quis hætenus dubitauit, Num in eligendo certis conditionibus Rege, ipsi hoc ius retinuerint, vt à iuramento ipsis discedere liceat, si ille promissis non steterit: poterit id clare intelligere ex vltima illa electione qua sibi Henricum Regis Gallorum fratrem, in Regem cooptarunt. Atque in eo mihi plane conuenit cum Episcopo Valentino (huius

Exempla à  
Polonorum  
instituta.

(huius electionis pro Rege suo, procuratore) qui in oratione ad Polonos habita, & vulgo excusa eos hoc nomine maxime laudat, quod regum suorum potestatem sapientissimis suis legibus coarctarint, & quasi sinitibus circumscripterint.

Simili ratione Veneti (quorum Respublica, si ex euentis iudicandum est, omnium felicissime, & sapientissime, secundum hominum prudentiam, constituta, & moderata existimatur) Ducem supremum sibi creant, non tanquam Idolum aliquod, aut Spectrum (vt quidam in rebus politicis parum exercitati scribere audent) sed tanquam Principem ac Monarcham, à quo citra vllum tyrannidis periculum, omnes Monarchiæ commoditates percipiant. Iam vero sicut Consilium illud, quod vocant generale, Ducis eligendi omnem authoritatem habet (seruatis tamen ritibus ad hoc apud ipsos institutis, & usitatibus) ita illud ipsum Consilium sibi ius istud retinuit: (sine quo facile reliqua omnia in nihilum abirent) Nempe, illius ipsius Ducis deponendi, & puniendi, si quid tyrannicum vel molitur vel patrauerit: quemadmodum id exemplis & factis sæpe comprobatum est. Videant igitur hic reliqui Italiæ populi, qui tam subtiliter de humanis rebus differere, & ratiocinari sunt soliti (editis etiam plerisque de

X.  
Exempla à  
Venetorum  
Republica.

Dux Venetus non est  
Idolum.

ciuili gubernatione libellis: ) An in hac re æque prudenter sese omnes, vt Veneti, gesserint.

XI.  
*Exempla  
 ab Hispano-  
 rum Re-  
 gibus.*

*Hispanorum  
 concilium.*

Quid vero de Hispanis dicemus? Status certe huius Regni dia fuit perturbatissimus & valde inquietus, quod pleræque barbaræ nationes, tum ex Septentrionibus, tum ex Africa illuc veluti diluuium quodam exundarint, sicut id tum certissimæ historiæ, tum ipsorum idioma testantur. At fatendum est omnino Gentem hanc præ cæteris semper fuisse sagacem, & prouidam. Et quânis verû sit illud Aristotelicum, *natura Barbaros, mancipia potius esse, quam subditos.* Hispani tamen hætenus (quæcunque tandem barbaries regionem eorum inuasit) in Politicæ constituendæ ratione, plerisque populis erubescendi occasionem præbent, eosque merito pudefaciunt. Id vero vt probem, citabo duo testimonia præ cæteris insignia, & quæ literis aureis insculpi publicis tabulis mererentur: vt & Reges iuste ex iis imperare, & populi vicissim recte obedire, docerentur.

Prius testimonium sumptum est *ex quarti Concilii Toletani capit. 74.* quod habitum est Anno Domini D. C. XLIV. iuxta Sigiberti supputationem. Verba autem Synodi, tum ex viris Ecclesiasticis, tum ex reliquis

ET OFFICIO SVBDITORVM. 51

quis Regni ordinibus coactæ, sic habent: Nullus apud nos sub præsumptione Regnum arripiat, nullus excitet mutuas seditiones ciuium, nemo meditetur interitus Regum, sed defuncto in pace Principe, primates totius Gentis, cum sacerdotibus, successorem Regni Consilio communè constituent: vt dum vnitatis concordia à nobis retinetur, nullum patriæ gentisque dissidium per vim, atque ambitum moliatur. Quod si hæc admonitio mentes nostras non corrigit, & ad salutem communem cor nostrum nequaquam perducit, audi sententiam nostram. Quicumque ergo ex nobis, vel totius Hispaniæ populis, qualibet coniuratione vel studio, sacramentum fidei suæ (quod pro patriæ gentisque Gothorum statu, vel conseruatione Regiæ salutis, pollicitus est) temerauerit: aut Regem nece attrectauerit, aut potestate Regni exuerit, aut præsumptione Tyrannicâ Regni fastigium vsurpauerit, anathema sit in conspectu Dei patris & Angelorum: atque ab Ecclesia Catholica, quam periurio profanauerit, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Christianorum alienus, cum omnibus impietatis suæ sociis, quia oportet vt vna pœna teneat obnoxios, quos similis error inuenerit implicatos. Quod iterum secundo replicamus dicentes, Quicumque à modo, & cætera. Et ideo, si placet omnibus qui adestis, hanc tertio iteratam sententiam, vestræ vocis consensu firmate.

mate. Ab vniuerso clero, vel populo dictum est: Qui cōtra hanc nostram definitionem præsum-  
 pserint, anathema; Maran-atha id est, perditio  
 in aduentu domini, sint; & cū Iuda Iscariot par-  
 tem habeant ipsi, & socii eorum: Amen.  
 Quapropter nos ipsi, & sacerdotes omnes sanctam  
 Ecclesiam Christi ac populum admonemus, vt hæc  
 tremenda & toties reiterata sententia, nullum ex  
 nobis presenti atque eterno condemnet iudicio:  
 sed fidem promissam erga gloriosissimum Domi-  
 minum nostrum Sisenandum Regem custodi-  
 entes, ac sincera illi deuotione famulantes, non so-  
 lum diuinæ pietatis in nobis clementiam prouoce-  
 mus, sed etiam gratiam antefati Principis perci-  
 pere mereamur. Te quoque presentem Regem, ac  
 futuros atatum sequentium Principes, humilitate  
 debita deprecamur, vt moderati & mites erga sub-  
 iectos existentes, cum iustitia & pietate populos à  
 Deo vobis creditos regatis, bonamque vicissitudi-  
 nem, qua vos nobis constituit, largitori Christo re-  
 pendatis, regnantes in humilitate cordis, cum stu-  
 dio bonæ actionis. Nec quisquam vestrum solus in  
 causa, captiuum, aut reum, sententia feriat, sed  
 consensu publico cum rectoribus ex iudicio mani-  
 festo, delinquentium culpa patefeat: seruata à vo-  
 bis in offensis mansuetudine, vt non seueritate ma-  
 gis in illis, quam indulgentia polleatis, vt dum o-  
 mnia hæc (authore Deo) pio à vobis moderamine  
 conseruantur, & Reges in populis, & populi in Re-  
 gibus,



gibus, & Deus in vtrisque laetetur. Sane de futuris Regibus hanc sententiam promulgamus, vt si quis ex eis contra reuerentiam legum, superba dominatione, & fastu regio in flagitium, & facinore, siue cupiditate, crudelissimam potestatem in populo exercuerit, Anathematis sententia à Christo Domino condemnnetur, & habeat à Deo separationem, atque iudicium, propter quod presumpserit praua agere, & in perniciosum regnum deducere. De Simithilane vero, qui propria scelera metuens, seipsum regno priuauit, & potestatis fascibus exiit, id cum Gentis consultu decreuimus, vt neque eum, vel vxorem eius, propter mala que commiserunt, neque filios eorum vnitati nostrae vnquam consociemus, nec eos ad honores, à quibus ob iniquitatem deiecti sunt, aliquando promoueamus. Est hoc sane singulare exemplum: cui de- Cap. 31.  
cretum aliud, sextae Synodi Toletanae, adiciam, in quo, postquam de exigendis Iudaeis è regno statutum esset, aduertitur frequentia. In cassum bonum agitur, si non eius prouidetur perseverantia: Ergo postquam ordine premissis ad gubernacula accesserit Regni, si ipse remerator huius extiterit promissi, si anathema Maranatha in conspectu sempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis eterni, similique cum eo damnatione percussi sint, quicunque sacerdotum, vel quilibet Christianorum, eius implicati fuerint errori. Ex his facile iudicari potest, quae

quæ sit Ordinum Hispaniæ, in suos Reges, auctoritas, si quid cōtra iusiurandum commiserint: cum ex iure Feudorum (quæ etiam Regna & Imperia complectuntur) *Vasallus excommunicatō Domino seruitium non debeat, imo sacramento fidelitatis sit absolutus; vt habetur libr. 2. Feud. tit. 28 §. 1.*

*Nota.*

33

Alterum testimonium, quod proferre sum pollicitus; Formula illa est insignis, quam Arragonii hodie etiam (*nisi forte non ita pridem mutata est*) non solum in Regum suorum inauguratione vsurpant, sed etiam in conuentibus illis triennialibus iterant: in quibus Rex sese apud suos Ordines sistere solet, tum vt suis ius dicat, tum vt ab iis ius suum recipiat. Ibi enim, post multas peractas cæremonias, inter eum, quem *Iustitiam Aragonensem* vocant (qui supremæ potestatis personam refert, cuique Reges iureiurando se obstringere coguntur) & Regem ipsum, vel creandum, vel iam creatum, Formula hæc totidem verbis pronuntiatur: *Nos quæ valemos tanto comme vos, y podemos mas que vos, vos elegimos rey: con estas y estas cōditiones, intra vos y nos, vn que mada mas que vos. id est; Nos quæ tanti sumus quanti vos, & plusquam vos possumus, Regem vos eligimus, his atque his conditionibus: Inter vos, & nos, vnus maiore est imperio, quam vos. En, quousque Hispani suos*  
Reges

*Formula,  
qua Hispaniarum  
Reges inau-  
gurantur.*

ET OFFICIO SVBDITORVM. 55

Reges in honore habuerint, prout debuerunt.

Quid plura? Norunt omnes, qua sit auctoritate cœtus ille Principum toto orbe illustrissimus, septem videlicet Electorum Imperii, tam in eligendo Imperatore, quam in eo, quoties opus est, abdicando: sicut, Adolpho, Anno M. CC. XCVI. & Wenceslao, Anno M. CCCC. Imperatoribus accidit. Erat autem tale iusiurandum, quo se tunc Reges seu Cæsares Germaniæ obstringebant, quale describitur in Tractatu, cui titulus est, *Speculum Saxonicum, lib. 3. §. 54.* Cum enim Rex eligitur, cogitur publico iuramento fidelitatem, & hominum (seu, ut vulgus vocat, *homagium*) Imperio præstare: ac polliceri, se totis viribus promoturum iuris administrationem; atque adeo omnes iniurias propulsaturum; & denique, omni studio & conatu, Iura Imperii conseruaturum.

Accedo iam ad Francos: Apud quos, priusquam in Galliam venissent, Reges Ordinibus populi sui submissos fuisse, testis est Julius Cæsar, libro 5. capit. 8. de bello Gallico, dum Ambiorigis Eburonum (siue, ut hodie vocantur, *Leodiensium*) Reguli, in quadam oratione verba recensens, ait; sua esse eiusmodi Imperia, ut non minus haberet in se iuris multitudo (legitime scilicet coacta) quam i-

XII.

Exempla & sacro Imperio. Electorum autoritas.

Iuramentum Cæsarum Germaniæ.

XIII.

Exempla Regum Gallorum & ante, & postquam Francis coniunctis fuere.

ipse in

*pse in multitudinem.* Idem etiam probatur ex  
 verbis *Vercingetorgis*, Regis Aruernorum,  
 causam suam in cœtu publico tuentis, vt ea  
 ab eodem Cæsare recitantur, *lib. 7. cap. 4.* Po-  
 stea vero Galli & Franci, sub vno *Francogal-*  
*lorum* nomine, coierunt in vnum: Quorum  
 regnum, cum, singulari Dei beneficio, diu-  
 tissime prorogatum & conseruatum fuerit,  
 nunc quidem ita nutare videtur (*quacunque*  
*tandem ex parte culpa hæreat*) vt certissimum  
 eius excidium proxime timendum sit; quod  
 tamen vix accidere potest, nisi cum ingenti  
 reliquarum orbis partium mutatione. Cæ-  
 terum, quæ mihi nunc de eo dicenda sunt,  
 satis suspicor, quibusdam grata & accepta,  
 quibusdam vero ingrattissima & inauspicata  
 futura: At nihil dicenti, nisi id quod res est,  
 spero equidem Deum mihi aduersus omnes  
 calumnias fore propitium. Quanquam igi-  
 tur Francogalli Reges suos, primum ex *Me-*  
*rouai* familia, deinde ex *Caroli Magni* posteris,  
 ac tandem ex *Hugonis Capeti* successoribus  
 eligerent; ita tamen ab initio Monarchiam  
 suam constituisse dico, vt Reges ipsorum non  
 solo iure successionis regnarent, sed si simul, con-  
 sensu *Ordinum Regni*, electi forent. Sic *Phara-*  
*mundus* electus, solio Regio sublimatus fuit,  
 Anno Domini *CCCCXIX.* Sic *Pipinus*,  
 Anno *DCC LI.* ipsiusque liberi, *Carolus*,  
 & Ca-

*Tres fami-*  
*lia Regum*  
*Gallia.*

& Carolomanus, Anno DCCLXVIII. Ac tandem, Anno DCCLXXI. Carolus in fratris partem, ex Ordinum authoritate, successit. Quam authoritatem secutus ipse postea, nempe, Anno DCCCXII. Ludouicum filium suum Imperii hæredem instituit: cauens nominatim testamento suo (*sicut Nauclerius, qui scriptis illud prodidit, testatur*) ut populus (*id est, Ordines ipsi*) quem mallet ex filiorum suorum liberis, in Regni successorem eligeret; præcipiens etiam patruis, qui tum superuixissent, ut eiusmodi electioni assentirentur: quod factum equidem notatu est dignissimum, & ad totius huius quæstionis statum decidendum accommodatissimum. Atque tale tum fuit Francogallicorum Regum iuramentum, teste Aymoino, qui Carolum, Caluum dictum, sic loquentem inducit: *Quia, sicut isti venerabiles Episcopi, vnus ex ipsis voce, dixerunt, & certis indiciis ex nostra vnanimitate monstrauerunt, vos acclamastis, me Dei electione ad vestram saluationem, & profectum, atque regimen & gubernationem huc aduenisse, sciatis, me honorem & cultum Dei, atque sanctarum Ecclesiarum, Domino conseruare adiuuante, & vnumquemque vestrũ, secundum sui ordinis dignitatem & personam, iuxta meum scire & posse, honorare & saluare, & honorabiliter saluatum tenere velle: Et vniciui-*

*Naucl. volum. 2. generatione 28.*

*Aymoi. lib. 5. c. 21.*

E que

que in suo ordine, secundum sibi competentes tanquam  
Ecclesiasticas quam mundanas legem & iustitiam,  
conseruare: In hoc vt honor Regius & potestas, ac  
debita obedientia atque adiutorium, ad regnum  
mihi à Deo datum continendum ac defendendum,  
ab vnoquoque vestrum, secundum suum Ordinem  
ac dignitatem atque possibilitatem, mihi exhibea-  
tur, sicut antecessores vestri iure, fideliter & ra-  
tionabiliter, meis antecessoribus exhibuerunt.  
Hæc ille totidem verbis.

Eos ipsos vero Ordines potestatem Regum,  
quos elegissent, abdicandorum habuisse, si  
quid peccassent, infinitis exemplis constat.  
*Childericus*, propter flagitia & libidines, pu-  
blico Consilio, Regno motus & expulsus  
est, Anno CCCLXI. eique *Gilo* substitu-  
tus, qui ex *Merouæi* familia non erat. Et  
*Chilpericus*, Anno DLXXVIII. & *Theodo-  
ricus*, Anno DCLXVII. Quinimo, Anno  
DCCCXC. Ordines, neglecto *Carolo*, *Lu-  
douici Balbi* filio, *Euden*, siue *Odonem*, in Re-  
gem elegerunt. Legimus etiam, *Hugonem Ca-  
petum* regno priuasse *Carolum*, *Lotharii* fra-  
trem, cum ille negligentius, & veluti cun-  
ctando, rem ageret, & ad concilium defer-  
ret; sperans scilicet fore, vt Regni Ordines  
illorum controuersiam, pro assueto more,  
dirimerent. Ac in summa, si regnum Fran-  
co-galliæ electione non conferebatur, dicen-  
dum es-

ET OFFICIO SVBDITORVM. §

dum esset, neque *Pipinum*, neque *Capetum* quicquam iuris in eo habuisse: cum neq; ex Merouæi masculis hæredibus successores deessent Pipino, regnum vsurpante: neq; ex Caroli Magni filiis; cum *Capetus* regium diademata sibi vendicaret.

Porro, quod attinet ad eorundem Ordinum authoritatem, qua vel Regni præcipuas dignitates & officia conferebant, adimebantque: vel saltem sollicite animaduertebant, quo modo se Reges, tam in iis conferendis adimendisve, quam in tributis exigendis, aut in aliis Regni præcipuis negotiis, tum belli tum pacis tempore, gererent: Et, inquam, authoritas vetustissimis & valde authenticis historiis satis superq; testata est: quæ plane eorum assentatorum impudentiam satis arguunt, qui hodie, ex ruinis tanti, tamq; sapienter cõstituti Regni, suam potentiam per fas nefasq; augere non desinant. Et sane, quod nostris tēporibus is, qui sanguine est proximior, non conuocatis Ordinibus, in Galliæ Regnum succedit, nouamq; rerum faciem inducit, pro eorum libidine, qui eiusmodi successoris fatiorem ac gratiã captauerint: Quodq; comitia publica statuto tempore amplius nõ indicuntur, sed tum duntaxat, cum id commodum quibusdã videtur, qui inde proprias cõmo-

*De Ordine  
authoritate  
in Gal-  
lia.*

E 2 ditas

ditates & securitates aucupantur: Quod præterea, quoties ordines coguntur, id fit, non tam vt de publicis rebus serio decernatur, quam *dicis* causa, vt scilicet longis affectatisque orationibus, Rhetorum (imo Sophistarum potius) more, tempus & actio omnis eludatur: Quodque illic ii iudices sedent, in quos præcipue omnes accusationes & querimoniarum intenduntur: Denique, quod tum bella, tum pax, aut induciarum decernuntur: tributa & exactiones imponuntur: leges de rebus tam publicis, quam priuatis figuntur, & refiguntur: dignitates & præfecturæ, omnia item munia publica electis vel conferuntur, vel adimuntur, pro quorundam tantum (siue virorum, siue mulierum, nobilium siue ignobilium, proborum siue improborum) arbitrio, qui apud rerum Dominos maiore pollent authoritate & gratia (vtpote per quorum aures & oculos duntaxat isti & audiant & videant.) Hæc, inquam, omnia à maiorum sanctis moribus, & agendi ratione quam longissime dissident, & cū primariis legibus quibus *G. licæ* Monarchiæ fundamenta nituntur, plane ex diametro pugnant. Iam vero Iurisconsultis omnibus, qui cum scientia iuris bonam conscientiam coniunctam habent, disputandum relinquo, *num vlla quantumuis longi temporis præscriptio*

*Taxat  
Card.  
Loth. &  
Guisos.*



*scriptio iure aliquo vel diuino, vel humano locum hic habere possit, vel debeat.* Atenim quod hodie adhuc Reges, cum solenni ritu vnguntur, iuramentum præstant (*cuius formula vti-  
nam publice excuderetur, vt omnibus innotesce-  
ret*) & quod præterea singulis ciuitatibus sua priuilegia, item publica munera Regni officariis confirmare, postquam Regnum sunt adepti, consueuerunt (etsi hic multa fiunt per abusum quæ minime sunt probanda:) Quod denique si Reges minores sunt ætate, status ordinesque Regni communi consilio statuunt, ad quem illius administratio pertineat: *Hæc, inquam, omnia reliquæ sunt adhuc pristinæ illius authoritatis, qua Ordines pollebant, & quæ nunc paulatim abit in nihilum.* Nō dum tamen ducenti anni præterierunt, cum ab ipsis Ordinibus Caroli Quinti (qui Sapiens cognominatus est) *testamentum rescissum fuit, nempe Anno M. C. CC. LXXX. Quid amplius? Anno M. C. CC. LXVII. cum Ludouicus huius nominis XI. (qui quantū potuit, Monarchiam Gallicam in tyrannidem transformare conatus est, quod Regii Parasiti Regem emancipare seu seruitio eximere, appellant) merito accusaretur, quod pessime Regnum administra-* ret, dati sunt illi ab Ordinibus, apud Turo-

*Quod initio viciosum est, non potest trahere tempore conualescere. l. 29. ff. de reg. iur.*

*Alias XX. XVI.*

E 3 tores,

tores, à quibus se regi & gubernari patere-  
tur. Verum est quidem, ipsum postea facile  
ab illis sese expediuisse, utpote cui (*Claronen-  
sis Idoli prætectu, quod summa superstitione co-  
lebat*) iuramenta omnia & promissa, non-  
nisi ludus & iocus essent: Sed tanto cum i-  
psius præiudicio, & infelici successu, ut præ-  
ter infamiam qua etiamnum hodie nota-  
tur, quandiu vixit, nulla vnquam quiete aut  
pace frui potuerit: & in ipsa adeo morte ex-  
pertus sit, quid valeat, à subditis potius time-  
ri quam amari. Et quandoquidem de iura-  
menti violatione mentio incidit, addere  
libet aliud exemplum valde memorabile.

*Insigne ex-  
emplum vl-  
tionis diui-  
na in periur-  
ium princi-  
pem.*

*Huc refer-  
exemplum  
Hattonis,  
Archiepi-  
scopi Mogū-  
tini, qui cō-  
tra datam  
fidem, Al-  
bertum Co-  
mitē Bam-  
bergensem,*

*Carolus huius nominis VII.* dum adhuc Del-  
phinus esset, nefario consilio *Iohannem vlti-  
mum Burgundie Ducem*, è Gallicorum Re-  
gum prolapia ortum, coram se misere tru-  
cidari iussit, contra fidem, pacem, atque a-  
micitiam paulo ante prope Melodunum iu-  
ratam. Hoc periurium deinde (quamuis  
tanto Dei iudicio Dux ille esset dignissimus)  
multis animarum millibus fuit in Gallia ex-  
piatum, cum totius pene Regni subuersio-  
ne. Et Carolus ipse Rex eo adactus mise-  
riarum, ut à patre suo primum exhæreda-  
tus, capitalem suum hostem postea Re-  
gno inaugurari Lutetiæ conspexerit, ac pro-  
inde *Biturigum* ipse, potius quam Gallia, Rex  
dicere-

diceretur. Tãdem vero pacem multo suode-  
 decore redimere coactus est, vt extractatu  
 apud Atrebates concepto, apparet: In quo  
 (etsi ipse Rex cum Duce Philippo, Ioan-  
 nis interempti, filio, tanquam subdito suo  
 transigeret) hæc clausula nominatim ex-  
 pressa habetur, Cui (inquit) Rex ipse assentie-  
 tur, & diplomate suo comprobabit. Quod si vero  
 hanc transactionem ab ipso violari contigerit, i-  
 ipsius clientes, feudatarii, & subditi, presentes &  
 futuri, illi deinceps neque obedire neque inserui-  
 re tenebuntur, sed Duci potius Burgundia, ipsi-  
 usque successoribus, aduersus ipsum omnem obe-  
 dientiam præstabunt: Cuncti denique illi ipsi cli-  
 entes, beneficiarii, subditique, ab omni fide, iure-  
 iurando, obsequio, promissionibus, & obligationi-  
 bus, ac quibuscunque officiis, quibus Carolo Re-  
 gi deuincti prius essent, liberati, immunes, ac  
 prorsus soluti hoc casu habebuntur: ne deinceps  
 illis quicquam horum fraudi, aut oneri im-  
 putari, aut ab illis culpa vlla exigi, possit. Quin-  
 imo hoc ipsum iam iam facere Carolus Rex il-  
 lis præcipiat, & liberos absolutosque ab omni-  
 bus iuramentis, & obligationibus pronuntiet,  
 si quid tale euenerit. Hic scilicet fuit exitus  
 violatæ fidei Regiæ improbo consilio. Hæc  
 autem pacta conuenta, quia bona fide  
 in posterum obseruata fuerunt, maxima  
 Regno quies & pax obtigit. Porro si æ-

ad luendū  
 capitale  
 supplicium,  
 Casari tra-  
 didit.



quum tunc visum est, hanc clausulam inseri accidentaria huic promissioni, quæ ad Regni administrationem proprie non pertinebat, an minus æqua legitimaque illa promissio, aut conditio censenda erit, quam populus à Rege suo, dum vel crearetur vel inaugureretur, fuerit stipulatus: cum & æquitate maxima & naturali ratione nitatur: videlicet vt Rex ex Legum præscriptis (quarum ipse summus est, esse-ve debet, custos & protector) omnem suam administrationem moderetur?

*Epilopus ac conclusio de authoritate ordinũ.*

Huc ergo omnium supradictorum summa redit: *Summum Imperium ita demum esse penes Reges aut alios supremos Magistratus, vt, siquidem illi optimas leges iuratasque conditiones transgredientes, in apertos tyrannos degenerent, nec sanis consiliis auscultent, liberum licitumque sit inferioribus Magistratibus, tum sibi, tum iis quorum curam gerunt prouidere, & publico tyranno obsistere.* Ordines vero vel status Regionis quibus hæc authoritas à legibus est collata, eatenus sese tyranno opponere atque adeo ipsi iustas, & promeritas pœnas, si opus erit, irrogare & possunt & debent, donec res in pristinum statum restituta sint. Quod si præstiterint, tantum abest, vt seditiosi, aut perduelles habendi sint, vt contra officio suo & iuramento (quo & Deo & patriæ sunt obstricti) probe defuncti tum demum censeri debeant. Ac quamuis iam supra euidenti-

dentissi-

dentissimis Regnorum & Imperiorum, tam veterum quam recentium, exemplis, harum rerum praxim comprobauerimus, ne tamen quisquam obiiciat, *legibus potius, quam exemplis, iudicandum*: Ad dam, ad maiorem sententiae nostrae confirmationem, quam plurimas & alias rationes. Dico enim primum, duas esse propositiones, quas aequitas ipsa iusve illud naturae (à quo vno pendet totius humanae societatis conseruatio) in dubium vocari non patitur: Quarum prior est, *in omnibus pactis, & conuentionibus, quae mutuo ac solo consensu inter partes contrahuntur, eos ipsos per quos obligatio contracta est, eandem soluere & dirimere posse, quoties id ratio postulat*: Itaque quibus est potestas Regis creandi, iisdem quoque eius abdicandi ius erit. Altera vero, *Si quae est iusta soluenda conuentionis aut pacti occasio, qua obligatio ipsa per se euanescat, & pro nulla habeatur, hanc vniam esse, si essentiales conditiones, propter quas proprie obligatio contracta est, manifeste violentur*. Ostendant igitur qui eo vsq; Regum ac supremorum Magistratum auctoritatem euehunt, vt dicere audeant, illos non alium quam Deum solum Iudicem habere, cui factorum suorum rationem reddere teneantur: vllam gentem vsquam fuisse, quae scienter, & absque metu, aut vi aliqua, sese arbitrio supremi alicuius Magistratus submiserit, non addita ex-

*I. Ratio à iure & aequitate naturali.*

*Conditio- nes pacto addita, si non impleantur, irritum erit pactum, si parti lesa placuerit.*

*Nulli unquam Reges admissi, nisi aut expressa aut tacite subintellec- ta condi- tione, si iuste san- ctusq; populos re- xerint.*

*Nota.*

*Conditio- nes aperte irreligio- sas, & con- tra consci- entiam, nul- lius esse mo- menti.*

preste, aut tacite subintellecta, hac condi- tione, vt ab eo iuste, & ex aequo regatur & gu- bernetur. Quod si quis exemplum aliquod proferat populorum, qui bello superati, se- se iis omnino conditionibus iurati submi- serunt, quas victores proponerent: non sa- tis mihi fuerit cum Iurisconsultis respon- dere, ea quæ vi, iniuste, & metu extorta sunt, pro legitimis non esse habenda (Fateor enim Theo- logiam, quæ conscientiarum est Regula, non fa- cile permittere, vt eiusmodi Iuramenta te- mere violentur) Sed addam præterea, utiam- si populus quispiam scienter & sponte rei per se euidenter irreligiosæ, Iurique naturali contra- ria, assensum præbuerit, nullam esse eiusmodi ob- ligationem: tantum abest vt dubitari iure possit, An ea valida ac rata sit existimanda, quæ per vim ac metum, aut aperta fraude & malis artibus contracta fuerit. Hæc enim generalis iuris & æqui regula communibus naturæ principiis subnixæ (quæ adhuc post lapsum in homine, quantumuis corrupto resident) tam certa firmaq; est, vt nihil, quod illis aperte aduersetur & repugnet pro iusto & rato inter ho- mines sit habendum. Hoc porro de rebus pe- nitus iniustis, atque manifeste irreligiosis, intelligendum est, quas nemo non videt (ni- si sensu cõmuni prorsus destitutus) non pos- se bona conscientia à quoquam vel exigì vel præsta-

prestari. Tale fuit pactum, quod primis temporibus inter Minoen Cretenſis Inſulæ Regem, & Athenienſes interceſſiſſe fuerunt: Nempe, *vt quotannis illi ſeptem adoleſcentes, ſeptemque puellas adducerent, vt vel à Minotauo deuorarentur* (ſicut fabulæ tradunt) *vel* (quod magis eſt credibile) *vt illius libidini atque Tyrannidi inſeruirent.* Eiuſmodi etiam fuit conditio ab Ammonitis, habitatoribus Iabes propoſita, fore ſcilicet, *vt illis parcerent atque illos in ſuam tutelam reciperent, ſi modo ſinguli alterum ſibi oculum eruerent.* Minuſque adhuc tolerabilis fuit conditio ciuibus Hieroſolymitanis ab Antiocho execrando Tyranno propoſita, & à plerisque eorum promiſſa, *vt ſcilicet conſeruanda vitæ ſuæ gratia, veram Religionem abiurarent.* Si vero conditio à victore propoſita, & à victis promiſſa, *difficilis eſt duntaxat atque dura, vitæque huius tantum incommoda continens,* concedo, eo caſu iuriſiurandi potius rationem habendam, quam vllorum commodorum, vel incommodorum. Quã ob cauſam Deus acriter Sedechiam, vltimum è familia Dauidis Regem, increpauit & puniuit, *Ezech. 17.16.* quod contra iuratam fidem à Chaldeorum Rege defeciſſet. Gabaonitæ certe etſi in duriffimam ſeruitutem à Iofua addacti, nuſquam de eo conqueruntur. *Iofu. 9. 25.*

Præci-

1.

2.

1. Sã. 11. 2.

3.

1. Mach. 6.

55.

Conditio-  
nes dura  
ſeruanda.



Præcipue vero cum de Religione agitur, summopere cauendum est, *ne quis temere ab iis, quæ Deo iuratus promisit, deficiendi licentiam captet*: Quia in re tamen modus quoque eiusmodi seruandus erit, vt quemadmodum *nihil facile in Religione quisquam immutare debet*: sic (quoniam non nisi cum maximo dispendio in ea decipi possumus) *nemo pertinaciter ea tueatur, quæ impie & illicite Deo promissa, obtentu Religionis, fuisse constiterit*. Quod quia non satis caute hæctenus animaduersum fuit, in altæ graues ac periculosa in mûdo conuersiones acciderunt.

*Quod ratione & æquitate naturali nititur, pro expresso est habendum.*

Verum demus, fuisse gentem aliquam, quæ ut imprudentia, aut blandimentis, aut denique, quia bonum Principem semel ex quapiam familia nacta, nimia facilitate præsumpserit, tales quoque semper futuros omnes illius posteros: sese omnino, nulla expressa conditione, cuiquam submiserit: An propterea dicemus, *Principi illi omnia licere, quæ libuerint*? An ne potius ea quæ natura sua, sancta sunt & legitima, tanquam expressa habenda erunt? Quorsum enim alioqui res euadet? aut qualis demum vita hominum futura est? Si Princeps huiusmodi eousque licentiæ proruperit, vt subditorum parentes truculentus occidat, vxores ac filias constupret, domos ac possessiones expilet, denique  
 singu-



singulos pro arbitrio iugulet: quia scilicet populus, ipsius probitate confusus, hunc ab initio sibi Principem, sine vllis conditionibus assumpserit?

Adhæc iniquissimum sane fuerit, vniuersæ alicui genti ac populo id denegare, quod æquitas ipsa priuatis personis (*quales sunt minores, mulieres, mente capti, & qui ultra dimidium iusti pretii se fraudatos conqueruntur*) vltro concedit, maxime si de mala eorum fide constiterit, quibus se eiusmodi personæ obstrinxerunt. An vero quisquam magis improbæ fidei reperiri potest eo tyranno, qui sit vsque adeo imprudens, vt persuasum esse velit, sibi omnia licere per fas nefasque, quia scilicet aut ita cum populo pepigerit, aut à maioribus suis talem potestatem acceperit? Fateor equidem interea (sicuti abunde supra demonstratum est) authoritatem ordinum siue statuum tunc implorandam, & interponendam: ne priuatis hominibus quicquam ex seipsis aggredi aut moliri in statum publicum liceat, neve inferiores Magistratus vocacionis suæ cancellos transcendant.

Sed quæro præterea, An maior sit subditorum erga Regem obligatio, quam liberorum erga parentem, Mancipiorum erga Dominum, aut libertorum erga Patronum, qui eos manumisit? Audiamus vero in primis, quid Cicero æquitate

II. à Comparatis.

I. Comparatio qualis. Populus in integrum potius esse restituentis quam priuatos homines.

II. Comparatio cum aliis hominibus qui inferiores in potestate habent.

quitate & ratione ductus, scribat, de officio  
 filii familias, cuius pater potestate sua pa-  
 tria abuti, & vi dominium vsurpare conten-  
 dat. Si Pater, inquit, Dominationem manifesta  
 vi occupare, aut patriam prodere tentet, an filius  
 tacebit? Minime, sed patrem supplex rogabit, ne  
 id faciat: si autem precibus nihil profecerit, ac-  
 cusabit illum, atque minis terrebit: quod si eo iam  
 res processerit, ut periculum sit, ne tandem pa-  
 tria obruatur, vitæ patris salutem patria prese-  
 ret. En qualis fuerit eius viri sententia, non  
 solum rationi consentanea, sed etiam ma-  
 ximæ authoritatis. Quod vero ad seruos  
 seu mancipia attinet: iure Romanorum cau-  
 tum est, ut seruus, cui Dominus egrotanti opem  
 non tulerit, liber habeatur. Et quod etiam ma-  
 ius est, seruo, ex iuris scripti dispositione,  
 Dominum læsæ Maiestatis reum, accusare licet.  
 Quis vero hoc crimine magis tenetur quam  
 Tyrannus omnia iura tam diuina quam hu-  
 mana manifeste peruertens? Sed apud quem,  
 inquit, accusabitur? Respondeo: Vel apud  
 eos, quicum eius creandi potestatem ha-  
 buerint, habent etiam iudicandi ipsam au-  
 thoritatem: Vel apud eos, qui præcipui sunt  
 supremæ potestatis defensores, & à quibus  
 nulla est prouocatio. Sic quamuis Liberti, o-  
 mnem Patronis suis obseruantiam debe-  
 ant, adeo ut, iure ordinario, non nisi ciui-  
 liter

II. Cõpar.  
 Quid libe-  
 ris in patrẽ  
 liceat.

Publica de-  
 rogant pri-  
 uatis.

III. Cõpar.  
 Quid seruis  
 in dominos.

Nota.

IV. Cõpar.  
 Libertis in  
 Patronos.

liter cum eis agere possint: certis tamen de  
causis, (vtpote, si atroci aliqua iniuria, à patro-  
no fuerint affecti, eumve in adulterio cum vxo-  
re deprehenderit) possunt capitalem accusa-  
tionem aduersus eos, ex iure ciuili institue-  
re. His argumentis ago, non vt conscientiam  
legibus ciuilibus, aut Philosophorum dictis tan-  
quam Regulis certissimis, astringam: sed dunta-  
xat, vt euidentissime ostendam, quam iniqua  
sit eorum opinio, qui nullam prorsus hominibus  
viam relinquunt, qua cursum imminentis vel  
aperte grassantis tyrannidis abrumpere va-  
leant, quantumuis crudelis & iniqua illa fue-  
rit.

Certe quod excipere solent, Regem legi-  
bus non astringi, in genere nec potest nec de-  
bet accipi, vt Regum assentatores, Regno-  
rumque euersores, occinunt. Nam vt tace-  
am tot, omnium fere nationum, exempla,  
quæ supra allata sunt, quorsum tot graues  
veterum Iurisconsultorum sententiæ, è iu-  
re naturæ excerptæ? Cuiusmodi sunt, Eos,  
qui leges ferunt, legibus quoque obtemperare:  
Et, Quod quisque iuris in alium statuerit, ipse vt  
eodem iure vtatur: Et, Nihil Imperio magis con-  
ducere, quam vt ex Legibus viuatur: Dignam  
denique vocem esse, Principem legibus sese  
subditum profiteri? Itaque quod alibi à Iuris-  
cōsultis dici videtur, Principem esse supra leges,

Ad varias  
obiectiones  
solutio.

I. Obiectio.

Quomodo  
intelligi o-  
porteat, Re-  
ges legibus  
non subiecti.  
Nota.

aut

aut Principem legibus esse solutum, non nisi de legibus ciuilibus, deque particulari & priuatorum iure, est intelligendum: Verbi gratia, de testamentis, de detractioe Trebellianæ, aut Falcidianæ: non autem de iure publico, & ad statum, vt dici solet, pertinente: multoque minus de iure naturali, aut diuino: Cui cum omnes & singuli homines subiiciantur, quatenus homines nati sunt: omnino efficitur, aut Reges homines non esse, aut illos hoc iure teneri.

II. Obiect. Si quis rursus obiiciat, ius illud publicum, & ad statum populi, aut gentis pertinens (de eiusmodi enim loquimur) longe esse diuersum à iure naturæ, ac gentibus omnibus communi: Verum id quidem esse quibusdam in rebus fatebor, sed ita vt omne illud discrimen in circumstantiis hæreat, quæ efficere nequeunt, quin generalis illa æquitas, & ἐπιείκεια firma constansque eousque maneat, vt omnis politia quæ illi aduersetur (veluti, exempli causa, si manifesta impietates, latrocinia, eiusque generis facinora, tum aduersus Deum, tum aduersus ius gentium, ac bonos mores, probarentur) prorsus sit & damnanda, & abiicienda.

III. Obiect. Possent & illud excipi, supremum Magistratum reum quidem esse, si aliter quam dictum sit, dominetur. At non habere alium iudicem, quam Deum ipsum: quod Dauidis quispiam exemplo pro-

plo probauerit, qui cum esset adulter, & homicida nefarius, à nemine tamen mortalium iudicatus fuit. Sed respondeo primum: Ex supradictis satis perspici, Gentes ipsas, populique ordines, ius sibi plerunque retinuisse franandorum Principum, cui nulla vel vetustas, vel temporis praescriptio, obesse possit. Deinde, multum interesse inter eum qui crimen aliquod semel, aut etiam repetitis vicibus, commiserit, & eum qui ex professo omni scelerum generi sit addictus: Item, Inter Principem vitæ flagitiosæ, & eum qui iustam omnem gubernandi rationem in Regno suo euertat. Neque enim supremum Magistratum censuerim pro priuatis delictis (& quæ proprie personalia sunt) eodem modo, quo Subditos, coercendum, sed tamen posse vsque adeo perditum fieri, vt merito pœnis ac suppliciis in eum animaduerti & possit & debeat. Quanto igitur æquius fuerit, cum de publico statu agitur, vt his quibus hoc officii incumbit, liceat prouidere & omnino satagere, nequid Respublica detrimenti patiatur? quod ni fecerint, perfidi & in Deum, & in patriam (quib. se iuramento obstrinxerunt) habeantur. His distinctionibus probe expensis, & ad Davidis mores in genere (nec non ad publicam illam satisfactionem, qua de admissis publice egit pœnitentiam) comparatis: nemo mirabitur, non fuisse quicquam grauius ad-

Non omnes  
 Principes  
 flagitiosos  
 statim &  
 Tyrannos  
 esse.

Cur David  
 neque de  
 adulterio,  
 neq; de ho-  
 micido da-  
 mnatus  
 fuerit.

F uersus

si de  
 pri-  
 gra-  
 ana,  
 lico,  
 nul-  
 ino:  
 iici-  
 mni-  
 ut il-  
 cum,  
 eiuf-  
 um à  
 Ve-  
 s fa-  
 cir-  
 unt,  
 rma  
 po-  
 cau-  
 e ge-  
 luer-  
 tur)  
 stra-  
 n sit,  
 uam  
 em-  
 pro-

uersus eum statutum, vel tentatum. Præterea falsa est in vniuersum eius argumenti conclusio, ex qua infertur, *Non debuisse pœnas de delicto aliquo sumi, quia scilicet sumptæ non sint.*

IV. Obiect.

De Turcica tyrannide.

Turca non habent Imperium.

Sed nec deerunt etiam fortasse, qui Turcarum Imperatoris in suos Subditos auctoritatem prætexant. Quibus vno verbo respõsum velim, *eiusmodi Imperium neque Regium neque humanum dici mereri, sed prorsus barbarum, Tyrannicum, brutum atque execrandum: eo maxime, quod cum cæteræ Monarchiæ, & Imperia (quantumuis multis vitiis obnoxia) instrumenta tamen fuerint ad humanam societatem conseruandam idonea: Cõtra, Turcicam hanc tyrannidem appareat horrendum esse Dei flagellum, quo Deus mundo huic extremam ruinam, & euersionem iusto suo iudicio minitetur. Itaque clara voce & sonora profiteor, si qui hodie reperiantur, qui Regibus suasores sint, vt inde gubernationis suæ exemplar, & typum effingant, eos tanquam publicos humani generis hostes habendos, & exterminio profligandos.*

V. Compar.

Quid uxori in matrum licet.

Cæterum, vt comparationes supra institutas de iure priuatorum in priuatos, persequar, *An vlla strictioris iuris obligatio inter homines dabitur quam Matrimonii?* (in quo Deus ipse

ipſe tanquam huius contractus præcipuus author intercedit, & per quod *qui duo erant, vna caro fiunt.*) At in matrimonio etiam ipſo, ſi pars vna alteram deſerat, eam quæ deſerta eſt, Apoſtolus *1. Corinth. 7. verſ. 15.* ab omni obligatione liberam pronuntiat: quia deſerens, præcipuam matrimonii conditionem violat. Fingamus vero, *quempiam profiteri, ſe velle vxorem apud ſe retinere, idque conari; ſi tamen innotuerit, ideo vxorem hunc appetere, vt illi mortem inferat, vel eam alia via de medio tollat, an non pro deſertore manifeſto habendus erit?* At certe huic diuerſa non eſt tyrannorum mens, quum non alia ratione Subditos in poteſtate habere contendat, quam vt miſeris ſuis cupiditatibus indulgentes, eos ad interneſionem uſque perſequantur & opprimant: Quidni igitur idem de vtriſque ſtatuant, qui iudicandi authoritatem obtinent? Quod ſi ne Eccleſiaſtici quidem canones, vxorem, *quæ tuto apud maritum degere non poteſt, cogendam eſſe ſtatuant, vt cum illo habitet; cur inferiori Magiſtratu, ſibi ſuiſq; prouidere non concedetur, & aduerſus manifeſtum Tyrannum ad ordines recurrere?*

Adhæc, cum & Regna, & Imperia ipſa, in feudis cenſeantur (quæ ſupremæ poteſtati hominia, ſiue vt alii vocant, *homagia, & fidelitatem*

*VI. Cõpar. Imperatores Imperiis, & Reges ſuorum regni, ſunt Clientes.*



Quid Va-  
salli, in do-  
minos feu-  
di, iuris ha-  
beant.

seu *subiectionem*, & *seruitutem etiam debeant*) videamus quale sit ius Feudorum. Ex libro igitur 2. titul. 26. §. *Domino*. & titul. 47. apparet, Dominum non minus in Vasallum (sive clientem) crimen perfidiæ committere posse, quam Vasallum in Dominum: quo casu feudum quidem domini ad Vasallum non deuoluitur, sed redit ad directum feudi Dominum, à quo primario illud dependet, vel ad Domini agnatos. Hoc tamen certum firmumq; manet, Dominum perfidiæ conuictum, omne suum ius amittere quod in Vasallum haberet. Cuius rei ratio ex eo pendet, quod Dominus in omnibus vicem *fidei suo* reddere debet, alioqui merito *maleficus* censetur, vt *habetur in titul. 6. de forma fidelitatis ad finem*. Dico igitur in proposita questione, Regem, vel etiam Imperatorem, cuius dominatio à suprema pendet potestate, si in crimen illud perfidiæ erga Vasallos suos, hoc est, Subditos, incidit, (quod vtinam nunquam accidat) amittere feudum suum, non vt Vasallis adiudicetur; sed vt de eo disponant ii, qui supremam illam potestatem referunt. Vt vero huius argumenti firmitas cognoscatur, notandum est: Eiusmodi *indirectos* (seu vt vulgo vocant *subalternos*) Dominos, nullum præstare iusiurandum Vasallis, cum eos inuestiunt, adeo vt quod diximus obseruari aduersus eos qui crimen



crimen perfidiæ admittunt, non alia quam naturalis illius æquitatis ratione nitatur, quæ et si expressa non fuerit, per se tamen semper subintelligenda veniat. Quid igitur (*vt à minori, ad maius fiat comparatio*) statuendum erit de eo, qui in crimen illud lapsus est erga subditos, quibus se expresso iurciurando deuinxit? Præterea, et si demus, *Dominum in crimen illud perfidiæ nunquã posse ita incurrere aduersus Vasallum, vt ius feudi amittat*: At nemo dubitat, Vasallum, huius criminis reum aduersus Dominum suum, feudo merito priuari. Cũ ergo *Imperator ipse*, vt supra annotatum est, *subiectionem*, (seu *hominium*, vt vulgus appellat) *Imperio debeat*, vtpote *cuius ipse sit primus, & supremus Cliens*: (qua conditione etiam Reges in regnis suis esse multo maiori, aut saltem pari ratione, æstimandum est) Quis dubitet, *quin Imperatores, aut Reges à feudis suis decidant*, si eo vsque perfidiæ proruperint, vt in manifestos, & deploratos Tyrannos degenerent: quandoquidem id experimento vbiq̃ comprobatum fuisse, ostendimus.

Denique cum apud saniores omnes, eorum etiam, qui se *Catholicos Romanos* vocant, tum certis rationibus, tum infinitis exemplis iam pridem constitutum sit & persuasum: *concilium Oecumenicum seu generale, esse*

*Si conciliū supra Papam, eumque deponendi, saltem pro-*  
*est supra* pter crimen hæreseos potestatem habere :  
*Papam, or-* consequens est profecto ; aut Reges maioris  
*dines supra* authoritatis quam Pontifices, crimenque hærese-  
*Reges erūt.* os minus quam Tyrannidis, crimen esse: aut popu-  
 los tantundem saltem potestatis habere in Reges,  
 Tyrannos factos, quantum habet concilium in Pon-  
 tificem hæreticum. Hæc est igitur nostra, de  
 hac quæstione, sententia, qua quæritur, *Quid*  
*iuris habeant Subditi* (cuiuscunque status fue-  
 rint) *in supremum Magistratum, qui tyrannus e-*  
*videns sit effectus.*

## QVÆSTIO VII.

*Quid tum agendum, cum Ordines cogi con-*  
*tra tyrannum non possunt.*

**S**Vperest tamen adhuc, in hac disputatio-  
 ne, non exigua difficultas. Quæritur e-  
 nim, *Quid tum fieri debeat, cum tyrannis eousque*  
*potentia excreuit, ut Ordinum conuentus* (quod  
 legitimum remedium aduersus eam esse di-  
 ximus) *prorsus vel conuiuentia, vel metu, vel*  
*malitia valentioris multitudinis, ita impeditur,*  
*ut cogi nullo modo possit?* Respondeo: Priua-  
 torum re-  
 media legi-  
 tima & ne-  
 cessaria. tos quidem homines, nisi vel ab inferiori  
 Magistratu, vel à saniore Statuum parte  
 (de qua mox fusius) authoritatem habeant:  
 nihil hic remedii iusti habere, quam *Resipi-*  
*scientiam, cum patientia & precibus coniunctam,*  
 quas

quas Deus utique non est aspernaturus, & sine quibus reliqua omnia remedia, quantumvis legitima, Dei maledictioni suberunt. Nihil tamen impedit, quin priuatæ conditionis Subditi ad intermedios Magistratus confugiant, eosque de officio suo interpellent: Qui si vel omnes, vel sanior ipsorum pars, priuatorum eiusmodi opera uti voluerint, satis supra ostendi, quid hi & Deo & patriæ debeant. Sane inferiorum Magistratum partes sunt, concordibus animis simul statuum conuentum vrgere: seseque interea, quantum & possunt & licet, aduersus manifestam tyrannidem tueri, & conseruare. Denique singulis quoque Ordinibus hoc officii incumbit, vt legitimum ac generalem omnium Ordinum conuentum serio procurēt; ne improbi, bonos; tardi, diligentes; multitudo, potiorem sanioeremque partem, aut impediunt aut remorentur. Quin etiam priuati quique, in eiusmodi necessitate, magistratibus suis subalternis sese adiungere tenentur, & officium Subditorum prestare: & si res postulet, licebit etiam saniori parti oppressæ, auxilia aliunde conquirere; præsertim apud Regni cõfoederatos & amicos. Ad cuius sententię confirmationem citabo probatissima aliquot exēpla. Ecce duæ integræ Tribus, Ruben & Gad, & dimidia

*Quod sit Magistratum inferiorum officium.*

*Quid Ordines eo casu agere debeant.*



*Potior factiorq; pars, alteram ad officium compellere, in negotio aperto, potest.* Tribus Manassis, cum in idololatriam incidisse existimarentur, à reliquis omnibus tribubus armis impetuntur, *Ios. 22. 12.* Veruntamen nulla tribus, in aliam ius potestatemque habebat, cum omnes duodecim nō nisi vnum vniuersitatis corpus constituerent. Hinc igitur apparet, *potiorem partem posse alteram in Ordinem cogere, non expectato omnium communi consensu, si simul omnes convenire non possint.*

*II. Exemplum.*

Idem etiam in bello, iustissime ab undecim tribubus aduersus tribū Benjamin suscepto, videre est, *Iud. 20.* cum hi horrendum facinus, in Gibeā patratum, defenderent. Quid ergo, si aut duæ illæ tribus cum dimidia Manassis, aut tribus ipsa Benjamin, in fratres & consanguineos suos tyrannidem affectassent?

*III. Exemplum. Potissimam & magis sanam partem auxilia aliunde posse expectare.*

Sic & Romani, *Constantini* opem aduersus *Maxentium* implorarunt, cum Occidentis Imperium obtinens, crudelissimum tyrannum aperte ageret. Quod bellum non solum Deo propitio, & votis ipsorum fauente, gestum est, sed habet etiam ab omnibus historiographis approbationis testimonium. At *Constantinus* supremum Imperium in *Maxentium* non habuit, cum hic non minus summum Principatum in Occidente, quam ille in Oriente obtineret.

Quo

Quo iure vero, aut quo titulo, Occidentis Imperium adeptus est *Carolus Magnus*? Nisi quod à potiore Italiae parte, ac nominatim à Patriciis Romanis ( qui tunc nondum, ac ne multis quidem post annis, in potestatem Pontificum venerant ) aduersus Longobardorum tyrannidem euocatus est, propter Orientalium Imperatorum ignauiam, qui in Græcia delitescebant?

*IV. Exem-  
plum, de  
Carolo Ma-  
gno.*

Existimo igitur, sententiam meam hactenus abunde confirmatam probatamq; esse, modo hæc tria axiomata constanter in omnibus hisce definitionibus, retineantur: nempe, 1. Tyrannidem manifestam notamque esse oportere. 2. Nec prius ad arma progrediendū esse, quam cætera remedia omnia tentata sint. 3. Ac denique, quam probe exploratum fuerit, non solum quid liceat, sed etiam quid expediat, ne remedia ipso morbo periculosiora existant.

*Tres exce-  
ptiones sem-  
per retinen-  
da.*

Reliquum est, opinor, vt, pro huius tractationis catastrophe, argumentis præcipuis respondeamus, quæ in contrariam sententiã adduci solent, præter ea, quæ incidenter iam & per occasionem attigimus.

*Respõsio ad  
obiectiones.  
quæ contra  
sunt.*

Iactari vero illud in primis solet: *Magistratum esse, maxime supremorum, præcipere, & Imperium exercere.* Assentior & ipse, sed addo; hanc potestatem legibus, tum diuinis, tum humanis, esse definitam. Addunt præ-

*I. Obiect.  
Supremorū  
Magistra-  
tuum pote-  
statem in-  
finitam nõ  
esse.*

II. *Obiect.* terea: si Reges in tyrannos degenerent, neminem quidem iniquorum mandatorum ministrum esse aut fieri debere: sed Subditorum esse, pati, ac supremi Magistratus mores patienter ferre, non sese illis vlla vi opponere. Istud ego, nisi adhibitis superioribus distinctionibus non facile  
 „ concesserim: Quarum summa est, Priuatas qui-  
 „ dem personas ( nisi, autoritate legitimi ali-  
 „ cuius Magistratus inferioris, vel Ordinum  
 „ gentis illius, tueri se possint ) aut omnino se-  
 „ cedere, vsq; dum melior illis aura affulgeat,  
 „ aut colla iugo subdere debere; à Deo pati-  
 „ entiam assiduis precibus poscendo, & inte-  
 „ rim sub ipsius correctionibus proficiendo.  
 „ Magistratum autem inferiorum partes ef-  
 „ se, bonas leges, quarum defensionem ipsi  
 „ iurauerint, strenue aduersus omnes tueri,  
 „ pro ea quam quisque in statu publico statio-  
 „ ne fortitus est: Et huc, in genere, omnes in-  
 „ cumbere, ne leges ac conditiones quib. sta-  
 „ tus publicus nititur, vlla vi, vel externa, vel  
 „ interna, labefactentur. Denique Impera-  
 „ tores, Reges, aliosve supremos Magistratus,  
 „ summa potestate ita potiri, vt, si quidem in-  
 „ terea conspicuum sit, eos, quam regendam  
 „ prouinciam susceperint, potius depopulari,  
 „ iurique ac rationi versute & impotenter ad-  
 „ uersari, & quod iurati promiserint, proter-  
 „ ue transgredi, possint ac debeant ad officium,  
 „ etiam

etiam armata manu (si aliter fieri nequit) reduci, compelli, adigique, ab iis, qui eos ad hanc dignitatem certis conditionibus, promouerunt.

Adhæc communiunt sese exemplo *Dauidis*; cui, etsi iam Regni successio promissa esset, & Ducis præcipui officio in bello fungeretur, dum tamen tyrannice impetitur à *Saule*, tantæ apud se authoritatis vinctum Domini fuisse ostendit, *1. Sam. 24. v. 7. & 1. Sam. 26. v. 4.* vt deprehensum neq; ipse lædere, neq; ab aliis lædi, voluerit: sed extemplo illum mortis supplicio affici iusserit, *2. Sam. 1. 16.* qui de eo ab se occiso gloriaretur: Illum denique, quantæmuis iniquissimum tyrannum, viuũ & mortuũ honore maximo sit profecutus. Cuncta hæc ego non inuitus agnosco, & fateor etiam, *Fidem, patientiam, ac bonitatem Dauidis, dotes fuisse incomparabiles & cõmendatissimas, quas deceat omnes Christianos quam maxime imitari, & in exemplar sibi proponere:* Ad do etiam, omnibus promiscue, siue superioribus, siue equalibus, siue inferioris conditionis, bona pro malis rependenda esse. At nego interim, *Patientiam, & mansuetudinem, quæ in Christianis requiritur, impedire, quominus quis legitimis re-remediis vti possit, ad propulsandam iniuriam quæ illi infertur.* Licitum est sane, rem suam in iudicio ab iniusto possessore vindicare, & apud

III. Obiect.  
*Dauidem intra cancellos sua vocationis constituisse, dum se aduersus Saulem tuebitur.*

Argument.  
*à simili.*

& apud summum Magistratum de iniuria inferioris conqueri : Quidni igitur eadem ratione, apud Ordines, aduersus Tyrannum ius experiri licebit? Quod si, præ tyrannide, nulla ad iustitiam via pateat, tantum abest, vt Davidis exemplum, iis quæ à nobis dicta sunt, aduersetur, vt manifeste etiam pro nobis faciat. David enim Saulis furori ita cessit, vt interim militum copias non paruas secum aggregarit: quibus (haud dubie) liberius, ad suam suorumque vitam asserendam, usus fuisset, si eo necessitatis à Deo adactus foret, vt non, nisi conferta manu, vim sibi illatam valuisset propellere. Quod vero tyranni vitæ, cum in manus suas incidisset, peperit; id certe merito, & pro officio fecit: Saul enim solium adhuc Regium obtinebat: neque vel Davidi, vel cuiquam alteri ius fuit, Regnum illi aut vitam adimere; sed solius Dei, aut Ordinum, vt supra ostensum est. Cæterum longe aliud est, aduersus tyrannum, vel in iudicio, vel oppositis armis, sese tueri, Aliud, ex professo aliquid, aut in tyranni vitam, aut in eius ditionem, moliri.

IV. Obiect.  
Sedechiam  
non debuisse  
se à Rege  
Chaldaorū  
deficere.

Aiunt postmodum, Sedechiam Regem Iudæ grauitè fuisse reprehensum atq; multatum, quod contra iusiurandum à Chaldaeorum Rege defecisset, 2. Par. 36. v. 13. qui tamen legitimus Iudææ Dominus non erat, sed



sed apertissimus alienæ ditionis vsurpator, *Ezech. 17. v. 12. & 13. vers. 14.* Quomodo igitur plus licebit Subditis, aduersus legitimum Regem, qui Tyrannus euaserit? *Rispondeo,* Sedechiam expresso Dei mandato, ac etiam præstito inraméto, sese cum suis, Regi Chaldæorum subiecisse: qui nullam non soluendi tributi occasionem præbuisset: Quæ circumstantiæ conuincunt omnino Sedechiã, & eius populares, tanquam reos tum defectionis, tum periurii. Deinde concedo etiam, *non licere Subditis à iuramento suo discedere:* neq; probo, quod dici solet trito prouerbio, *Frangenti fidem, fides frangatur eidem:* contra enim censeo, *non licere vnquam fidem iuste datam fallere.* Sed nego, *fidem à Subditis falli, aut violari erga tyrannum, quoties singuli ipsorum intra metas vocationis suæ sese continentes, cursum tyrannidis impedire conantur.* Est enim Regula generalis; *Pactum sub cõditione vel expressa, vel tacite subintellecta, contractum, ab eo solui, qui conditionem violarit; non autem ab eo, qui, cum sub conditione tantum obligatus esset ab obligatione liber fit: non per se (esset enim perfidus) sed per eum ipsum, qui prior rupit vinculum obligationis, nempe conditionem appositam.* Supremo igitur Magistratu Tyranno factò, ipse, suo periurio populum à iuramento liberasse, censendus est, non contra: cum  
 popu-

populus merito in eum suo iure vtatur.

V. Obiect.

Prætexunt adhæc mandatum Dei, *Ierem.* 29. vers. 7. qui iubeat nominatim Israelitas, preces pro pace, & felici statu Nebuchadne- zaris, crudelissimi tyranni, fundere: nedum vt Iudæis ab illius obedientia & Imperio sese subducere licuerit. Concedo id quoque: At primum respondeo: *Iudæos non solum Subditos, priuata que conditionis, sed etiam plerosque seruos fuisse sub Chaldæorum Imperio.* Iam vero supra à nobis positum est, *Priuata conditio- nis hominibus non licere in suos Magistratus in- surgere, vel sese illis aperta vi opponere: multo minus seruis in Dominos, quantumuis duos ini- quosve: quandoquidem hi & corpora ipsorum & bona in sua potestate habeant: Hoc præceptum ergo iis, quæ supra à nobis sunt posita, ni- hilderogat. Præterea repeto rursus; Iudæos (quod in tota hac historia maxime est ob- seruandum) in potestatem Chaldæorum ex- pressa Dei voluntate venisse, quæ illis per Pro- phetas sæpe fuit prædicta: Tam abest igi- tur, vt Sedechiæ & reliquæ multitudini li- cuerit, tempore captiuitatis, tyrannidi Chaldæorum resistere; vt ne antea quidem bona cōscientia potuerint sese illis oppone- re, aut urbem Ierusalem aduersus illorū op- pugnationem protegere: quandoquidē præ- ceperat Deus nominatim per Ieremiam, *Ier.**

*Iudæos ser- uos Babylō- niorum fuisse, nedum Subditos.*

38.v.17. vt urbem in manus Chaldaeorum dederent, seseque illis vltro subiicerent.

Hic etiam frustra regerunt quidam, Hanc eandem Dei voluntatem in omni tyrannide locum habere, cum nulla vel sine, vel præter Dei voluntatem, obtingat. Possent enim hoc idem argumentum in tyrannos retorquere: Quoniam nō minus à Dei voluntate pendet, quod tyrāni à suis Subditis & popularib. expelluntur (vt plerisq; accidit) quam quod populos tyrāni sæpenumero opprimant. Sed verior hæc erit responsio, si dicamus, Dei voluntatem eatenus nobis spectandam, quatenus ipse nobis eam patefacere dignatus est: Alioquin nullum erit tā atrox facinus, quod diuinę voluntati imputari non possit: Cū ne ea quidem, quæ maxime fortuita censentur, casu vel fortuito contingant. Hinc fit, vt qui latronibus publicis occurrit (à quibus nemo trucidatur, nisi id diuina voluntate permittente) iustam illis ac inculpatam tutelam ex legum authoritate opponere valeat: nempe, quia speciale à Deo mandatum nemo habet, vt sese à latronibus vltro iugulari patiatur. Idem est omnino iudicium, de ordinaria illa, de qua loquimur, aduersus tyrannos defensione. Quæ tamen tum demum locum habere desinit, cum de Dei contraria voluntate apparet, sicut euenit in eo Sedechie facto, de quo proxime diximus, 2. Par. 11, v. 4. Et prius etiam in

VI. Obiect. Dei prouidentia iustā defensionem non prohibere.

Not. Distin. Ratio.

Roboa-

*Roboami* ipsius antecessoris causa: qui iure alioquin decem alias tribus à se deficientes fuisset infectatus, nisi Deus id fieri expresse vetasset. At contra *Mathathias* ipsiusque liberi summa laude digni celebrantur, *1. Mach. 1.2.* quod sese crudelissimo Tyranno *Antiocho* tam cordate opposuerunt, nullo id vetante Dei mandato, etsi absque illius iusto iudicio populum Dei non inuasisset *Antiochus*, & plerisque etiam probaretur gratusque esset.

*VII. Obiect.*  
*Decem tribus iustam causam, iniuste aduersus Roboamum persecuti sunt.*

Obiiciunt hoc quoque, *Israelitarum defectionem illam à Roboamo*, *1. Reg. 12. v. 18. 20.* quam iniquo exactore, maxime improbari. Respondeo & ipse, dupliciter in eo peccasse *Israeliticis*. Primum, quod non conuocatis *Israelitici* populi ordinibus (quo *Roboamum* siue volentem, siue nolentem ad officium cogerent) Nouum Regem eligendo, Regnum illud, quod vnicum esse Deus voluit, in duo discerplerint. Deinde, quod à *Dauidis* familia (quam non ignorabant ad Regnum à Deo ipso fuisse selectam) discesserint: At hæc aduersus nos minime militant. Nec quicquam etiã iuuerit, *Ieroboami* vocationem ab *Ahia* Propheta ipsi patefactam, *1. Reg. 11. v. 30.* prætexere: quandoquidem tota historia satis testatur, non eo respexisse populũ cum à domo *Dauidis* rebellaret, & *Aburamum*

Quæsto-

Quæstorem occideret: sed viam qua sunt ingressi manifestam fuisse defectionem: cum potius legitimo iustoque armorum vsu tyrannidi occurrere, & potuerint & debuerint. Ita fit saepe aliquid iniuste, quod tamen per se iustum esse, nihil prohibet.

Contendunt insuper & illud pro se facere, VIII. Ob-  
 Quod diui Petrus, 1. Pet. 2. 17. & Paulus, 1. Tim. i. 17.  
 2. 2. iubent aperte, preces pro Regib. ac aliis Ma-  
 gistratibus fieri, qui tamen ipsorum tempore non  
 solum Ethnici, sed immanissimi adeo tyranni e-  
 rant. Fateor sane: Sed præterquam quod ad  
 priuatas personas adhortationes illæ diri-  
 guntur (quibus nullum aliud remedium  
 quam preces & patientiam reliquum esse sem-  
 per diximus) meminisse hic quoque oportet,  
 cum diximus, Magistratus inferiores, aut  
 Regni alicuius Ordines, posse, imo & debere tyran-  
 nidi obsistere; Id neq; officio priuatorum Chri-  
 sti fidelium quicquam detrahere, quo vetan-  
 tur malum malo rependere, sed in bono vincere  
 malum, & pro inimicis etiam orare: neque Ma-  
 gistratum eiusmodi defensionem, prohibere,  
 quin pro conuersione etiam ipsius tyran-  
 ni, cui resistunt, apud Deum sint suppli-  
 ces: Illique resistendo, quantam fieri potest  
 reuerentiam ex animo & vere exhibeant.  
 Quanquam & illud notandum fuerit, Posse  
 tyrannum eo vsq; impietatis prouolui, & tam exe-

Quo sensu accipien-  
 dum, Quod  
 iubentur fi-  
 deles pro ty-  
 rannis ora-  
 re.

crandas in Deū inimicitias exercere, vt nominatim aduersus eum publicas preces & execrationes contipere non solum liceat, sed sic etiam aliquando opera pretium: Quod exemplo suo olim vetus ac primitiua Ecclesia palam testata est, cum Iuliano Casari, cognomine Apostata, non solum publice imprecata, sed etiam exaudita est.

*IX. Obiect.*

*Quid Iudaei, aduersus Roman. seditionem mouentes, à Christo differant, qui sese illis volens submit.*

*Matth. 17.*

*27. Act. 5.*

*36. 37.*

Citant deniq; Christi ipsius exemplum, qui tributum Tyberio Casari quamuis iniusto Iudaeae vsurpatori, monstroque potius quam homini, pependit, cum constet ex aduerso, quotquot Romanis Imperatoribus per seditionem restiterunt (quales imprimis memorantur Iudas ille Golonites, Theudas, aliique factiosi, ac tota tandem Iudaeorum natio, ne falsam Ethnicorum Religionē amplecti cogeretur) misere periiss. Quibus respondeo: Magnum esse discrimen inter Ius Regium, & Tyrannidem: Itaque quamuis Iesus Christus caeli terraeque Dominus esset: ad quem etiam, tanquā ex Dauide prognatum, Regnum Iudaeorum potius quam ad Romanos, vel ad Herodem, iure pertineret; Quia tamen non ideo in mundum venerat, vt humano more dominaretur, sed vt quasi priuatus hac in parte, & praerogatiuae Dauidicae familiae renuntians, vitam hic degeret: Ideo suo illo exemplo confirmare voluit, *inste Regibus ac Principibus*

*Tribu-*

ET OFFICIO SVBDITORVM. 91

Tributa ac reliqua subsidia, & deberi, & persolui. Quanquam enim Romani Imperatores iniuste ab initio Regnum Iudæorum inuaserunt, eius tamen legitimi tandem Domini euaserunt, partim iusto Dei Iudicio, partim consensu, & approbatione, si non omnium at certe valentioris multitudinis Iudæorū, quod satis aperte significarunt, cum omnes fere acclamarent: *Non habemus Regem nisi Casarem, Ioan. 19. vers. 15.*

QVÆSTIO VIII.

*Quid liceat aduersus iniustos exactores?*

Quid si vero, dicet quispiam, Princeps populum nimis iniustisque tributis opprimat? Tunc ubi decenter admonitus fuerit, possunt certe ac etiam debent, ii, qui prima ac summa valent auctoritate ex Regni legibus publice utilitati consulere. Sed & hic notandum est? Principem qui eiusmodi in rebus modum excedit (quia aut prodigus, aut auarus, aut aliis est vitiis deditus) non statim pro Tyranno esse habendum: Tyrannidis enim index ac veluti indiuiduus comes est, obfirmata malignitas, quæ ad statum publicum, legesq; (quibus Regnum ceu fundamentis constat) euertendas totis viribus enititur. Adde & istud: Quamuis iusta occasio opponēdi sese manifestę tyrānidi quādoq; offeratur, meditandā tamen subinde,

*Non omnino Principem exactorem, pro Tyranno habendum.*

G 2 atque

*Non quic-  
quid licet,  
idē semper  
expedit.*

atque si fieri potest, sequendam, eximiam il-  
lam ab homine ethnico prolatā *γνώμην*: *O-*  
*mnia prius experiri consilio sapientem, quam ar-*  
*mis, decet.* Itaque cum Imaginem Cæsaris in  
templum inferre conaretur Petronius, iu-  
stam quidem videbantur habere Iudæi ad  
arma capeffenda occasionem (vt suadebat  
Mathathix zelus) potius quam vt templum  
Dei idolo violari paterentur: At multo pru-  
dentius consilium inierunt, cui etiam Deus  
benedixit, cum Petronio libere indicarent,  
*Nolle se equidem aduersus ipsum pugnare: Verum*  
*nunquam passuros, quandiu essent superstites, Ido-*  
*lum illud in templo collocari.* Cæterum etsi Al-  
bini & Flori exactiones æquissimam illis de-  
nuo querimoniarum causam præberent, &  
tum quoque de rebus ad Religionem per-  
tinentibus quadantenus ageretur: Omnia  
tamen Iudæorum acta satis ostenderunt, nō  
aliud eos, quam meram defectionem, ac re-  
bellionem affectasse, quæ cum legitimis, de  
quibus diximus, remediis nihil haberent  
commune.

### Q V Æ S T I O IX.

*An Subditi cum Principibus possint  
pacisci.*

**R**espondendum est porro nunc illis  
quoque, qui existimant, *non decere sub-*  
*ditos*



ditos cum superioribus pacisci. Quæro igitur primum, quibus nitatur fundamentis? Si enim rationibus agendum est, quales quæso illas satis firmas prætexent? *Subditorum est, inquit, à Principum suorum autoritate & mandatis pendere, nõ contra.* Unde consequens est, *posse quidem Subditos modeste ac reuerenter Principibus suas exponere querimonias, atque illis libere suum consilium impertiri, si rogentur: ac minime vltterius progredi.* Respondeo: Non licere omnino Subditis Magistratus suos, siue inferiores siue supremos, nisi cum summa reuerentia accedere: idque non solum propter metum indignationis eorũ, sed etiam propter conscientiam, vt docet Apostolus, Rom. 13. vers. 5. *cum hæc potestas à Deo sit constituta.* At nego ex hoc fundamento talem posse necesse consequutionem: Oportere ergo Subditos, quoties de rebus politicis & ad statum, vt dicitur, Regni pertinentibus agitur, vbi quod iustum & æquum, legibusque (sub quibus Princeps ille electus & constitutus fuit) consentaneum ipsis videtur, modeste ac reuerenter illi exposuerint, deinceps necessario sese illius arbitrio totos subiicere, idque omnino absque vlla exceptione sequi, quod illi fuerit collibitum. Quinimo contra libere assero: Nullam ipsi iniuriam fieri, si ad officium compellatur: & vbi nullus amplius rationi locus superest, vltterius etiam aduersus

*eum fiat progressus. Siquidem cum non, nisi certis conditionibus, administratio illi sit commissa: minime censendum est, novas pactiones cum ipso iniri, quoties interpellatur, vt vel priores conditiones raras habeat, easque deinceps obseruet: vel alteri locum cedat, qui de illarum obseruatione magis sit futurus sollicitus. Quod si exemplis probandum est, arbitror satis multa supra à me allata esse, quibus constet aperte, nulla ratione nulloque vsu aut bene constitutæ Monarchiæ vlla experientia niti, aut defendi eorum propositionem posse, qui audent affirmare, Sufficere cunctis debere Subditis nudam Regis sui voluntatem.*

## QVÆSTIO X.

*An, qui propter religionem persecutionem patiuntur, aduersus tyrannos sese tue-ri salua conscientia possint.*

**R**eliquum est tandem vt maximi momenti quæstionem soluam, qua quæritur; an Tyrannidi, veram religionem impetenti, atque etiam quoad potest opprimenti, liceat, iuxta superius positas conditiones distinctionesque, armata manu obsistere, & persecutioni obuiam ire?

*Causa du-  
bitandi.*

*1.*

Dubitandi hæ præcipue causæ esse possunt. Primum, Cum Religio ad conscientias pertineat, quibus nullo modo vis inferri potest, non vide-

*tur.*

*ur illa vllis armis stabilienda aut defendenda:*  
*Quam ideo prædicatione verbi Dei, precibus, ac*  
*patientia hætenus potius propagatam conspi-*  
*cimus. Extant præterea, loci permulti in scri-*  
*pturis, quibus ostenditur, quanta sit inter*  
*Regna huius mundi, & Regnum Christi spiritua-*  
*le, differentia. His denique subiiciuntur ex-*  
*empla sanctorum Prophetarum, ac ipsius demum*  
*Domini nostri Iesu Christi, penes quem etsi omnis*  
*foret auctoritas, potentia, & virtus, nunquam*  
*tamen ipse hanc defensionis rationem est aggres-*  
*sus: quemadmodum nec ipsi Apostoli, nec sub-*  
*sequentes vlli Martyres: vsque adeo vt ne inte-*  
*græ quidem Christi fidelium legiones, armis in-*  
*structissimæ, mortem oppetere recusarint, potius*  
*quam exerto gladio aduersus hostes veritatis*  
*ipso infectantes, sese defenderent. Respon-*  
*deo primum: Absurdam esse, imo etiam*  
*falsam eorum opinionem, qui putant, Media*  
*illa, quibus proprie res ac negotia huius mundi*  
*defenduntur (qualia sunt tum Iudicia tum*  
*arma) non modo differre à mediis, quibus spiri-*  
*tualia defendi possunt, sed cum illis velut ex dia-*  
*metro pugnare, adeoque iis aduersari, vt nullum*  
*possint aut debeant illa, in Religionis negotio lo-*  
*sum habere. At ego contra, Præcipuum opti-*  
*mi pûique Magistratus munus esse dico, vt quic-*  
*quid mediæ auctoritatis, & potentie, illi à Deo*  
*concessum est, huc totum omnino conferat, vt inter*

*Media Ci-*  
*uilia nõ pu-*  
*gnare cum*  
*Religiosis*  
*mediis.*

*Potissimū*  
*munus*  
*Principis,*  
*puram Reli-*  
*gionē inter*  
*suos, tum*  
*conseruare,*  
*tum propa-*  
*gare.*

G 4 sibi

*sibi Subditos Deus ipse vere agnoscat, agnitusq;  
tanquam summus regum omnium rex, colatur, &  
adoretur.* Itaque qui talis erit, non solum omnes Iurisdictionis suæ vires, legumque auctoritatem, aduersus veræ Religionis contemptores, perturbatoresve (qui censuris, admonitionibusque Ecclesiasticis nullum locum relinquunt) exeret, sed armata etiam manu in eos animaduertet, qui aliter ab impietate cohiberi nequeunt. Ad cuius sententiæ confirmationem scriptura ipsa, & rationes, & exēpla innumera nobis suppeditat. Ra-

*Ratio I.* *tiones quidem sunt huiusmodi.* Cū finis omnium bene constitutarum Politiarum non sit simpliciter huius vitæ tranquillitas (vt quidam Ethnicorum Philosophorum sunt arbitrati) sed Dei gloria, ad quam tota hæc hominū vita dirigenda est: *Inde consequitur:* Eos qui populis præfunt, omnia sua studia omnesque facultates à Deo acceptas, huc referre debere, vt purus Dei cultus, à quo ipsius gloria pendet maxime, apud eos quos in potestate habent conseruetur, promoueaturq;.

*Ratio II.* *Deinde, vt demus, vltimum politiarum finem esse huius vitæ quietam conseruationem: fatendum tamen fuerit, eius & obtinendæ & conseruandæ vnicam hanc esse rationem, si Deus vitæ nostræ tum author, tum moderator pie, recteq; colatur. Testimonia autē seu exem-*

*Exempla.*

*pla*

*pla sunt prope infinita in scripturis.* Patet enim I. I.  
 imprimis Patriarchas illos veteres, summos  
 fuisse simul, & sacerdotes, & Magistratus a-  
 pud suos: Quod de Melchisedeche & Heli  
 nominatim traditur; *Gen. 14. 18. 1. Sam. 4. 18.* Et  
 quamuis distincta postea duo hæc munera  
 fuerint à Domino, hoc ideo non accidit,  
 quod illa inter se pugnarent: sed quod vnus II.  
 vir, vtrique exercendo vix sufficeret. Præ-  
 terea cum Rex iubetur volumen legis apud  
 se habere, *Deut. 17. 18.* vt dies & noctes in illius  
 se lectione exercent, non tanquam à priua-  
 to homine istud exigitur, sed tanquam à Re-  
 ge & publico Magistratu. Porro inter leges, III.  
 quarum executio *Deut. 13.* demandatur Ma-  
 gistratib. illæ præcipuæ habentur, quæ veræ  
 Religionis cōtemptores morti adiudicant.  
 Quarum obseruationē in Dauide cernimus,  
*1. Paral. 28.* qui totum Dei cultum certis legi-  
 bus sanxit: Item in Salomone, qui mandata  
 patris in transgressores impleuit. Item in e-  
 dictis regum Asæ, Iosaphat, Ezechia, Iosia,  
*2. Paral. 15. & 20. v. 21. & 31. 2. & 34. 31.* Imo et-  
 iam Nebuchadnezaris, & Darii, cum à Da-  
 niele Propheta ad Deum adorandum per-  
 suaderentur, *Dan. 3. 99. & 6. 26.* Postremo cū I V.  
 Apostol. affirmat, *1. Tim. 2. 2. Reges & Principes*  
*à Deo in hoc esse cōstitutos, non vt honeste tantum,*  
*sed etiam vt pie vitam transigamus,* (hoc est, vt

non solum sicut probos & honestos homines decet, cōuersari in hac vita, sed etiam ut religiosos & secundū pietatē in Deum viuere possimus) non est dubium quin totā hanc quæstionem paucissimis verbis definierit. Hinc videmus, *prisca Consilia aduersus hereticos, non autoritate Romanorum Pontificū* (qui nondum tales deprehensi fuerāt, quales lōgo post tempore innotuerunt) *sed Imperatorū mandato fuisse coacta, quoties opus esse hoc remedio, ex priorum Episcoporum suasionibus cognoscerent.* Extant quoque innumeræ Cōstitutiones, & Ecclesiastici Canones, tam ab Imperatore Iustiniano, quam ab eius successoribus, atq; etiā à Carolo Magno, aliisq; editi, qui idem comprobāt. Quorsum vero hodie etiā Monarchæ à Romana illa meretrice tā furiose incitantur, *ad eos, quos ipsi hereticos vocant, igni ferroq; persequendos, & eliminandos, nisi quod hoc ipsorum muneris esse, contēdit?* Quæ in re optimo quidē & certissimo nititur fundamento, sed quo non minus, quā innumeris aliis veritatis testimoniis, abutitur, ad suas scilicet impietates & blasphemias vel stabiliendas, vel tuēdas. Sed quorsum iniquies, tā proluxa digressio? Neq; enim quæritur; *An Reges aut magistratus pietatem tueri, & promouere debeant: Sed, an Subditi aduersus persecutores sese armis tueri possint?* Respondeo  
ergo

ergo ad id, quod priore loco supra fuit pro-  
 positum: Aliud esse, *religionem nunc primū in aliqua regione introducere: Aliud, eā iam alicubi receptam conseruare, seu collapsam, hominumque aut conuiuentia, aut inscitia, aut malitia, sepultā, velle restituere.* Nam plantandam quidem ac propagandam ab initio sola spiritus Dei virtute confiteor, idq; verbo Dei ad docendū, arguendū, hortandumq; idoneo. Hoc enim proprium S. Sancti opus est, instrumentis spiritualib. vtentis. Itaq; pii Principis, q. suos ab Idololatria & falsis superstitionib. ad verā religionem pellicere cupit, partes erunt, *curare primum, vt illi veris firmisq; argumentis, in pietate instituantur: Sicut è diuerso Subditorum partes sunt, veritati rationiq; assentiri, ac facile cedere.* Tandem vero Princeps piis sanctisque edictis, *veram Religionem stabilire sataget, aduersus eos, qui mera pertinacia illam impugnabunt eive resistent.* Quemadmodum nostris temporibus in Anglia, Dania, Suecia, Scotia, & maxima Germaniæ atque Heluetiæ parte factum cernimus, aduersus Pontificios, Anabaptistas, aliosque hæreticos. Quorum exemplum si reliquæ nationes sequi mallent, quam Romanæ illi, tam sanguinaria Meretrici fidere, & obsequi: Næ maior in toto orbe tranquillitas, tam in statu Religionis, quam Politicæ conspiceretur,

*Veram Religionem nō esse quidem vi& armis introducendam, sed iā receptā conseruari & defendi armis posse aduersus tyrannos, nihil prohibet.*

VM  
 homi-  
 tiam vt  
 n viue-  
 tā hanc  
 inierit.  
 hereti-  
 ū (qui  
 ales lō-  
 eratorū  
 c reme-  
 gnosce-  
 itutio-  
 npera-  
 oribus,  
 , qui i-  
 lie etiā  
 tā fu-  
 os vo-  
 andos,  
 ontē-  
 mo ni-  
 s, quā  
 buti-  
 emias  
 m in-  
 quæ-  
 eri, &  
 us per-  
 ndeo  
 ergo



tur! Quid igitur Subditis erit agendum, si contra ad Idola colenda à suo Magistratu compellantur? Certe non patitur quidem ratio, vt principem ad mutationem omninimodã status sui astringant, quin imo aut persecutionem patienter ferre (dum interea Deum pure colant) aut omnino solum vertere, nouasque sedes querere necesse habebunt. At si, Edictis legitime rogatis, & publica authoritate constitutis confirmatisque, semel pura Religionis liberum exercitium fuerit concessum: Tum principem dico ad eorum obseruationem tanto magis obligari, quanto negotium religionis, maioris est præ cæteris omnibus rebus momenti: adeo vt illi fas non sit, ea pro suo arbitrio, & sine cause cognitione abrogare, sed eadem authoritate duntaxat intercedente, qua ab initio fuerunt sancita. Si secus fecerit, manifestam tyrannidem ipsum exercere affirmo: Cui sese opponere (adhibitis tamen supradietis obseruationibus) eo etiam liberius licebit, quo animarum salutem, conscientiaq; libertatem debemus plusquam res vllas, quantumuis optabiles,

Quare Pro- chariorem pretiosioreque habere. Nemini igitur iam mirum fuerit, quod Dominus noster Iesus Christus, Propheta item ac Apostoli, reliquique Martyres, cum priuati essent homines, sese intra metas vocationis suæ continuerint. Et quod vel ad illos spectat, qui publicum gerebant mu-

nus:



nus: *Vel ad legiones illas, quæ cum Ducibus suis Martyrium in media acie sunt perpesse, nulla opposita defensione, etiam si qui illas inlectabantur edicta in fauorem Christianorum prius facta violassent (vt sub Diocletiano & Iuliano Imperatoribus præsertim accidit.) Duplex est, inquam, de illis responsio. Nam primo, et si quidam Imperatores ante Diocletianum, persecuciones aliquatenus leniissent (vt fecisse Adrianum, Antoninum, & Alexandrum constat) publicum tamen religionis Christianæ exercitium nunquam quisquam eorum concesserat. Deinde repeto hic quoque illud, Non quicquid licet, idẽ quoque semper expedire. Neque enim dixerim semper necesse esse, Religionem publicis Edictis cõcessam, armis aduersus manifestam tyrannidem tueri & retinere: sed stud tamen fas esse, & licere, præsertim illis quibus hoc onus incumbit, & quibus Deus oportunitatem dederit; vt Lobnensium exemplum aduersus Ioramum, & Ierosolymitanorum, aduersus Amasiam, bellumque Constantini aduersus Maxentium, rogatu ciuium Romanorum susceptum (de quibus supra) abunde euincunt. Hinc conficio, inter martyres censendos esse non solum eos, qui tyrannidem hostium veritatis, nulla alia defensione, quam paciẽtia peruicerunt: Verum etiam illos, qui legum, aut eorum quibus ius est leges tueri, authoritate, vt par est, suffulti, manus suas Deo*

*bus suis armata manu non opposuerunt.*

*Qui Martyres censendi.*

*ad de-*

ad defensionem vera Religionis consecrarunt.

Atque hæc quidem hæctenus ad hanc potestremam obiectionem respondere placuit, in eorum gratiam qui eam in medium proponunt, vt conscientia suæ consulant, quia verentur nempe, ne contra Deum peccent, si quid eiusmodi tentauerint.

Quæ respō-  
sione digni  
sint, qui his  
obiectionib.  
obviantur,  
in eos, quos  
trucidatos  
absq; defen-  
sione vel-  
lent.

Ad genus vero illud hominum quod at-  
tinet, qui aliud mundo emolumentum non  
præstant, quam quod innocuo sanguine o-  
mnia complent: principum autoritate ab-  
utentes, vt ex eorum ruinis, sua commoda  
venentur, & augeant; quique interim tanta  
sunt impudētia, vt his obiectionibus eos im-  
petere, & oppugnare atideant, qui non vl-  
tro sese illis iugulādos præbent, suam scilicet  
crudelitatem & effrenem licentiam, præte-  
xta Religionis & zeli, falso palliantes. Hoc  
inquam genus hominum non alia respon-  
sione dignarer, quam ea, quæ prædonibus  
merito fieret, qui mercatores, aliosve Viato-  
res in ius vocarent, quod non nisi gladio ac-  
cincti ad sui defensionem, itineri sese com-  
mitterent, illis hoc non licere contendentes,  
etsi ipsi quoduis genus armorum ad il-  
los iugulandos vsurparēt. Quin mihi isti ex-  
ecrandum illum *Fimbriam* Romanum (cu-  
iusmodi sicarios, ære conductos, multos ho-  
die videre est) in memoriã reducunt: Cuius  
tam

ET OFFICIO SVBDITORVM. 103

tam insolens fuit audacia, aut potius impudens proteruia, vt cum tempore Syllanæ proſcriptionis Scæuolam, (virum inter Romanos ciues eximia tum virtute, tum probitate clarum) vulnere fauciandum curafſet, nec, vt optabat, illo interemptus eſſet; Conqueri, illique minari audebat; futurum, vt in Iudicium abs ſe, quaſi maxima iniuria aſſeſto, vocaretur, quod ſicam ad præcordia vſque non vltro admiſiſſet. Cum eiufmodi vero hominibus, quia ſuperflua, & inutilis foret omnis diſputatio: omnes non tam ad propriam iuſtorum conſcientiã (qua plerique iam proſuſus deſtituuntur) quam ad illius Tribunal mihi ſunt relegandi, cuius ſummum Imperium iudiciumque, ipſos vitare nequiuiſſe, & tempus & res ipla tandem certo experimento comprobabunt.

F I N I S.

INDEX



INDEX QVÆSTIO-  
NUM, QVIBVSHIC  
Tractatus continetur, &  
absoluitur.

- I. **A**N, vt Deo sine  
exceptione,  
ita & omnib. Ma-  
gistratibus, sem-  
per sit obedi-  
dum? pag. 1
- II. An Magistratus  
omnium legum  
suarū rationem  
reddere Subditis  
teneatur: & qua-  
tenus illi iustas  
esse presumere  
debeant? 4
- III. Quousque Obedi-  
entia iniquis im-  
pijsve mandatis,  
aut præstāda aut  
neganda sit? 5
- IV. Quo modo Subdi-  
ti, à Magistratis  
iniuriam passi,  
aduersus illū sese  
tueri debeant? 7
- V. An nullum reme-  
diū Subditis op-  
pressis per Tyran-  
nidem manife-  
stam, præter pre-  
ces & patien-  
tiam, à Deo con-  
cedatur? 9
- VI. An legitimi Magi-  
stratus, Tyranni-  
faci, armis per-  
inde cohiberi à  
Subditis possint,  
vt iniqui alienæ  
dominationis v-  
surpatores: & ab  
iis ab-

# INDEX.

ius abdicari, à quibus primum fuerant constituti? 20.33

VII. Quid agendum, quum Ordines seu status cogi non possunt ad Tyrannidem aut impediendam aut reprimendam? 78

VIII. An iniqui exactores aut alioqui flatigitiosi Principes pro Tyrannide

nis sint habendi? ut & illis resistere liceat? 92

IX. An subditi cum supremis suis Magistratibus pacisci, certis conditionibus iure possint. 92

X. An aduersus Principes veræ Religionis hostes & persecutores manifestos, Subditi sese tueri armis possint? 94

## INDEX OBJECTIONVM, quibus, in singulis Quæstionum responsionibus, occurritur.

Cum à Deo ipso transferantur Imperia, etiam ad Tyrannos, non videri illis resisti posse, quin & Deo resistatur. pag. 15

Cum idem videatur, vel alienam Dominationem per Tyrannidem usurpare, vel propria Tyrannice administrari, Idem

de utriusque generis Tyrannis statui debere. 21. 22

Si Magistratui quoque modo resisti potest, eum, qui modo supereminebat, mox à quouis pro privato haberi. 27

Cum populus olim omnis suus in Principes

H  
contu-

# I N D E X.

- contulerit: non posse amplius de illorum administratione aut potestate iure conqueri: & in illos insurgere. 34
- Reges nullis legibus subiaci, sed esse supra leges. 29. & 71
- Cum ius priuatum cuiusq; Gentis longe differat à iure naturali, Principes illo non perinde, atque i-  
sto, teneri. 72
- Supremos Magistratus non habere alium Iudicem quàm Deum ipsum, quod exemplo Dauidis confirmatur. 72
- Exemplum Imperatoris Turcarum, qui dominationem obtinet in suos, nullis legibus obstrictam. 74
- Magistratibus imperandi: Subditis obediendi necessitatem incumbere. 81. 82
- Dauidem iam designatum Regem, noluisse Sauli cum posset nocere: sed capite damnasse eum qui Tyrannum occiderat. 83
- Sedechiam à Deo reprehensum & punitum quod à Rege Chaldaorum, violento Iudaea usurpatore, defecisset. 84. & 85
- Deum nominatim Iudaeis mandasse, ut pro Nebuchadnesare orarent, qui eos captiuos duriter trahabat. 86
- Tyrannos nullos, sine Dei providentia & voluntate, dominari, & populos subiugare. 87
- Decem Tribuum Israelis, à Roboamo iniquo exactore, defectionem merito à Deo damnari. 88
- Apostolos Paulum & Petrum hortari pios, ut pro Regibus, etiam impiis, quales tunc erant Romani Caesares, preces concipiant, eosque honorent. 89
- Christum iisdem tributis soluisse: Et Iudaeos, qui id aut denegarunt, aut pretextu Religionis sese illis opposuerunt, misere ac iuste periisse. 90
- Subditorum esse à Principum suorum nutu & Imperio pendere. 93
- Religionem, qua ad conscientias pertinet, non debere vel vi vel armis, sed verbo Dei, precibus & patientia

# I N D E X.

- scientia, propagari. 94. *Exempla Christi, Prophe-*  
95 *tarum, Apostolorum ac*  
*Regnum spirituale Christi,* *Martyrum sequenda,*  
*à Regnis mundanis lon-* *qui nunquam Magistra-*  
*ge diversum, aliis reme-* *ribus restiterunt, sed*  
*diis quam illa conser-* *mortem patienter sub-*  
*vandum.* 95 *serunt.* *ibid.*



H 2 INDEX

tore, ad-  
4. & 88  
n Iudais  
Nebu-  
ent, qui  
iter tra-  
86  
sine Dei  
volunta-  
r populos  
87  
raelis, à  
exacto-  
merito à  
88  
& Pe-  
ios, ut  
iam im-  
ne erant  
, preces  
ue hono-  
89  
tribu-  
laos, qui  
nt, aut  
onis sese  
, misere  
90  
Princi-  
nutu &  
93  
ad con-  
t, nō de-  
rmis, sed  
ibus &  
patien-





**I N D E X R E R V M**  
**M E M O R A B I L I V M**  
& notatu dignarum.

*Numerus paginam monstrat.*

A.	
<b>A</b> Buramus, quaestor regius Roboami, occisus. 88.89	gibus subiici. 29
<b>A</b> dministratio Principi non nisi certis conditionibus, committitur. 94	Adulatores aulici pane, miserae plebis lachrymis pisto, saginantur. 48
<b>A</b> dolphus Nassouiensis, Romanorum Rex, regno abdicatus. 55	<b>A</b> equitate & ratione naturali quod nititur, pro expresso habendum est. 68
<b>A</b> drianus, Alexander & Antoninus, Imppp. persecutionem contra Christianos lenierunt. 101	<b>A</b> fflictionum tempore ab vno Deo pendendum. 13
<b>A</b> duersus iniustos exactores quid liceat. 91	<b>A</b> lbertus, Comes Bambergensis, capite plexus. 62. 63
<b>A</b> dulator est, qui dicit; Principem nullis le-	<b>A</b> lii sunt Regni, alii Regis ministri. 24
	<b>A</b> liud est, tyranno sese opponere, aliud illum è folio deponere. 28
	<b>A</b> liud



# I N D E X.

*Aliud est, tueri se aduersus tyrannum, vel in iudicio vel oppositis armis; aliud, ex professo aliquid in tyranni vitam, aut in eius ditionem, moliri.* 84

*Amasiae regis Hierosolymitani occisio qualis fuerit.* 45

*Ambiorgis, Leodiensium reguli, verba.* 55

*Ammonitarum impia conditio, habitatoribus labe proposita.* 67

*Anabaptistae omnium hominum odio dignissimi.* 9

*Anathema, quid denotet.* 52. & 53

*Angliae felicissimum regnum.* 47

*apud Anglos regnandi auctoritas à consensu Parlamēti pēdet.* 48

*Animarum salus, plusquam res vlla, quam-*

*uis optabilis, charior habenda.* 100

*Antichristus, Papa, Satanae organū. in praef. Antichristo iniuste subiecti sunt Reges & populi.* 19

*Antiochi conditio minus tolerabilis, Hierosolymitanis ciuibus proposita.* 67

*ad Arma progrediendū non est, ni ceteris remediis omnibus tentatis.* 81

*Armorum aduersus tyrānos vsus legitimus, non pugnat cū Christiana patientia & piorum precibus.* 12

*Arragoniae reges quomodo inaugurentur.* 54

*Atheniensium Respublica, quae.* 39

*Authoritate sua magistratum non spoliatur, docens, quomodo (illēsa cōsciētia) manifestae tyrannidi occurratur.*

H 3

ratur.

# I N D E X.

- ratur.* 9  
*Auxilia aliunde conqui-  
 vere licebit oppressa  
 parti, si res postulet.*  
 79  
*Axiomata varia, semper  
 retinenda.* 81  
 B.  
**B** *Abylonica meretrix  
 Papa. In præfat.*  
*Barbari natura potius  
 mancipia sunt, quam  
 subditi.* 50  
**D.** *Bernhardi sententia,  
 de Prælatorum iuris-  
 dictione iniusta.* 19  
*Bona conscientia cū sci-  
 entia iuris debet esse  
 coniuncta.* 60  
*Bona, pro malis sunt re-  
 pendenda.* 83. 89  
*Brutus recte obstitit Tar-  
 quinio superbo Ty-  
 ranno.* 29  
 C.  
**C** *Cardinalis Lotha-  
 ringicus tacite ta-  
 xatur ab autore.* 60  
*Carolus Magnus, quo ti-  
 tulo Imperiū adeptus. Et  
 Carolum Magnum cum  
 Carolomāno fratre,  
 in Gallia Regem ele-  
 gerunt ordines.* 56. 57  
*Carolus Magnus Imperiū  
 Romani heredē insti-  
 tuit Ludovicū filium:  
 Ordinib. Gallie inte-  
 rim liberam reliquēs  
 electionem Regis, ex  
 liberis suis.* 57  
*Caroli Magni stirps, se-  
 cunda familia regia,  
 apud Gallos.* 56  
*Caroli Calui, Imp. Rom.  
 & Franciæ regis, ver-  
 ba notanda.* 57  
*Caroli V. Gallorū regis,  
 cognomento Sapien-  
 tis, testamentū ab Or-  
 dinibus rescissum.* 61  
*Carolus VII. Gallie rex,  
 Ioannem, Burgundiæ  
 Ducem, è Gallorum  
 regum prosapia vlti-  
 mum, contra fidem  
 & amicitiam truci-  
 dari iussit.* 62  
 prædi-

# I N D E X.

- predictus Carolus periu-  
 rii pœnas sensit plu-  
 rimas. 62.63*  
*Caroli V II. transactio,  
 cum Philippo, Ioannis  
 interempti Ducis fi-  
 lio, lectu digna. 63*  
*Carolus, Lotharii fra-  
 ter, regno Gallico pri-  
 uatus ab Hugone Ca-  
 peto. 58*  
*Carolus, Ludouici Balbi  
 filius, ab Ordinibus  
 Gallie negligitur. 58*  
*Carolus Dux Suderman-  
 landia, hodie Sueco-  
 rum rex. 47*  
*Causa, quando libertus  
 capitaliter a causare  
 patronum possit. 71*  
*Charitas & pietas, obe-  
 dientia humanae me-  
 tæ. 3*  
*Childericus Gallia rex,  
 ppter flagitia & libi-  
 dines regno motus. 58*  
*Chilpericus, rex Fran-  
 corum, regno expul-  
 sus. 58*
- Christus Tyberio Casari  
 tributum pepedit. 90*  
*Christus, Propheta, Apo-  
 stoli, Martyres. quare  
 persecutorib. suis ar-  
 mata manu non re-  
 stiterint. 100*  
*à Christo, qui magistra-  
 tui sese volens submi-  
 sit, quomodo differat  
 Iudai, aduersus Ro-  
 manos seditione mo-  
 uentes. 90*  
*Christianorum sum-  
 ma gloria est, iniuriã  
 ab omnibus pati, ne-  
 mini autẽ inferre. 8*  
*Christiernus Danorum  
 rex, tyrannus factus,  
 à populo incarceration-  
 tus. 46*  
*Claronense Idolum. 62*  
*Cleomenis tyranni pro-  
 ditione, Ephori Lace-  
 demoniorum omnes  
 occisi. 40*  
*Comitia publica statuto  
 tempore hodie non  
 amplius indicuntur;*

H 4 sed

# I N D E X.

- sed tum cum quibusdam, propria commoditatis gratia, id commodum videtur.*  
59
- Comitia in Galliis hodie indicuntur dicis causa, id est, vt longis orationibus tempus & actio omnis eludatur; non vt de publicis rebus serio decernatur.*  
60
- Concilium generale est supra Papam: ergo ordines supra Regem.*  
77-78
- Concilia prisca aduersus hereticos, non Paparum authoritate, sed Imperatorum mandatis coacta fuere.* 98
- Conditiones aperte irreligiosae & contra conscientiam, nullius sunt momenti.* 66
- Conditiones durae, vitaeque huius tantum incommoda continen-*  
*tes, seruandae.* 67
- Conditiones pacto additae, si non impleantur, irritum erit pactum, si parti laese placuerit.* 65
- Confirmatio priuilegiorum nouum ius non confert, sed noua est duntaxat veteris iuris agnitio, propter mutationem personae.* 26
- Confirmationis priuilegiorum consuetudo, in Gallia vsitata non fuit.* 26
- Coniugi in coniugem quid liceat.* 74-75
- Conscientia propria iam plerique homines destituuntur.* 103
- Conscientiae libertas, plus quam vlla alia res, quantumuis chara, amplectenda.* 100
- Conscientiis vis nulla inferenda.* 94
- Consensus, vi aut metu extor-*

# I N D E X.

- extortus, si cum æquitate vel honestate pugnat, rescindi potest.* 18
- Consensu mutuo quæ contrahuntur inter partes, ab iisdem etiam reuocari possunt.* 65
- Conspiraciones in necem Iulii & Augusti Impm. non probantur.* 18
- Constantinus opem tulit Romanis contra Maxentium.* 80
- Consules Romani temporarium agebant magistratum.* 37
- Consulum Romanorum potestas.* 36
- Conuentiones & pacta solui possunt per eos, qui contraxerunt.* 65
- Coronæ, siue, Regni administrati, qui.* 24.25
- in Correctione, ne quid fiat temere, neque per seditionem.* 19
- Cuique considerandum est, quid sua ferat conditio ac vocatio.* 5
- D.
- D***Ania regnum.* 46
- Dauid, Rex Israelis, sine consensu populi regnum suscipere noluit.* 10
- Dauid, Rex Israelis, bella Domini gessit.* 31
- Dauid intra cancellos suæ vocationis constitit, dum se aduersus Saulem tueretur.* 83
- Dauid mortis supplicio affici iussit illum, qui de Saule à se occiso gloriabatur.* 83
- Dauid, cur neque de adulterio neque de homicidio damnatus fuerit.* 73
- Dauidis dotes incomparabiles omnes Christianos imitari decet.* 83
- Dauidis, Prophetæ regii, exemplum.* 30

H 5 à De-

# I N D E X.

- à Decemviris Romanis ad alium magistratum non erat provocatio.* 37  
*Defectio Lobnensium & Edumaeorum, à rege suo, dissimilis.* 32  
*Defensionem iustam non prohibet Dei providentia.* 87  
*Demetrius Phalereus, tyrannus Athenis.* 22  
*Demosthenes libertatem patriæ defendens, victus succubuit.* 15  
*Deserens coniugem, præcipuam matrimonii conditionem violat.* 75  
*Deserta pars ab omni obligatione libera est, secundum D. Paulum.* *ibid.*  
*Deus transfert & stabilit regna.* 15  
*Deus iustus manet, quocunque etiam instrumento sua iudicia exequatur.* 16  
*Deus nunquam tyrannus fieri potest.* 41  
*Dei vnus voluntas sola perpetua, & immutabilis.* 1  
*Dei solius est meram voluntatem suam rationis loco obtrudere; cum ipsius solius voluntas vera sit, ac certa omnis Iustitiæ regula.* 43  
*Dei voluntas si non spectetur eatenus, quatenus ipse nobis eam patefecit; nullum erit tam atrox facinus, quod diuinæ voluntati imputari non possit.* 87  
*Deo soli sine omni exceptione parendum.* 1  
*Deo magis quam hominibus obsequendum.* 3  
*Dictator nullus Romæ constitutus, ante Iulium Cæsarem, nisi extrema necessitate urgente.* 37  
*à Di-*

# I N D E X.

- à Dictatore Romano ad alium non fuit Pro- uocatio.* 37  
*Differentia inter regnū Christi, & regna mundi, ostenditur in S. scriptura.* 95  
*Differentia, inter ius regnorum, & ius gentium.* 72  
*Digna vox, Principem sese legibus subditum profiteri.* 30. & 71  
*Diocletianus, Christianorū persecutor maximus.* 101  
*Dionysii verba, de Romanorū regimine.* 36  
*Discrimen est, inter ius regium & tyrannidem.* 99  
*Discrimen, inter impia & iniqua mandata Principum.* 1  
*Disputatio omnis de rebus iustis vel iniustis, à sine suo ordiēda & finiēda.* 12  
*Dominus feudi non minus in vasallum crimen perfidiae committere potest, quam vasallus in Dominum.* 76  
*Dominus, si seruo agrotanti opem non tulerit, amittit dominium suum.* 70  
*Dominus, laesa Maiestatis reus, à seruo accusari potest.* 70  
*Domitiano Imp. adulatus est Martialis.* 4  

E.

**E**cclesiastici Canones ab Imp. conditi. 98  
*Edictis magistratus vera religio stabilien- da.* 99  
*Electorum Principum auctoritas.* 55  
*Eliae ac Elisei, veterisque Ecclesiae pura exemplo, piis caribus sese Christiani adiungāt, etiam contra edictum magistratus.* 6  
Elisa-

# I N D E X.

- Elisabetha, regina Anglie.* 48
- Ephori Lacedemoniorum reges in officio continebant.* 39
- Episcoporum iurisdictio è diametro cū mandato Christi pugnat.* 19
- Euentu à solo, prospero vel infelici, non iudicandum, num quid iuste vel iniuste susceptum sit.* 15
- Exemplis non, sed legibus iudicandum.* 65
- Explicatio verborum Samuelis, de iure regio.* 43
- F.
- F**Actum aliquid recte & ordine tum censendū est, cū ad eum finē pertingit, ad quē destinatum est. 12
- Feudi dominus, perfidiæ cōuictus, omne suum ius amittit, quod in vasallum habet.* 76
- Fideles, quod pro tyrannis orare iubetur, quo sensu accipiendū.* 89
- Fidem iuste datam nunquam fallere licet.* 85
- Filii-familias officium, ex Cicerone.* 70
- Fimbria, Romanus siccarius.* 102. 103
- Finis Politiarum vltimus huius vitæ est, quietæ conseruatio.* 96
- Fortuita quæ maxime censentur, ea quidem non casu vel fortuito contingunt.* 87
- Franci, ab initio diuersus populus à Gallis.* 55
- Francos reges, ordinibus populi sui submissos fuisse, testatur Iul. Caesar.* 55
- Frangenti fidem fides non frangatur.* 85
- Fraudati vltra dimidium iusti precii, in integrum restituendi.* 69
- Fratribus periclitantibus auxilium ferendum.* 6
- Gabao-*



# I N D E X.

## G.

**G**abaonite, à Iosua  
in durissimam ser-  
uitutem adacti. 67  
Galli, ab initio, diuersus  
populus à Francis. 55  
Gallie regum familie  
tres. 56  
Gallorum regnum ple-  
nissime descriptum.  
55. vsq; 64  
Gallorum regnum iam  
nutare videtur, ita vt  
certissimum eius ex-  
cidium proxime ti-  
mendum sit. 56  
Gens nulla vnquam  
Reges suos aut crea-  
uit aut approbavit,  
nisi certis adiectis  
conditionibus. 34  
Gentes plerunque sibi  
ius retinuerunt fre-  
nandorū Principū. 73  
Gilo, Francorum rex,  
substitutus Childeri-  
co abdicato. 58  
Græcityrannicididis egre-  
gia premia decerne-

bant. 16

Guifii tacite taxantur  
ab authore. 60

Gustauus Suecorū rex,  
se suosq; à Danorū sub-  
iectione liberauit. 47

## H.

**H**atto Archiepisco-  
pus Moguntinus,  
perfidus. 62

Heluetiis quid ansam  
præbuerit, vendican-  
di sese in eam liberta-  
tem, qua hodie fru-  
untur. 33

Hierosolymitani ciues,  
Antiochi execrandi  
tyranni conditionem  
impiissimam pleriq;  
acceptarunt, & con-  
seruandæ vitæ gra-  
tia, veram religionē  
abiurarunt. 67

Hispania regnū diu per-  
turbatissimum. 50

Hispanorū encomiū. ibid

Homagium, vel, Homi-  
nium præstitum. 55.

Homerus oppellat Reges,  
alu-

# I N D E X.

- alumnos Iouis & pastores populi. 12  
 Horatius sororicida à regijs iudicib. damnatus, à populo est absolutus. 36  
 Hugo Capetus regno Gallico priuavit Carblū, Lotharij fratrem. 58  
 Hugonis Capeti successores tertiam cōstituerunt familiam regiā apud Gallos. 56  

I.

**I**esuita, turbatores omnis tranquillitatis. In prasat.  
 Imperator, antequam in possessionem summæ suæ administrationis vere mittitur, iusiurandum ipsi suprema potestati prestat. 26  
 Imperator subiectionem seu hominum imperio debet. 77  
 Imperat. inferiores magistratus, extra limites conditionum vagentes, vel officio abdicare vel coercere potest, eo ordine, quē regni leges prescribunt. 26. 27  
 Imperatores tyrannifati, iuridice & coerceri apud Romanos & damnari potuerūt. 38  
 Imperatorum primorū apud Rom. successio. 38  
 Imperatores imperij clientes sunt: 75  
 Imperiū summum, quatenus penes supremos magistratus sit. 64  
 Imperium Turcicum, nō regium neq; humanū dici meretur, sed prorsus barbarum, tyrannicum, brutum atq; execrandū, & cur. 74  
 Imperio nihil magis conducit, quā vt ex legibus viuatur. 71  
 Imperia & regna in feudis censentur. 75  
 Impia mandata vana. 1. 2.

Inau-

# I N D E X.

- |  |   |
|--|---|
| <p>Inaugurationis Hispano-<br/>nor. regū formula. 54</p> <p>Iniqua mandata q̄nā. 1.2</p> <p>Iniqua illorū est opinio,<br/>q̄ tyrannidis grassā-<br/>tis cursum impediti<br/>nō debere, scribūt. 71</p> <p>Iniquissimū est, vniuersa<br/>genti id denegare, q̄<br/>aquitas priuatis per-<br/>sonis vltro cōcedit. 69</p> <p>Iniuria patienter feren-<br/>da: exemplo Christi<br/>&amp; Martyrum. 8</p> <p>Iniustus dominationis a-<br/>licuius vsurpator, le-<br/>gitimus effici magi-<br/>stratus potest. 17</p> <p>Interreges 100. Romæ. 55</p> <p>Inuestitura vasalli noui,<br/>aut à nouo domino<br/>facta, nouum ius non<br/>confert. 26</p> <p>Ioannes Burgundia dux,<br/>misere &amp; perfide tru-<br/>cidatus 62</p> <p>Irreligiosa mādata quæ-<br/>nam. 1</p> <p>irreligiosa conditiones</p> | <p>nullius sunt momen-<br/>ti. 66</p> <p>Israëlitarum liberatio-<br/>nes sub iudicib. qua-<br/>les fuerint, &amp; quous-<br/>que ad exemplum<br/>trahi debeant. 18</p> <p>Israëlitarū regnum he-<br/>reditariū fuit, si spe-<br/>ctes familiam: Ele-<br/>ctiuum autem, si per-<br/>sonam. 44</p> <p>Israëlitarum decem tri-<br/>bus iustā causam in-<br/>iuste aduersus Roboa-<br/>mū persecuti sunt. 88</p> <p>Israëlitica Monarchia,<br/>cur omnium felicissi-<br/>ma extiterit. 40</p> <p>Israëlitica Monarchia<br/>quomodo abolita. 41</p> <p>Iudæi seditiosi quid dif-<br/>ferant à Christo. 90</p> <p>Iudæi Babyloniorū serui,<br/>nedū subditi fuere. 86</p> <p>Iudæi in potestātē Chal-<br/>deor. expressa dei vo-<br/>lūtate venerūt. 86. 87</p> <p>Iudæi pro felici statu<br/>Nebu-</p> |
|--|---|

# I N D E X.

- Nebucadnezaris precari iubentur.* 86
- Judices hodie in Comitibus Gallicis sedēt, in quos precipue omnes accusationes & querimoniae intenduntur.* 60
- Julianus Caesar, Apostata perfidus.* 23
- Julius Caesar sub ficto dictatoris titulo Romanam Rempubl. inuasit.* 14
- Iuramentum Caesarum Germanorum.* 55
- Iuramentum Franco-gallicorum regū.* 57
- Jurisdictio Ecclesiasticorum ipso iure nulla, & cur?* 19
- Juris strictioris obligatio inter homines nulla est, quam matrimonii.* 74
- Iure eodem utatur, quod in alium statuerit.* 71
- Iuri naturali & diuino omnes homines subiecti.* 72
- Ius publicum, diuersum à iure natura quatenus sit.* 72
- Ius feudi quale sit.* 76
- Ius regium à Samuele praedictum quale.* 42
- Ius sceleri datum, ait Lucanus.* 15
- Iussa dei, quoties hominum mandatis postponuntur, toties homines supra Dei thronum euehantur.* 2

## L.

- L**acedaemonij cū dominatione libertatem amiserunt. 40
- Lacedaemoniorum Respublica.* 39
- pro Legitimis non habenda, quae vi iniuste metu extorta sunt.* 66
- Leges qui ferunt, legibus quoque pareant.* 71
- Leges de rebus publicis & priuatis figuntur, & refiguntur hodie in Gallia.* 60

Legibus

# I N D E X.

- Legibus potius quam exemplis iudicandū. 65
- Legū summus custos & protector, magistratus esse debet. 64
- Lex regia Romana, propter Augustum lata, propter Vespasianū autem cōfirmata. 39
- Liberationes in libris Biblicis Iudicū, aliquo modo ad exemplum trahi possunt. 16
- Liberis in patrē quid liceat. 70
- Liberti, iure ordinario, non nisi ciuilitur cū patronis agere possunt. 70, 71
- Libertis in patronos quid liceat. 70
- Lobnenses merito desiciunt à Ioramo, rege idololatrīco. 31
- Longobardorum tyrannus suppressa. 81
- Lucretius tyrannū Tarquinium Superbum licite aggressus est. 29
- Ludouicus XI. Rex, Monarchiam Gallicam, in tyrannidē trāsformare conatus est. 61
- dictus Ludouicus infamia etiamnum hodie notatur. 62
- Ludouicus XI. in ipsa morte expertus est, quid valeat, à subditis potius timeri, quā amari. 62
- Ludouico XI. Regi, ab Ordinib. accusato, quod pessime regnū administraret, dati 30. viri, tanquam Curatores, à quibus se regi & gubernari pateretur. 61. 62.
- Ludouico dicto, omnia iuramēta & promissa, non nisi ludus & iocus erant. 62
- Lysander Lacedemoniorum ritum in eligendis regib. mutare voluit, sed frustra. 39
- I Macca-

iuersum  
e quate-  
72  
sit. 76  
Samuele  
uale. 42  
m, ait  
15  
hominū  
tponun-  
homines  
bronum  
2  
j cū do-  
ne liber-  
runt. 40  
m Resp.  
39  
n haben-  
niustove  
ta sunt.  
t, legibus  
nt. 71  
publicis  
s figun-  
efiguntur  
lia. 60  
Legibus

# I N D E X.

## M.

- M** Accabai, quod Antiocho restiterunt, laudantur. 88
- Magistratus supremus, an non alium habeat iudicem, quā Deum.** 72. 73
- Magistratus supremus legibus patris tenetur.** 29
- Magistratus tueatur bonos, pœnis coerceat improbos.** 11
- Magistratus nō tenetur cuius suarum legum rationem reddere.** 4
- Magistratus propter populum creatus, ut tutor propter pupillū, pastor ob gregē.** 10. 33
- Magistratus à populo dimanavit, non e contra.** 10
- Magistratus tyrānus factus, suo periurio populum à iuramento liberasse censendus est.** 85
- Magistratus potissimum munus est, puram religionē inter suos tū conseruare tum propagare.** 95
- Magistratui obediendū, quatenus nihil impium vel iniquum precipit.** 1
- Magistratus inferior, ab altero inferiore, cōtra superioris voluntatem, impeditus, vi armata sese illi potest opponere.** 8
- Magistrat<sup>9</sup> inferiores, si manifesta tyrānis regnū, cui præsunt, inuasit, ad Ordines illius regni recurrere, & interim fidei suæ commissos tueri & protegere debent.** 28
- Magistratus inferiores, concordibus animis, bonas leges, quarum defensionē iurauerūt, strenue tueantur.** 82
- Magistratus inferiores non à persona supremi,**

# I N D E X.

<p>mi, sed ab ipsa supre- mitate pendent. 25</p> <p>Magistratus inferiores singuli, quisq; pro suo gradu, partem regni summi obtinent. 26</p> <p>Magistratus subalterni. 24</p> <p>Magistratuū supremo- rum potestas non in- finita. 81</p> <p>Magistratus summi au- thoritas debet esse in- violabilis. 27</p> <p>Magistratum auctori- tas, duabus metis à Deo ipso positis, velu- ti septis concluditur, pietate &amp; charitate. 3</p> <p>Magistratum auctori- tas stabiliri nequit, nisi caueatur ne irre- pat tyrannis. 9</p> <p>Mandata hominum, di- uinis equiparari ne- queunt, sine Dei in- iuria. 2</p> <p>Mandata impia, siue ir- religiosa, quanam di-</p>	<p>cantur. 1</p> <p>Mandata iniqua, quanam sint. 1</p> <p>Mādata impia &amp; iniqua simul, quanam sint. 3</p> <p>Maranatha, id est, perdi- tio in Aduentu Do- mini. 52</p> <p>Marci Aurelii Imp. pra- clarissima sentētia. 30</p> <p>Martialis {reprehendi- tur. 4</p> <p>Martyres qui censendi. 101.102</p> <p>S. S. Martyrum exempla subiectionis &amp; obedi- entiae. 23</p> <p>Matrimonii auctor De- us. 75</p> <p>per Matrimonium, q̄ duo erant, vna caro fiūt. 75</p> <p>Maxentius, tyrannus. 80</p> <p>Media ciuilia cū mediis religiosis non pu- gnant. 95</p> <p>Media vera reprimenda dominationis iniusta. 17</p> <p>Mente capti in integrū restituendi. 69</p> <p style="text-align: center;">1 2      Mero-</p>
--	--

uram re:  
r suos tū  
tum pro-  
95  
ediendū,  
ihil im-  
iniquum  
1  
ferior, ab  
ore, cō-  
s volun-  
ditus, vi  
e illi po-  
2. 8  
riores, si  
ānis re-  
unt, in-  
dines il-  
currere,  
fidei sua  
ueri &  
ent. 28  
feriores,  
animis,  
quarum  
auerūt,  
tur. 82  
feriores  
supre-  
mi,

# I N D E X.

- Merouai familia, prima regia, apud Gallos. 56
- Minores in integrum sunt restituendi. 69
- Missa sacrificio execrando si adesse cogaris à Principe, non obtemperandum. 6
- Moderatio regie potestatis qualis esse debeat. 48
- Monarchia quomodo & quādo pernitiōsa. 42
- Monarchia Israelitica felicissima. 40
- Monarchia, qua ratione in amplitudinē peruenierint. 14
- Mulieres in integrū sunt restituendae. 69
- Mutua est supremorum ad inferiores, & inferiorū ad supremos magistratus, obligatio, vt sese mutuo in officio contineant. 26
- N.
- N**atura communib. principis quod a parte repugnat, pro iusto & rato inter homines nō habendū. 66
- Nemo pertinaciter ea tueatur, quae impie & illicite, religionis obtentu, Deo promissa fuisse cōstiterit. 68
- Nimroth, primus Monarcha. 14
- Non quicquid licet, idē semper expedit. 92. 101
- Non, quid factum, sed quid fieri debuerit, videndum. 74
- Non solū quid liceat, sed etiam quid expediat, explorandum. 81
- O.
- O**bedientia humana metas habet duas, à Deo positas. 3
- Obligatio mutua inter regem, & regni officarios est. 26
- Obligatio, mutuo cōsensu contracta, nullius priuati voluntate solui potest. 22
- Obli-



# I N D E X.

Obligatio ipsa per se e-  
 uanescit, & pro nul-  
 la habetur, si essetia-  
 les conditiones, pro-  
 pter quas proprie ob-  
 ligatio contracta est,  
 manifeste violetur. 65  
 Odo, eligitur Gallorum  
 rex, neglecto Carolo,  
 Ludou. Balbi filio. 58  
 Officia olim regni publi-  
 ca, nunc in heredita-  
 rias dignitates trans-  
 ierunt. 25  
 Ordines supra reges es-  
 se. 72.73.  
 Ordines Romæ tres, Pa-  
 tritius, Equestris &  
 Plebeius. 36  
 Ordines, siue status, ad  
 frenandos supremos  
 magistratus consti-  
 tuti, debent illis resi-  
 stere, cum in tyran-  
 nos degenerant. 33  
 Ordines procurabunt  
 legitimū ac genera-  
 lem conuentum. 79  
 Ordinum Hispaniæ quæ

authoritas in suos re-  
 ges, si quid contra iu-  
 ramentum commi-  
 serint. 53.54  
 Ordines Gallie potesta-  
 tem abdicandorū re-  
 gum habuerunt. 58  
 Ordines Gallici, testamē-  
 tum Caroli V. Fran-  
 ciæ regis, rescinde-  
 bant, Anno 1380. 61  
 Ordinum in Gallia au-  
 thoritas, quæ. 59  
 Ordinum Gallicorū au-  
 thoritatis quondam  
 reliquie. 61  
 Ordinibus non conuoca-  
 tis, multa hodie per-  
 peram in Gallico re-  
 gno aguntur. 60  
 Origo magistratuum à  
 populo. 10.12

## P.

**P** Actiones nouæ cum  
 Principe non ineun-  
 tur, si interpellatur,  
 vt aut priores condi-  
 tiones ratas habeat,  
 vel alteri locum ce-  
 dat.

I 3 dat.

# I N D E X.

- dat. 94
- Pactum conuentum solui potest per illos, per quos cōtracta est obligatio.** 65
- Pactum irreligiosum inter Minoem regē Cretensium & Athenienses.** 67
- Pactum irritum est, si cōditiones additæ nō impleantur.** 65
- Pactum, sub conditione contractū, à quo soluat.** 85
- Papa, Antichristus Romanus, Babylonica meretrix.** in præfat.
- Papa concilio œcumenico inferior.** 77.78
- Papa qui iurarunt, non magis tenentur, quā si Satana iurassent, &c.** 19
- Papinianus I.C. licet nō fuerit Christianus, occidi maluit à Caracalla, q̄ fratricidium ipsius defendere.** 5.6
- Parasiti quomodo tyrānidem periphraſticè describant.** 61
- Patientia Christiana præ omnibus virtutibus laudabilis, & nūquam satis commendata.** 13
- S. Pauli præceptum, de obedientia erga magistratum.** 22.23.89
- Peccatū est, quicquid sine fide (id est, dubitante conscientia) fit.** 5
- Perduellis nō censendus est inferior magistratus, superiori suo, tyranno factō, resistens.** 64
- Persecutores magistratus, an armis à subditis propulsandi.** 98.
- Petronius imaginē Cesaris in templū Hierosolymitanum inferre conatus est.** 92
- S. Petrus iubet, Regē honore afficere.** 23.89
- Phara-

# I N D E X.

- Pharamundus, electus  
rex Francorum. 56
- Pietas & charitas huma-  
nae obedientiae metae. 3
- Pipinus, rex Francoru n  
electus. 56
- Pirata cuiusdā pulchra  
γνώμῃ, ad Alexan-  
drum Magnum. 15
- Pisistratus, Atheniensis  
tyrannus. 22
- Polonorū instituta cir-  
ca regnum suum. 48
- Pompeii bellū aduersus  
Caesarem iustum. 18
- Populus nō propter ma-  
gistratū, sed magistra-  
tus propter populum  
creatus. 10
- Populus magistratibus  
suis antiquior sem-  
per fuit. 10. 33
- Populus in integrum po-  
tius est restituendus,  
si priuari homines re-  
stitui solent. 69
- Populus, Davidis ex po-  
steris, regem sem-  
per elegit, quem vo-  
luit. 10. 43. 44
- Populi Israelitici pote-  
stas, in profligādis da-  
mnādisve regib. 44. 46
- Potestas suprema manet  
eadē, licet defunctus  
sit qui summū ma-  
gistratum gessit. 25
- Potestatem illegitimā v-  
surpantibus, resisten-  
dum. 13. 14
- Potior saniorq; pars alte-  
rā ad officium com-  
pellere, in negotio a-  
perto, potest. 80
- Potissima & magis sana  
pars, auxilia aliunde  
expetere potest. 79. 80
- Preces, cū seria poenitē-  
tia coniunctae, reme-  
dia vera ad profligā-  
dam tyrannidē. 17. 78  
& 89.
- Princeps legibus patriis  
non solutus est, cum  
nulla lex sit, secun-  
dum quam viuere  
non debeat. 29
- Princeps exactor iniu-  
stus

# I N D E X.

- Stus non omnis pro tyranno habendus.* 91  
*Principis pii partes erunt, curare, vt subditi veris firmisq; argumentis in pietate instituantur.* 99  
*Principi nulla fit iniuria, si ad officium compellatur.* 93  
*Principē esse supra leges; quomodo intelligi debeat.* 71.72  
*Principes non solum honeste, sed & pie, uiuant.* 97  
*Principes flagitiosi non omnes statim tyranni sunt.* 73  
*Principibus iuste debentur & soluuntur tributa & reliqua subsidia.* 91  
*Priuatīs non licet, tyranno, cui legitime subsūt, resistere.* 21.23  
*Et cur?* 22.23  
*Priuatīs hominibus nil quicquā ex seipsis agredi aut moliri in statu publicū licet.* 69.86  
*Priuatorum remedia contra tyrānos legitima & necessaria, quae.* 78  
*Promissis & pactis conuentis iustis eousque standum est, vt potius damnum patiamur, quā fidē fallamus.* 23  
*Publica derogant priuatis.* 70  

**Q.**

*Quando contra tyrannum precandum sit.* 89.90  

**R.**

*Rata an sint existimanda, quae p̄ vim, metum, aut fraudem fiunt, dubitatur.* 66  
*Regem legib. non astringi; quomodo accipiendum.* 71  
*Regē emancipere, seu seruitio eximere: parasitica vox est, & quid designet.* 61  
*Reges nulli vnquam admissi,*

# I N D E X.

- missi, nisi aut expres-  
sa aut tacite subintel-  
lecta cōditione, si iu-  
ste sancteq, populos  
rexerint. 66
- Reges Iudah à populo e-  
lecti. 43
- Reges regni sui clientes  
sunt. 75
- Regi soli tota regni ad-  
ministratio nō est cō-  
missa, sed suprem<sup>o</sup> dū-  
taxat eius gradus. 26
- Regis creandi potestas  
quib. est, iisdē quoque  
ei<sup>o</sup> abdicādi ius erit. 65
- Regū erga Antichristum  
obligatio nulla est. 19
- Regna à Deo transferun-  
tur & permūtātur. 15
- Religio, an armis stabi-  
lienda aut defenden-  
da. 95. 96. 99
- Religio vera non quidem  
vi & armis introdu-  
cenda, sed iā recepta  
conseruari, & armis  
cōtra tyrānos defendi  
pōt 99. & quaten<sup>o</sup> 101
- Religio ad conscientias  
pertinet, quibus nul-  
lo modo vis inferri  
potest. 94
- Religionis veræ contem-  
ptores, leges morti  
adiudicant. 97
- Religionis pura liberum  
exercitiū, semel con-  
cessum, quatenus ab-  
rogari nequit. 100. 101
- pppter Religionē qui per-  
secutionē patiuntur,  
an aduersus tyrannos  
sese tueri salua con-  
scientia possint. 94
- à Religione vera, non vl-  
lis vel edictis, vel mi-  
nis, vel etiā iniustissi-  
mis pœnis, absterea-  
mur aut abducamur. 7
- de Religione cum agitur,  
summopere cauendū  
est, ne quis temere ab-  
iis, quæ Deo iuratus  
promisit, deficiēdi li-  
centiam captet. 68
- in Religione nihil facile  
immutandum. 68

# I N D E X

- Remedia, tyrannidē pro-  
pulsātia, sunt preces  
& pœnitētia. 13. 78. 89
- Remedia supersunt ad-  
uersus summum ma-  
gistratū, sua autho-  
ritate & potētia cō-  
tra omnia iura abu-  
tentem. 9
- Remedia ipso morbo non  
sint periculosiora. 81
- Rerum publicarum bene  
constitutarum finis  
præcipuus tranquil-  
litas publica. 9
- Respubl. ne quid detri-  
menti capiat viden-  
dum. 73
- Restitutio in integrū cō-  
petit, minoribus, mu-  
lieribus, mēte captis,  
& fraudatis ultra  
dimidium. 69
- Rex legitimus nō est, qui  
vi vel fraude potesta-  
tem vsurpat, ad se  
non pertinentem. 13
- Rex volumen legis apud  
se habere iubetur, vt  
dies & noctes in il-  
lius lectione se exer-  
ceat. 97
- Rex ex præscriptis legū  
omnem suam admi-  
nistrationem mode-  
retur. 64
- Rex nullus à cōdito mū-  
do exiit, qui sua au-  
thoritate non aliqua-  
tenus fuerit abusus. 41
- Rex, cū iuramento affir-  
met, se omnium legū  
defensorem ac vindi-  
cē fore; merito ipse pa-  
trius legib. tenetur. 29
- Rex à conditionibus, sub  
quib. agnitus & ap-  
probat<sup>us</sup> est, si deflexe-  
rit, ordines inferio-  
res, à præstito iura-  
mento liberantur. 27
- Romana meretrix san-  
guinaria, Monarchas  
hodie cōtra Christia-  
nos incitat. 98. 99
- Romani Iudeorū regni  
tandem legitimi do-  
mini euaserunt. 91
- Roma-

# I N D E X.

- Romani Rempub. aduersus Triumviratū defendere potuerunt. 18
- Romani contra Maxentium Constantini opem implorarunt. 80
- Romano populo immēsa & nullis limitibus conclusa potestas nūquam placuit. 37
- Romanorū Respubl, quæ ab initio hucusq; 35. & quatuor seqq.
- Romulus, Romanor. conditor & rex primus, cum consensu populi dominatus est. 34
- S.
- S**acrū Romanum Imperium. 55
- Sæpe fit aliquid iniuste, q; tamen per se iustum esse nihil prohibet. 89
- Sanguine proximior hodie in Gallico regno succedit, ordinibus non conuocatis. 59
- Sapientem decet, omnia prius experiri confilio quam armis. 92
- Saul, Israelitarum rex, licet à Deo electus, populi tamen suffragis nuncupatus. 10
- Scauola ciuis Rom. clarus, per Fimbriam sicariū vulneratus. 103
- Scotorum regnum. 47
- Scotorum factum in Reginam suam. 47
- Seditiones & cōfusiones, mōstrasūt immania. 13
- Seditionib. viam nō sternunt, docentes, quib. viis tyrannidi obfisti possit. 9
- Seditiosi seuerissimis suppliciis digni. 9
- Seditiosus non est inferior magistratus, superiori tyrāno resistēs. 64
- Sen. Romani auctoritas tempore Caesarum, patet ex Neronis exemplo. 38
- Seneca dicit; Prouocationem fuisse licitam à rege ad populū. 36
- Ser-

# I N D E X.

- Seruis in dominos quid liceat.* 70  
*Seruo licet dominum maiestatis laesorem accusare.* 70  
*Seruus, cui egrotanti dominus opem non tulerit, liber apud Romanos erat.* 70  
*Sicarios, aere à tyrannis conductos, nullos hodie videre est.* 102  
*Sigismundus Poloniae rex, regno Sueciae abdicatus.* 47  
*Simithilanes, rex Hispanorum sceleratus.* 53  
*Sisenandus, rex Hispanie.* 52  
*Speculum Saxonicum.* 55  
*Status cuiusque regionis, quatenus se tyranno Principi opponere queant.* 64  
*Subditi probi de dominis suis probe sentiant.* 4  
*Subditi cum Principibus an possint pacisci.* 92  
*Subditi fidem non violant erga tyrannum, quoties singuli ipsorum, intra metas vocacionis suae sese continentes, cursum tyrannidis impedire conantur.* 85  
*Subditis quid liceat, si legitimus magistratus sit Tyrannus.* 20.78  
*Subditis quid agendum, si à magistratu ad Idola colenda compellantur.* 100  
*Subditis à iuramento suo discedere non licet.* 85  
*Subditis non licet magistratus suos, nisi cum summa reuerentia accedere, non solum propter metum indignationis sed & propter conscientiam.* 93  
*Subditorum tria genera.* 20  
*Subditorum partes sunt, veritati rationique assentiri, ac facile credere.*



# I N D E X.

- dere. 99
- Subditorum est, mores magistratus patienter ferre. 82
- Subditorū iniuria propulsatio quædã, aduersus magistratum, licita. 9
- Subditus, ab inferiore magistratu laesus, ad superiorem prouocare potest. 7
- Sueciæ regnum. 47
- Sueci captiuum detinent regem suum. 47
- T.
- T**arquini Superbi perperam facta. 35
- Tarquinius Superbus iniuste à Bruto & Lucio infestatus. 29
- Temporalis Ecclesiasticorū iurisdictio, manifestus est abusus. 19
- Testimonia duo aurea, de Hispanorum regno; quæ Reges ut iniuste imperent, subditosque ut recte obediãt, admonent. 50. 51. 53. 54
- Theodoricus Francorum rex, regno exutus. 58
- Theologia, conscientiarum est regula. 66
- Theologia nõ facile permittit, ut iuramenta temere violentur. 66
- Titii Liuii verba pulchra, de regni Romanorū moderamine. 35
- Toletanum concilium quartum. 50
- Toletana Synodus sexta. 53
- Traiani Imp. aurea sententia. 30
- Tranquillitas solo manat à Deo. 42
- Tranquillitas publica cõseruari nequit, nisi propulsetur tyrãnis. 9
- Tributa, ac reliqua subsidia iuste regibus deberi & solui. 91
- Turcæ nõ habent Imperium regium, sed barbarum, &c. 74
- Turcica tyrannis, execranda

# I N D E X.

- cranda barbaries.* 74  
*Tyberius Cæsar in Roma.*  
*no Imperio primū in-*  
*uexit consuetudinē,*  
*confirmandi priuile-*  
*gia magistratuū infe-*  
*riorum, vt & ciuita-*  
*tum.* 25.26  
*Tyberius Cæsar potius*  
*monstrum, q̄ homo.* 90  
*Tyrannicide non omnes*  
*promiscue dānandi.* 16  
*Tyrānidi obsistere, sedi-*  
*tiosum non est, nec in*  
*summum magistrum*  
*perfidum esse.* 29.89  
*Tyrannidis periphra-*  
*stica & parasitica de-*  
*scriptio.*  
*Tyrannidis index & ve-*  
*luti indiuiduus to-*  
*mes est, obfirmata*  
*malignitas.* 91  
*Tyrannis Turcica fla-*  
*gellum Dei.* 74  
*Tyrannis manifesta,*  
*quatenus armis, iure,*  
*reprimi possit.* 10. &  
*seqq.*  
*Tyrannis nil aliud est,*  
*quā potestas aduer-*  
*sus leges sese exe-*  
*rens.* 39  
*Tyrannis manifesta sit*  
*oportet, si oppu-*  
*gnare illā volueris.* 81  
*Tyrannus accusandus,*  
*& vbi.* 70  
*Tyrānus omnia iura, t̄ā*  
*diuina quā humana*  
*manifeste peruertit.* 70  
*Tyrannus, inuadēs alie-*  
*nos, sibi nullo modo*  
*subditos, licet bene*  
*dominari cupiet; iu-*  
*re tamen & armata*  
*manu à quibusuis*  
*impediri potest.* 22  
*Tyrānus flagellum Dei.*  
*13.*  
*Tyrānorum genera duo.*  
*Ibid. eaque maxime*  
*differunt.* 22  
*Tyrannorum mens, à si-*  
*mili exprimitur.* 75  
*Tyrannorum violentiā*  
*non iustificat felice*  
*rerum successus.* 15  
*Tyrann-*

# I N D E X.

- Tyrannorum effrena cupiditatis & malitia nulla est meta.* 39  
*Tyrannos qui adorarunt, tanquam Deos maledicti.* 4  
V.  
**V**asalli, quid iuris in dominos feudi habeant. 76  
*Vasallus Domino excommunicato seruitium non debet; imo sacramento fidelitatis est absolutus.* 54  
*Venetorum Respublica sapientissime constituta.* 49  
*Venetus Dux non est Idololum.* ibid.  
*Veneti eligunt ac rursus deponunt Ducem suum, puniuntque si quid tyranicum molitur vel patrauit.* 49  
*Vercingentorigis, regis Aruernorum verba.* 56  
*Videndum, non solum quid liceat, sed maxime quid expediat.* 8  
*Vitia, qua hodie in Gallico regno grassantur.* 60  
*Vitiosum ab initio, emendari tractu temporis potest.* 17  
*Vitiosum ab initio, tractu temporis conualescere non potest.* 61  
*Vitionis diuinae in periueros Principes, memorabilia exempla.* 62  
*Voluntas Dei eatenus nobis spectanda, quatenus ipse nobis ea patefacere dignatus est.* 87  
*Vxori quid liceat in matrimonium.* 74  
*Vxor, qua tuto apud maritum degere non potest, non cogenda est, ut cum illo habitet.* 75  
W.  
**W**enceslaus Piger, Romanorum Rex, ab Els.

I N D E X.

<i>Electoꝛibus depoſi-</i> <i>tus.</i> 55	<i>Iudah, à Deo puni-</i> <i>tus, quod contra fi-</i> <i>dem à rege Chaldaeo-</i> <i>rum defeciffet.</i> 67
X.	<i>Zedechias à rege Chal-</i> <i>daormu deficere</i> <i>non debuit.</i> 84. <i>Et</i> <i>cur.</i> 85
<i>Xenophontis locus illu-</i> <i>ſtris, de Lacedemo-</i> <i>niorum republica.</i> 40	
Z.	
<i>Zedechias, vltimus rex</i>	

F I N I S.



Deo puni-  
contra fi-  
Chaldao-  
isset. 67  
rege Chal-  
deficere  
it. 84. Et  
85





T 49/5

ULB Halle  
004 756 878

3



VD 17

ML







Quod ra-  
tione & e-  
quitate na-  
turali niti-  
tur, pro ex-  
presso est  
habendum.

68  
Pr  
fu  
iis,  
cap  
me  
bil  
sic  
dic  
ea  
ten  
no  
it,  
ue  
qu  
de  
qu  
fu  
mi  
pre  
pre  
que  
far  
hal  
eu  
fut  
lic  
tru  
pro



fu  
po  
in  
bu  
fa  
æ  
no  
di  
tr  
co  
fu  
pr  
fu  
ve  
lic  
bu  
qu  
fu  
tu  
da  
fe  
lic  
n  
ru  
pa  
be  
A

